

ВИХОВАТЕЛЮ

дошкільний
навчальний
Заклад

Л. С. СУХАРЕВА

Піклуємось разом.

Робота з батьками дошкільників

ВИДАВНИЧА
ГРУПА

ОСНОВА

дошкільний
навчальний
заклад

Л. С. СУХАРЕВА

**Піклуємось
разом.
Робота з батьками
дошкільників**

Харків
Видавнича група «Основа»
ПП «Тріада+»
2008

ББК 74.105
С 91

Серію «Дошкільний навчальний заклад. Вихователю»
засновано в 2007 році

Сухарева Л. С.

С 91 Піклуємось разом. Робота з батьками дошкільників. — Х.:
Вид. група «Основа»: «Тріада+», 2008. — 128 с. (Серія: «ДНЗ.
Вихователю».)

ISBN 978-966-495-074-6

Посібник містить теоретичний та практичний матеріал щодо організації
успішної взаємодії з батьками дошкільників в ДНЗ та поза ним. Автор запро-
понував найефективніші сучасні форми роботи з батьками, практичні поради
щодо планування цієї роботи та розробки заходів тощо.

Для вихователів ДНЗ, методистів, студентів педагогічних коледжів та педа-
гогічних факультетів вищих навчальних закладів.

ББК 74.105

ISBN 978-966-495-074-6

© Л. С. Сухарева, 2008

© ТОВ «Видавнична група «Основа», 2008

ЗМІСТ

Передмова.....	5
Розділ I. Виховання батьків та нестандартні форми взаємодії ДНЗ і батьків.....	8
Розділ II. Форми і методи роботи з сім'єю у межах дитячого садка.....	12
Розділ III. Перспективні напрямки психолого-педагогічної освіти батьків. Планування сучасних форм співпраці ДНЗ та сім'ї.....	17
Розділ IV. Робота з батьками, діти яких не відвідують ДНЗ.....	25
Розділ V. Взаємодія сім'ї і ДНЗ щодо зміцнення духовного і фізичного здоров'я дітей.....	28
Сімейне свято «Татусі і доньки, мами і синочки».....	30
Захід «Подорож до Африки».....	34
Рухливі ігри.....	37
Рухливі ігри з дихальними вправами.....	37
Загартування ніжок (масаж підшви).....	38
Розділ VI. Підвищення екологічної культури дорослих — запорука успіху екологічного виховання дітей.....	41
Захід-свято «Іменини Тортили».....	44
Розділ VII. Правове виховання в сім'ї та в дошкільному навчальному закладі.....	51
Батьківська вітальня «Якою б Ви хотіли бачити свою дитину?».....	53
Розділ VIII. Особливості і форми трудового виховання в ДНЗ та в сім'ї.....	59
Конкурс-огляд «Улюбленій ляльці — нове вбрання».....	61
Створення «Книги трудових династій».....	62
Консультація для батьків «Працюємо на дачній ділянці разом».....	63
Розділ IX. Співпраця сім'ї і ДНЗ у моральному вихованні дошкільників.....	64
Батьківські збори «Моральне виховання в сім'ї та в дошкільному навчальному закладі».....	65

Бесіда «Гра — справа серйозна»	70
Розділ X. Особливості патріотичного виховання дошкільників та форми співпраці сім'ї та ДНЗ за цим напрямком	75
Свято «Богатирська застава»	77
Розділ XI. Робота з батьками майбутніх школярів	83
Розділ XII. Практичні поради та матеріали на допомогу педагогам ДНЗ у роботі з батьками	93
Проект роботи з батьками «Моральне виховання дітей»	93
Знайомство зі святом Дня Матері	94
Свято «Наші мами вмілі, вони — справжні майстрині»	95
Батьківський клуб «Педагогічна взаємодія з сім'єю»	96
Проект довготривалої роботи ДНЗ і батьків із дітьми «Формування навичок безпечної поведінки через ознайомлення з правилами дорожнього руху»	97
Розважальна програма для дітей старшого дошкільного віку та їх батьків «Щаслива родина»	100
Свято «Здрастуй, дитячий садочок!» для дітей молодшої групи та їх батьків	103
Конференція як форма психолого-педагогічної освіти	106
Додаток	110
Закон України «Про дошкільну освіту» (витяг)	110
Конвенція про права дитини (витяг)	112
Указ Президента Про національну програму «Діти України»	118
Декларація прав дитини	124

ПЕРЕДМОВА

Провідне місце у формуванні особливості дитини належить сім'ї. Саме в сім'ї дитина отримує первинні навички сприйняття дійсності, привчається усвідомлюватися повноправним представником суспільства. Цьому сприяє і «нова філософія» роботи з сім'єю: за виховання дітей і їх розвиток несуть відповідальність батьки, а всі інші інститути виховання та освіти, включаючи дошкільні навчальні заклади, мають цьому сприяти. Сім'я і дошкільний навчальний заклад — два важливі інститути соціалізації дитини. І хоча їх виховні функції є різними, для всебічного розвитку дитини необхідна їх взаємодія. Якщо дошкільний навчальний заклад сприяє інтеграції дитини в соціум, то сім'я повинна забезпечити індивідуалізацію розвитку дитини.

Зміна державної політики в галузі освіти обумовила визнання позитивної і провідної ролі сім'ї у вихованні дітей. Зокрема, ст. 3 п. 2 Закону України «Про дошкільну освіту» передбачено: «Держава надає всебічну допомогу сім'ї у розвитку, вихованні та навчанні дитини; ...підключається про збереження та зміцнення здоров'я, психологічний і фізичний розвиток дітей».

У ст. 6 Закону України «Про дошкільну освіту» сформульовані такі основні принципи дошкільної освіти:

- доступність для кожного громадянина освітніх послуг, що надаються системою дошкільної освіти;
- рівність умов для реалізації задатків, нахилів, здібностей, обдаровань, різнобічного розвитку, виховання, навчання та оздоровлення дітей;
- єдність розвитку, виховання, навчання та оздоровлення дітей;
- єдність виховних впливів сім'ї і дошкільного навчального закладу;
- наступність і перспективність між дошкільною та початковою загальною освітою;
- світський характер дошкільної освіти;

- особистісно орієнтований підхід до розвитку особистості дитини;
- демократизація та гуманізація педагогічного процесу;
- відповідність змісту, рівня та обсягу дошкільної освіти особливостям розвитку та стану здоров'я дитини дошкільного віку.

Що стосується ролі сім'ї у дошкільній освіті, то ст. 8 закону, що згаданий вище, передбачено:

1. Сім'я зобов'язана сприяти здобуттю дитиною освіти у дошкільних та інших навчальних закладах або забезпечити дошкільну освіту в сім'ї відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти.
2. Відвідування дитиною дошкільного навчального закладу не звільнює сім'ю від обов'язку виховувати, розвивати і навчати її в родинному колі.
3. Батьки або особи, які їх замінюють, несуть відповідальність перед суспільством і державою за розвиток, виховання та навчання дітей, а також збереження їх життя, здоров'я, людської гідності.

Як бачимо, у цьому законі, на відміну від документів минулих років, поважне та водночас вимогливе ставлення до сім'ї визначається одним із принципів дошкільної освіти, тобто сім'я із засобу педагогічного впливу на дитину перетворюється на його мету.

Взаємодія педагогів та батьків найчастіше здійснюється за такими традиційними формами:

- відвідування сім'ї вихователем;
- бесіди і консультації;
- загальні і групові батьківські збори;
- наочна пропаганда (тематичні виставки, стенди, фотомонтажі);
- школи для батьків;
- університети педагогічних знань.

Спільним недоліком таких форм роботи з батьками є те, що вона здійснюється не диференційовано, без врахування особливостей сім'ї. Батьки мають обмежений доступ до перебування у дитячому навчально-виховному закладі: певні заходи проводяться чітко за заздалегідь складеним планом. Батьки не можуть впливати на педагогічний процес, вони залучаються лише до здійснення організаційних моментів, а з виховною роботою ознайомлюються лише споглядаючи стенди, виставки, фотомонтажі та альбоми, що їх підготували педагоги. Провідна роль в організації роботи з сім'єю належить педагогам: метою багатьох форм роботи є допомога батькам, рекомендації, поради, виправлення помилок сімейного виховання.

Все це свідчить про те, що сім'я сприймається як педагогічно недосконалий фактор у становленні особистості дитини. Та й самі форми

роботи з сім'єю не дають належних результатів, тому що спрямовані на взаємодію з широким колом батьків. За таких умов неможливо розгледіти проблеми кожної окремої сім'ї.

Саме тому необхідним є новий підхід до проблеми взаємодії ДНЗ і сім'ї.

Однак, перш ніж говорити про реалізацію нового підходу, потрібно проаналізувати передумови цього підходу і готовність до нього як батьків, так і педагогів.

Ні для кого не є таємницею, що за останні роки різко знизився рівень культури батьків, із року в рік стає все менше сімей, де дитина відчуває любов до себе, де мама і тато по-справжньому піклуються про здоров'я і розвиток своєї дитини.

Звичайно, заради дитини, її повноцінного розвитку необхідно, щоб батьки постійно цікавилися її самопочуттям, настроєм, знали, як допомогти і підтримати у невдачах, як стимулювати на успіх, на бажання отримувати знання, бути кращою з-поміж кращих.

Тому, щоб діти постійно розвивалися, зростали не лише справжніми синами і доньками, а й ставали у майбутньому гідними громадянами нашої країни, батьки самі повинні постійно навчатися, розвиватися і як мами і тата, і як особистості.

Більшість педагогічних колективів щиро і наполегливо намагається допомогти батькам виростити, навчитися розуміти і виховувати своїх дітей. Для цього вони багато чого роблять: проводять Дні відкритих дверей, запрошують батьків на свята і спортивні заходи, проводять консультації, зустрічі зі спеціалістами, батьківські збори та конференції традиційних і нетрадиційних форм. Та це не завжди дає позитивний результат: освітній рівень у батьків є різним, та й разові заходи не можуть змінити ситуацію.

Зважаючи на це, необхідною є чітко продумана модель організації психолого-педагогічної освіти батьків дошкільників у нових соціально-економічних умовах, взаємодія з батьками вихованців із урахуванням етнічної, соціальної та культурної належності сім'ї.

ВИХОВАННЯ БАТЬКІВ ТА НЕСТАНДАРТНІ ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ ДНЗ І БАТЬКІВ

Останнім часом суспільство відчуває потребу, що постійно зростає, щодо консультативної та цілеспрямованої роботи з батьками.

Щоб набути позитивного імпульсу у вихованні дітей, батьки повинні самі усвідомити можливість і необхідність свого внутрішнього зростання, з чого саме і розпочинається виховання батьків.

«Виховання батьків» — міжнародний термін, під яким розуміють допомогу батькам у виконанні функції вихователів власних дітей, батьківських функцій.

Беручи до уваги єдине розуміння результату освіти і виховання педагогами та батьками, взаємодію з батьками у дитячому садку потрібно проводити за такими основними напрямками:

1. Профілактична, роз'яснювальна робота з усіма категоріями батьків з питань здоров'я дітей, формування особистості та індивідуальна виховна робота.
2. Виявлення проблемних сімей, дітей, які мають певні особливості. Корекційна робота з ними.
3. Захист прав дитини.

Всю роботу з батьками доцільно здійснювати у декілька етапів.

Перший етап — щорічне обстеження на початку навчального року батьківського контингенту дитячого садочка та аналіз його складу. Необхідно виявляти також запити батьків, потреби в освітніх послугах та оцінку роботи колективу.

Другий етап — виявлення сімей, що перебувають у соціально небезпечному стані, і дітей, які мають ті або інші проблеми психологічного плану:

- труднощі з адаптацією;
- агресивність;
- страхи;
- проблеми спілкування з однолітками;
- незасвоєння програми тощо.

Третій етап — аналіз отриманих даних та укладання бази даних для складання плану взаємодії педагогів і батьків на поточний рік.

Безумовно, активний курс щодо створення єдиного простору розвитку дитини повинні підтримувати як дитячий садочок, так і батьки.

Всю роботу вихователя з сім'єю необхідно розподілити на щотижневую, щомісячну та разову.

Щоденне спілкування з батьками дітей, які відвідують дошкільний навчальний заклад, здійснюється вихователями. При цьому необхідно уникати стихійності таких контактів. Зважаючи на це, необхідно:

- збалансувати частоту спілкування з батьками всієї групи;
- планувати частоту і зміст спілкування, його мету, очікувані результати;
- продумувати позитивну інформацію про дитину;
- вести бесіди лише на теми виховання, розвитку і здоров'я дитини;
- працювати над формуванням стилю спілкування.

Щоденне спілкування має бути спрямоване на забезпечення систематичної інформованості батьків про життя дитини у дитячому садочку і здійснення контакту з сім'єю.

Щотижня кожен із батьків повинен мати змогу поспілкуватися з вихователями щодо індивідуального розвитку своєї дитини.

Щоб цей процес не був стихійним, вихователі складають графік бесід. Із батьками проблемних дітей зустрічаються усі спеціалісти згідно з укладеною колективною програмою. Темі і мета бесід відображаються у планах бесід і спираються на матеріали спостережень, діагностики, програмового матеріалу.

До щотижневих зустрічей можуть належати деякі традиційні і нетрадиційні форми взаємодії з батьками, наприклад:

- традиція «очікуваний гість»;
- театральні четверги (п'ятниці);
- математична ігротека;
- наша бібліотека;
- консультативний центр «Співбесідник».

Щоб забезпечити присутність батьків на щотижневих зустрічах, вихователі заздалегідь цікавляться, в який із днів мама або тато кожної дитини зможуть взяти участь у зазначених вище заходах. До речі, вистачить і 3–5 гостей, щоб діти змогли відчути себе справжніми артистами або ведучими у грі.

Щомісячні форми спілкування з батьками — це:

- різноманітні свята;
- педагогічна вітальня;
- батьківські клуби;
- сімейне дозвілля;
- походи.

Ці класичні форми роботи з батьками відомі всім і дають певний результат у встановленні доброзичливої, довірливої атмосфери, гарного емоційного настрою і середовища спільної творчості батьків. Не потрібно відмовлятися і від такої традиційної форми роботи як консультації, батьки їх потребують, і питання полягає лише у визначенні найбільш актуальних тем для консультацій і запрошенні спеціалістів з консультаційних центрів, відомих педагогів, лікарів, працівників соціальних служб тощо.

Поряд із традиційними, можна використовувати і нетрадиційні форми взаємодії з батьками. Їх різноманіття залежить від креативності педагогічного колективу дитсадка і бажання втілювати ці форми у життя. Прикладом нетрадиційних форм роботи з батьками можуть бути:

- вернісажі;
- спільне оформлення альбомів, колекцій;
- спільна цікава справа;
- спільне оформлення зеленого та живого куточків;
- виготовлення ляльок для лялькового спектаклю;
- спільне оформлення букваря тощо.

Об'єднуючи зусилля батьків і педагогів для успішного розв'язання оздоровчих і навчально-виховних завдань, також доцільно розробити певні (можливо, й нетрадиційні) форми співпраці з батьківським контингентом.

Наприклад, доречним буде заснувати лекторій і практикум «Будь здоровий», започаткувати змагання «Тато, мама, я — спортивна сім'я», фестивалі сімейної творчості, традицію «Дні радості і сміху», клубу для батьків «Сімейна круговерть», спільні свята та театралізовані дійства, оформлення виставок дитячої творчості, нетрадиційні батьківські збори у формі «круглого столу», дискусійного клубу; періодично влаштовувати проведення спільних трудових справ, різних конкурсів (наприклад, на кращий сімейний виріб); створити «Книгу добрих справ» тощо.

Такі форми роботи цікаві батькам, тому що вони дозволяють без повчання ознайомити батьків із психолого-педагогічною літературою з виховання дітей дошкільного віку, обстежень із даними діагностичних обстежень, занурити батьків у середовище педагогічного спілкування, надати зразки установок на стиль спілкування з дітьми, підвищити авторитет батьків, збільшити час для спільних справ та ігор, створити єдине освітнє товариство.

Особливої уваги потребують нетрадиційні імпровізовані свята, в яких обов'язково беруть участь і батьки. Для того, щоб зробити життя дітей більш яскравим, веселим, різноманітним, а також навчити батьків

взаємодіяти з дітьми, можна запропонувати для проведення такі свята: «Свято золоті осені», «Свято першої сніжинки», «Свято сонячного зайчика», «Солодке свято», «Веселі тачки» тощо.

До написання сценаріїв, оформлення зали та проведення заходів невідмінно потрібно запрошувати батьків. Все це сприяє залученню батьків до кола педагогічної діяльності, їхній зацікавленості та активній участі у навчально-виховному процесі і створенні умов для нормального особистісного розвитку дитини в сім'ї і в дитячому садку.

ФОРМИ І МЕТОДИ РОБОТИ З СІМ'ЄЮ У МЕЖАХ ДИТЯЧОГО САДКА

Сім'я і дитячий садок — два суспільні інститути, що знаходяться біля витоків нашого майбутнього. На жаль, їм не завжди вистачає взаєморозуміння, такту, щоб почути і зрозуміти один одного.

Непорозуміння між сім'єю і дитячим навчальним закладом тягарем лягає на плечі дитини. Як змінити такий стан речей? Як зацікавити батьків роботою ДНЗ, допомогти зрозуміти важливість єдиних вимог сім'ї і дитячого садка?

Відомо, що багато хто з батьків цікавиться лише тим, як дитина їсть у дитячому закладі і чи добре її одягли, вважаючи, що дитячий садок — місце, де лише доглядають дітей, доки їх батьки знаходяться на роботі.

Тому постає завдання зближення з батьками, пошуку шляхів взаєморозуміння, ознайомлення батьків не лише з організацією педагогічної роботи з дітьми, а головне — ознайомлення з виховною метою, традиціями групи і дитячого садка.

У роботі з батьками можна використовувати різні форми, що зближують педагога і батьків, наближають сім'ю до дитсадка, допомагають визначити оптимальні шляхи виховного впливу на дитину, наприклад:

- проведення загальних (групових, індивідуальних) зборів;
- педагогічні бесіди з батьками;
- «круглий стіл» із батьками;
- тематичні консультації;
- конференції з батьками;
- спільне дозвілля;
- відвідування сімей;
- оформлення вітрин;
- дні відкритих дверей;
- батьківські університети;
- робота з батьківським активом групи.

Батькам необхідно давати не лише педагогічні знання, але й здійснювати їх практичну підготовку з питань виховання дітей.

Вибір форми і методів взаємодії — це завжди спроба допомогти сім'ї щодо виконання функції виховання дитини.

Необхідно якнайшвидше зблизитися з батьками, досягти взаєморозуміння, а для цього важливо знати кожну сім'ю. Відомо, що познайомитися із сім'єю можна як до початку відвідування дитини дитячого садочка, так і впродовж перших місяців її перебування в ДНЗ.

Відвідування дітей та їх батьків — один із найважливіших напрямків взаємодії з сім'єю. Мета таких відвідин може бути різноманітною:

1. Ознайомлення батьків із програмою навчання, з'ясування рівня розвитку дитини.
2. Спостереження за умовами, в яких виховується дитина, надання необхідної допомоги батькам щодо виховання дитини, якщо вони такої допомоги потребують.
3. Розробка спільної з батьками стратегії вдосконалення виховання і навчання дітей та допомога членам сім'ї щодо закріплення вивченого матеріалу в домашньому середовищі.
4. Встановлення тісного контакту з дитиною і сім'єю.

У випадку, коли особистий контакт неможливий, використовують інформаційні стенди.

1. Дошки оголошень:
 - оголошення про збори;
 - оголошення про наступні заходи;
 - інформація про навчальну, виховну, ігрову діяльність у групі;
 - висловлювання дітей впродовж дня;
 - щоденні розклади;
 - подяка батькам.
2. Брошури, що допомагають батькам ознайомитися із програмою. Вони можуть містити короткий зміст напрямків роботи та тлумачення основних підходів, що їх вживають педагоги.
3. Довідники, що містять більш детальну інформацію про програму: опис центрів активності; завдання розвитку дитини, що поставлені в кожному з них.
4. Інформаційні бюлетені, що містять:
 - інформацію про різні спеціальні заходи: збори, свята, екскурсії, спектаклі;
 - опис подій, що відбуваються в ДНЗ;
 - опис видів занять, що проводяться в групі, а також заходів щодо їх підтримки вдома;
 - презентацію ідей, що дозволяють краще викласти тему, яка вивчається в групі;

- подяки добровільним помічникам;
 - прохання принести певні матеріали або надати необхідну допомогу.
5. Індивідуальні кишеньки, до яких складають цидулки з повідомленнями про останні досягнення дитини, її успіхи і нові надбання.
 6. Особисті фотоальбоми, альбоми, щоденники, що передаються від педагогів до батьків та навпаки, а також містять відомості про:
 - досягнення дитини;
 - особливі події;
 - здоров'я дитини;
 - особистісний розвиток.

В них також виловлюється подяка батькам.

Цей спосіб особливо буде корисним тим батькам, які легко висловлюють свої думки у письмовій формі. Для тих, хто не звик або не полюбляє користуватися такою технікою спілкування, доречними будуть інші варіанти.

7. Закриті скриньки для пропозицій, до яких можна опускати анонімні записки, де батьки можуть висловити своє ставлення до групи та стану виховної роботи, внести пропозиції щодо оформлення, надати поради тощо.
8. Звіти. Письмові звіти про дітей повинні подаватися лише з позитивної точки зору. В них висвітлюються як сильні, так і слабкі сторони дитини, але звіти не повинні містити категоричних висновків та суджень.

Зміст звіту не повинен бути несподіваним для батьків. Він має містити лише ту інформацію, якою педагог обмінювався із сім'єю впродовж останніх днів.

Батьки — це союзники вихователя у навчанні та вихованні дітей. Вихователь зобов'язаний допомогти батькам збагнути, що вони здатні змінити життя своєї дитини на краще.

Відвідуючи дітей та їх батьків, вихователі ознайомлюються з домашнім середовищем, в якому зростають діти, заповнюють картки відвідування і визначаються з формами роботи.

Важливе місце в роботі з батьками займають батьківські збори. До них потрібно ретельно готуватися. Успіх зборів здебільшого залежить від підготовки до них. І тут не може бути дрібниць. Необхідно добирати музику, готувати запрошення, розсаджувати батьків на місця, де сидять їх діти (нехай батьки дізнаються, де сидить їхня дитина під час занять, познайомляться з батьками сусіда по столу тощо).

Доброю традицією може стати чаювання під час зборів — це зближує батьків.

Батьки з радістю йдуть на збори, якщо знають, що там на них чекає дещо цікаве і корисне: ділова гра, тренінг, аудіозаписи відповідей дітей, спектаклі за участю дітей, виступи спеціалістів.

Батьки мають бути впевнені, що не почують докорів і незадоволення вихователів, а навпаки — разом знайдуть відповіді на запитання теми, які їх хвилюють, обговорять педагогічні ситуації, отримають поради щодо того, як саме допомогти дитині і на що необхідно звернути особливу увагу.

До організації та проведення дня відкритих дверей неодмінно потрібно залучати батьків. Вони будуть чергувати, стежити за тим, щоб батьки не заважали один одному. Під час зустрічі педагогам необхідно звернути увагу батьків на те, як у групі піклуються про здоров'я дітей:

- наявність свіжого повітря;
- систематична робота вихователя над правильною поставою у дітей;
- активізація рухливості дітей;
- запобігання втоми;
- піклування про систематичні прогулянки;
- демонстрація занять;
- демонстрація режимних моментів;
- самостійна діяльність дітей.

Після цього педагоги проводять невеличку бесіду, під час якої батьки обмінюються думками, отримують поради та рекомендації.

Поряд з іншими формами роботи досить поширеними у багатьох дитячих закладах є батьківські конференції, завдання яких полягає в тому, щоб пропагувати кращий досвід сімейного виховання. Готуватися до конференції потрібно не менш ретельно, ніж до батьківських зборів: домовлятися про виступи, організувати консультації логопеда, лікаря, психолога, педагога; готувати виставку, магнітофонні записи; оформлювати залу; виготовляти запрошення тощо.

Пропаганду педагогічних знань здебільшого здійснюють через батьківські куточки, де розмішують консультативні матеріали. В спеціальних теках містяться укладені педагогами і психологами добірки методичних рекомендацій для батьків, а також консультативні матеріали, що укладені медпрацівником та інструктором з фізичної культури.

У передпокої будь-якого дитячого садочка можна зустріти «Куточок здоров'я», стенди «Чим ми займалися», «Закріпіть вдома разом із дітьми», «Наше меню» тощо.

Велике значення для батьків мають наочні форми, тобто те, що можна розмістити у передпокої, коридорі. Наприклад:

1. Плакати з іменами батьків дитини на шафі.
2. Стенди: «Коли ми були дітьми» — короткі розповіді і фото тат і мам.

3. Дні народження дітей, що розподілені за порами року, знаками зодіаку.
4. Досягнення дітей «Ось чого я навчився» (демонстраційний портфель-тека, до якої діти і педагоги складають дитячі роботи).
5. «Ми чекаємо на Вас!» — графік на місяць, що орієнтує членів сім'ї та вихователів для участі в роботі групи тощо.

Вдалою формою роботи з батьками є ефективне використання закритих скриньок та інформаційних кошиків, до яких будь-хто з батьків у зручний для себе час може внести пропозиції, зауваження. На основі цих зауважень педколектив може коригувати свою роботу, робити висновки, щодо питань, які хвилюють батьків.

Для батьків часто влаштовують фотомонтажі та виставки малюнків різноманітної тематики (або комбінують ці дві форми роботи).

Одним із видів роботи вихователя з батьками є анкетування. За допомогою анкет вихователі отримують дані, інформацію про будь-яку із сторін сімейного виховання від великої кількості батьків одночасно. Завдяки анкетуванню можна виявити ступінь залучення сімей до освітнього процесу, рівень батьківських вимог, рівень педагогічної культури сім'ї.

У кожній групі працює батьківський комітет. Це теж форма роботи з батьками. Його членів необхідно обирати помірковано та спрямовувати його роботу так, щоб він був центром ініціативи, творчості та організації усіх цікавих справ. Членів комітету потрібно сміливіше залучати до написання сценаріїв, вигадкування конкурсних завдань, фотографування заходів тощо.

Для батьківського активу доцільно організувати заняття за їх бажанням на педагогічні теми.

У роботі з сім'ями добре зарекомендували себе такі форми, як:

- клуби за інтересами;
- усні журнали;
- аукціони.

Необхідно також зазначити, що кожна людина, виконавши певну роботу, потребує оцінки своєї праці. Цього також потребують і батьки. Не забуваймо про це!

Розділ III

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ БАТЬКІВ. ПЛАНУВАННЯ СУЧАСНИХ ФОРМ СПІВПРАЦІ ДНЗ ТА СІМ'Ї

Змістом психолого-педагогічної освіти батьків повинне стати вивчення ними самих себе, своєї сім'ї, своїх стосунків з оточуючими, своїх знань із питань виховання дітей. Сюди ж необхідно ввести знання з формування сімейного укладу життя, зі створення сприятливого клімату в сім'ї, з етнічної культури у взаєминах з людьми різних національностей, з художньо-етнічного, фізичного розвитку тощо.

Формами подачі матеріалу можуть бути дискусії, конференції, година запитань і відповідей, круглі столи, ділові та рольові ігри, тренінги, сімейні вітальні, майстер-класи тощо. При цьому необхідно використовувати новітні педагогічні технології, що спрямовані на розвиток інтелекту та колективної рефлексії.

Для активізації та стимулювання батьків можна використати карти активності сім'ї, конкурси «Сім'я року» («Найкраща сім'я», «Найкращий батьківський колектив») та інші заходи.

Для підбиття підсумків діяльності психолого-педагогічної освіти батьків можна скористатися такими формами роботи, як презентація сімей, конкурси кращого знавця дитячої душі, «Тато року», «Мама року» тощо.

Для організації освіти батьків доцільно передбачити такі напрямки діяльності:

- діагностичний;
- варіативний;
- самоосвітній.

Діагностичний напрямок

Його метою є створення умов для вивчення батьками самих себе, своїх сімей, своїх відносин із найближчим оточенням, укладів сімей, своїх знань із питань виховання дітей.

Результатом роботи в межах цього напрямку повинна стати сформована у батьків потреба щодо отримання педагогічних знань.

Робота з батьками в межах діагностичного напрямку розпочинається з першої зустрічі в дитячому садочку через індивідуальні співбесіди, анкетування, продовжується через групові заняття з мамами та татами.

Варіативний напрямок

Його метою є створення умов для педагогічно освіти батьків відповідно до їх запитів та інтересів. У цьому напрямку роботи головним є вибір змісту освіти самими батьками.

Результатом роботи у цьому напрямку є отримання батьками основ педагогічних знань із сімейного виховання, формування сімейного укладу тощо.

Організації освіти батьків у цьому напрямку сприяє діагностичний етап, на основі його результатів може бути створено декілька лекторіїв одночасно, завдяки чому в батьків з'явиться вибір.

Самоосвітній напрямок

Метою цього напрямку є підвищення рівня культури батьків. Визначається він самими мамами і татами на основі пакету діагностик батьківської культури.

Ідея співпраці — одна із найпопулярніших у сучасній педагогіці. Взаємна діяльність ДНЗ і сім'ї щодо досягнення спільної мети може суттєво підвищити якість цієї роботи. Однією із причин відсутності активної діяльності дитсадка щодо залучення батьків до навчально-виховного процесу є відсутність єдиного плану, що містить цікаві для обох сторін форми співпраці, залучення батьків до навчально-виховного процесу, а також простору, де батьків мали б змогу реалізувати свої можливості.

Основною метою такої діяльності повинна бути зацікавленість дитячого садочка щодо перетворення інтересу закладу до навчально-виховного процесу на інтерес сімейний, зміцнення не лише дитячої групи в колектив однодумців, але й створення з їхніх батьків колективу союзників; допомога сучасній сім'ї у справі виховання та освіти дітей, попередження проявів відчуження між дитиною та її родиною.

Завданнями такої діяльності повинні стати:

- доведення до свідомості батьків істини про те, що право та обов'язок виховання їхніх дітей належить їм самим;
- виховання у батьків почуття впевненості у своїх силах і мудрості;
- поповнення знань батьків про виховання дітей загальнодоступними науковими відомостями;
- надання допомоги щодо володіння собою та поведінкою дітей;
- навчання батьків спілкування з дітьми;
- надання допомоги у відносинах із дитиною;

- залучення батьків до кола педагогічної діяльності, зацікавлення їх освітньо-виховною діяльністю як необхідністю розвитку власної дитини.

Напрямами роботи з сім'єю можуть бути:

- вивчення особливостей сім'ї, виховання дитини і встановлення контактів із сім'єю;
- залучення батьків до педагогічної діяльності з питань самоосвіти і самопізнання;
- залучення батьків до розв'язання проблем дитсадка, колективне обговорення сімейних проблем та їх розв'язання;
- збагачення досвіду батьків спеціальними знаннями, підвищення рівня їх педагогічної компетентності.

Орієнтовні методи і форми роботи з сім'ями

1. Планування системного підходу до діяльності ДНЗ і сім'ї.
2. Робота з сім'єю щодо надання допомоги у виборі правильних методів виховання.
3. Індивідуальна робота з батьками.
4. Колективна робота з батьками.
5. Методичні і педагогічні консультації.
6. Наочна пропаганда.
7. Співпраця з сім'ями дітей, які не відвідують ДНЗ.

Беручи до уваги все, що зазначене вище, пропонуємо такі етапи організації роботи з сім'ями.

I. Підготовчий етап

1. Знайомство колективу з сім'ями вихованців, з їх проблемами щодо виховання дітей. Добирання ефективних методів і прийомів діагностики сім'ї для дітей, які відвідують ДНЗ (анкети, опитування, бесіди, відвідування) за напрямками:
 - склад сім'ї, професія, освітній рівень;
 - загальна сімейна атмосфера: особливості взаємовідносин між членами сім'ї;
 - що батьки вважають важливішим у вихованні;
 - що є предметом основного піклування батьків: здоров'я, розумовий розвиток;
 - рівень психолого-педагогічних знань і практичних умінь;
 - система засобів виховного впливу;
 - організація спільних форм діяльності в сім'ї;
 - питання додаткової освіти дитини;
 - соціальне замовлення батьків (із врахуванням їх фінансових можливостей).

2. Планування роботи з сім'єю на всіх рівнях навчально-виховного процесу:
- створення програми розвитку дошкільного освітнього закладу — напрямком роботи усіх педагогів і спеціалістів;
 - зазначення у річному плані про створення фотовиставок, пересувних бібліотечок, інформаційних стендів, спеціальних експозицій; організація спільних свят і заходів;
 - написання плану спеціалістами;
 - укладання плану роботи опікунської ради, батьківського комітету.

II. Організаційний етап

1. Формування груп батьків за інтересами.
 - 1) Посвячення в батьки (традиційне свято).
 - 2) Відкриття клубів за інтересами.
2. Формування бази даних за результатами анкет, опитування батьків.
3. Створення умов для втілення планів роботи з батьками.
4. Формування установки на співпрацю ДНЗ та сім'ї.

III. Практичний етап

1. Робота педагогів з формування у батьків спеціальних знань із дитячої психології, педагогіки:
 - 1) семінари, семінари-практикуми;
 - 2) Дні діагностики;
 - 3) круглі столи, конференції;
 - 4) спільні заняття, відкриті демонстрації;
 - 5) система консультацій;
 - 6) домашні завдання;
 - 7) батьківські збори.
2. Спільна діяльність за схемою «педагог — дитина, дитина — батьки, батьки — педагог»:
 - 1) свята та розваги (календарні, спортивні, сімейні, традиційні);
 - 2) екскурсії, походи, цільові прогулянки;
 - 3) участь у спільних проектах, конкурсах, виставках (музичних, літературних, декоративного та прикладного мистецтва);
 - 4) спільні трудові справи;
 - 5) використання професійних якостей і знань батьків в організації гуртків, секцій, студій для дітей;
 - 6) заходи щодо покращення матеріальної бази ДНЗ і груп.

IV. Етап спостереження за результатами

1. Анкетування, опитування батьків, педагогів.
2. Узагальнення та розповсюдження досвіду сімейного виховання (через пресу, рекламні листівки та буклети, круглий стіл).
3. Проведення щорічного конкурсу «Сім'я року» (або «Найкраща сім'я»).

Орієнтовний план роботи з сім'ями вихованців

Тематика і зміст	Форми роботи	Етапи та терміни	Відповідальні	
Діагностично-інформаційна діяльність				
1. Створення рекламних листівок, буклетів, календарів та журналу «Сонячний зайчик».	Маркетингові дослідження	Підготовчий <i>Завдання:</i> вивчення особливостей сім'ї, виховання дитини в звичних для неї умовах і встановлення контактів із сім'єю (відвідування, бесіди) протягом року	Адміністрація ДНЗ, опікунська рада, спонсори	
2. Комплексне анкетування батьків щодо виявлення потреб в освітніх та оздоровчих послугах для дітей.				
3. Створення банку даних сімей.				
4. Дні відкритих дверей.				
5. Опитування, інтерв'ювання.				
6. Знайомство колективу з сім'ями вихованців (добирання методик і прийомів діагностики за напрямками)				Адміністрація ДНЗ, психолог
Планування роботи з сім'ями вихованців				
1. Соціологічне дослідження щодо визначення соціального статусу і мікроклімату сім'ї: <ul style="list-style-type: none"> • анкети для вихователів і батьків; • бесіди з дітьми; • вивчення малюнків дітей «Моя сім'я». 	Банк даних щодо сімей вихованців	Організаційний	Адміністрація ДНЗ, психолог	
2. Виявлення рівня батьківських вимог до дошкільної освіти дітей.				
3. Проведення моніторингу потреб сімей у додаткових послугах.				
4. Планування навчально-виховного процесу: <ul style="list-style-type: none"> • програма розвитку; • річний план; • плани спеціалістів. 				
5. Ознайомлення з уставними документами і локальними актами ДНЗ.				Опрацювання нормативних документів
6. Укладання договору з батьками.				

Тематика і зміст	Форми роботи	Етапи та терміни	Відповідальні
7. Обрання батьківського комітету. 8. Введення батьків до опікунської ради ДНЗ. 9. Планування роботи цих рад. 10. Виявлення запитів батьків щодо освітніх та оздоровчих послуг. 11. Виявлення ступеня залучення сімей до освітнього процесу. Рівень батьківських вимог до освіти дітей. 12. Дослідження адекватності батьківської оцінки дитячих здібностей. Оцінка діяльності ДНЗ	Батьківські збори Анкетування та опитування		
Спільна творчість дітей, батьків, педагогів			
1. Свято посвяти в батьки. 2. Відкриття клубів за інтересами: • театр перших ролей; • «Вмілі руки»; • музична літературна вітальня; • сімейний клуб «Вечорниці» (фольклорні сімейні традиції); • клуб «Карапуз» (ранній вік). 3. Семінари, семінари-практикуми (за заявленими темами). 4. Дні діагностики. 5. Відкриті покази знань. 6. Конференція (круглий стіл). 7. Обмін індивідуальною інформацією. Тематичні запитання щодо розв'язання завдань навчально-виховного процесу, адаптації готовності до навчання в школі, результативності роботи ДНЗ: • консультації фахівців; • тестування (обстеження) дітей згідно із запитамі;	Формування груп батьків за інтересами Школа для батьків Консультування Телефон довіри Батьківські збори Консультативний центр для населення	Практичний <i>Завдання:</i> формування установки на співпрацю дитячого садочка і сім'ї, створення умов для такої співпраці. За річними планами протягом року Вересень. Квітень. Травень	Методист, батьківський комітет Методист Психолог Медпрацівник Методико-психологічна служба Педагогічний колектив

Тематика і зміст	Форми роботи	Етапи та терміни	Відповідальні
• бесіди, лекції із питань виховання в сім'ї; • підготовка дітей до школи (заняття); • надання медичних послуг (фізіо-, фітолікування) дітям. 8. Музична вітальня: • тематичні «пори року»; • день музики; • музична творчість дітей та дорослих на матеріалі народних пісень. 9. Літературна вітальня: • день книги; • Михайло Стельмах — для дітей; • свято слов'янської письменності. 10. У світі казок і фантазій (образотворче мистецтво). 11. Святковий Концерт «Вам, Захисники Вітчизни!» 12. Організація і проведення екскурсій, походів, тематичних прогулянок. 13. Спонсорська допомога. 14. Робота щодо виготовлення костюмів, декорацій та обладнання до свят, театралізованих дій тощо. 15. Виготовлення різноманітних предметів із природного матеріалу. 16. Дитячі свята, театралізовані вистави, конкурси, вікторини, виставки. 17. День здоров'я. 18. Ділова гра «Кошик проблем». 19. Свято «Вітаємо, зимонько!» 20. Конкурс «Сім'я року». 21. «Тато, мама, я — спортивна сім'я». 22. Конкурс стіннівок «Формуємо здорові звички».	«Батьківські вітальні» Допомога батьків ДНЗ Дозвільні заходи Залучення батьків до участі у навчально-виховній роботі ДНЗ	Протягом року згідно з діючими планами. Січень. Листопад. Квітень. Травень. Жовтень	Керівник ДНЗ, вихователі Батьківський комітет Спеціалісти Методист Творча група

Тематика і зміст	Форми роботи	Етапи та терміни	Відповідальні
23. Кулінарний клас «Здорове харчування — запорука здоров'я дитини». 24. Випуск листівок і газет, журналів, сімейних альбомів із метою підтримки позитивного досвіду сімейного виховання. 25. Заняття за участі батьків. 26. Домашні завдання. 27. Спільні проекти та участь в акціях ДНЗ щодо виконання завдань батьками та дітьми: <ul style="list-style-type: none"> • дитячий майданчик моєї мрії; • бабусин сундучок; • королівство фантазерів. 28. Огляди-конкурси: <ul style="list-style-type: none"> • конкурс малюнків; • «Казочку складемо разом». 29. Ярмарок народної творчості		Лютий	Методист, вихователь, музичний керівник
Педагогічна просвіта батьків			
1. Рекламний стенд. 2. Інформаційні стенди в групах. 3. Тематичні виставки. 4. Пам'ятки для батьків. 5. Спеціальні експозиції, фотовиставки. 6. Пересувні бібліотеки. 7. Випуск щомісячного журналу для батьків «Сонячний зайчик»	Наочна педагогічна пропаганда	Протягом року	Методист

Розділ IV

РОБОТА З БАТЬКАМИ, ДІТИ ЯКИХ НЕ ВІДВІДУЮТЬ ДНЗ

Зміни, що відбуваються в сучасній державі та суспільстві, висувають нові вимоги до системи освіти, в тому числі й до її першого ступеня — дошкільної освіти, особливо до характеру та якості відносин дошкільних навчальних закладів та сім'ї. За сучасними вимогами дитячий садок і сім'я повинні прагнути до створення простору для розвитку дитини. Принципи гуманізації дошкільної освіти вже міцно увійшли в наше життя. Черговою і нагальною проблемою стає введення варіативних форм дошкільної освіти. Одна з таких форм — групи нетривалого перебування в ДНЗ, що повинні забезпечити запити батьків, які з тієї або іншої причини не мають змоги віддати дітей до дитсадка на повний день, а також дати дітям дошкільного віку необхідну розвивальну практику і рівні можливості з дітьми, які відвідують дошкільні навчальні заклади, напередодні вступу до школи.

Звісно, створення на базі ДНЗ подібних груп потребує додаткових площ і збільшення кількості працівників, що не завжди є можливим. Є й інший вихід — режим нетривалого перебування у ДНЗ дітей, які не відвідують дошкільних закладів, коли прийом дошкільників здійснюється за віковим принципом і робота з ними проводиться у вже існуючих вікових групах ДНЗ.

Першим етапом цієї роботи повинне стати спілкування з батьками дітей, які мешкають у даному мікрорайоні (селі, селищі), але не відвідують ДНЗ. Метою такого спілкування є надання допомоги сім'ям, діти яких не відвідують ДНЗ; охоплення всіх дітей дошкільного віку освітніми послугами із врахуванням психологічного клімату кожної сім'ї, забезпечуючи індивідуальний підхід до дітей та їх батьків.

Зрозуміло, що дитина в домашніх умовах не може бути забезпечена всім різноманіттям видів діяльності, необхідних для її гармонійного розвитку. Батьки, здебільшого, віддають перевагу читанню дітям книжок, граються з ними в «пізнавальні ігри». До того ж, заняття з дітьми, як правило, проводяться безсистемно, залежно від настрою і вільного часу дорослих. Самі діти, на думку батьків, бажають гратися самостійно, без дорослих, дивитися телевізійні передачі, малювати. Коло спілкування з однолітками у цих дітей є досить вузьким.

Основні запити сімей, про які йдеться, до дошкільного освітнього закладу полягають у наступному:

- навчити дитину взаємодії з однолітками за відсутності батьків;
- підготувати її до школи в інтелектуальному плані (математика, грамота);
- розвинути фізично.

Вочевидь, батьки не надають значення особистісній зрілості дошкільника, яка саме і визначає безболісний перехід до шкільного навчання.

Педагогічний досвід свідчить, що у поведінці батьків є дві крайності, що перешкоджають особистісному зростанню дітей, виявленню ними ініціативи та самостійності.

В одному випадку це надмірна опіка, коли дорослі поспішають самі все зробити замість дитини, виконують усі її бажання. В житті такого дошкільника відсутні будь-які заборони, він маніпулює дорослими, підпорядковує їх своїм забаганкам.

В іншому випадку — це жорстока регламентація усіх дій дитини, обмеження її активності, деспотичне підпорядкування наказам, а іноді й настрою дорослих. Обидві ці крайні ситуації призводять до невміння дошкільника самостійно прийняти будь-яке рішення, появи страху до ризику, спроби прикладання зусиль для досягнення мети.

У способі життя дітей також простежуються дві крайності. В одних сім'ях дорослі залишають дитину сам на сам з іграшками, телевізором, вважаючи, що їй це подобається та надає достатньо можливостей для розвитку. В інших сім'ях з дитиною багато працюють, але здебільшого заняття ці — навчальні: письмо, читання букваря та пізнавальної літератури на шкоду сюжетної гри, рухової активності, ручної праці, що є такими необхідними для дошкільника.

Батьки не віддають дитину до дитячого дошкільного закладу через низку причин:

- послаблене здоров'я дитини;
- відсутність місць у ДНЗ;
- недовіра батьків до дошкільного виховання;
- установка батьків на те, що до п'яти років дитині буде краще вдома;
- складне матеріальне становище.

Незважаючи на це, педагогам та батькам необхідно знаходити компромісні варіанти розв'язання проблеми, які б задовольняли всіх. Одним із таких варіантів і є режим нетривалого перебування дітей у ДНЗ. Регламентує цей режим відповідне положення, що розроблене педагогами закладу. В освітньому процесі педагогам ДНЗ доведеться взяти до уваги те, що, оскільки в період, який передує вступу дітей до ДНЗ на

режим нетривалого перебування, вони виховувалися в родинному колі близькими до них людьми, то у цих дітей можна спостерігати різноманітні проблеми розвитку, найбільш типовими з яких є проблеми у сфері довільної регуляції (недостатність самостійної організації діяльності, вольових зусиль щодо досягнення мети) і у сфері взаємодії з однолітками (невміння налагодити спільну діяльність на основі взаємної поваги, дотримання загальноприйнятих норм та правил).

Важливо також зазначити, що і досягнення дітей в окремих сферах є досить нерівномірними. Це пов'язано з неоднорідними умовами домашнього виховання.

Всі ці особливості дітей, що вступають до ДНЗ на режим нетривалого перебування, потрібно враховувати в освітньому процесі, який необхідно спрямовувати не стільки на бажану батьками інтелектуалізацію і набуття шкільних навичок, скільки на розв'язання загально розвивальних завдань, на гармонійне особистісне зростання дитини.

Крім цього, необхідно зазначити, що режим короточасного перебування дітей у дитячому дошкільному навчальному закладі не повинен мати вікових обмежень, а повинен бути розрахований на весь період дошкільного дитинства.

Для дітей раннього віку (від 1 до 3 років) режим нетривалого перебування здійснює наступність і поступовий перехід від виховання дітей в умовах сім'ї до виховання дітей у дошкільному закладі, і має на меті ранню соціалізацію дітей, яка дозволяє забезпечити успішну адаптацію дитини до умов дошкільного навчального закладу та педагогічну освіту батьків. Для цієї категорії дітей передбачається відвідування дітей ДНЗ протягом 2–3 годин. Можна очікувати, що згодом всі діти цього віку перейдуть в групи раннього віку на повний день.

Для старших дошкільників режим нетривалого перебування виконує функції залучення до широкого світу однолітків та дорослих, гармонійного особистісного розвитку і загальної психологічної підготовки до навчання в школі. Дітлахи приходять в групи дитячого садочка щоденно, проводячи там не більше, ніж 3 години. В цей час вони залучаються до організованих занять, з ними проводяться індивідуальна та коригувальна робота. За бажанням діти відвідують заняття гуртків у другій половині дня. До того ж, діти і батьки беруть участь у всіх святах і розвагах, що відбуваються у ДНЗ.

Погодьтеся, чудові перспективи роботи з дітьми, які не відвідують постійно ДНЗ!

Певно, такі перспективи зацікавили б і батьків, і малечу, сприяли б зростанню довіри до дитячого садочка з боку батьків. Завдяки таким заходам зростає кількість дітей, які охоплені освітніми послугами.

ВЗАЄМОДІЯ СІМ'Ї І ДНЗ ЩОДО ЗМІЦНЕННЯ ДУХОВНОГО І ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ

Серед напрямків гуманізації вітчизняної дошкільної освіти особливе місце посідає проблема організації співпраці дошкільного закладу і сім'ї щодо забезпечення повноцінного і всебічного розвитку дитини. Адже сім'я є тією сферою життєдіяльності дитини, в якій відбувається її первинна соціалізація, закладаються основи розвитку особистості. Разом із тим, сучасна сім'я зазнає низки соціальних, психологічних проблем, які прямо або непрямо впливають на всі аспекти розвитку дитини, на її благополуччя.

Умови життя, моральна та емоційна атмосфера, в якій живе дитина, цілком і повністю залежать від дорослих. І саме вони, без сумніву, повинні відповідати за щастя і здоров'я дитини. Здоров'я — це стан повного фізичного, духовного та соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб і фізичних дефектів. Тому, організовуючи взаємодію з батьками, ДНЗ сприяє зміцненню сім'ї, емоційному зближенню дорослих і дітей, розвитку у них спільних духовних інтересів; допомагає батькам зрозуміти, яку роль вони відіграють в емоційно-особистісному розвитку своєї дитини. Тепло, захищеність, психологічний комфорт — ось що дитина повинна відчувати в сім'ї. Саме любов сприяє забезпеченню внутрішньої свободи, розвиває творчі здібності, когнітивні та емоційні складові соціальної поведінки. Лише завдяки спільній діяльності можна забезпечити сходження дошкільника до вершини, що зветься культурою здоров'я.

Все це потребує осмислення, визначення форм і залучення до змісту роботи з сім'єю. При цьому, вибудовуючи роботу з батьками на основі діалогу між рівнозначними і рівновідповідальними суб'єктами (дітьми — педагогами — батьками), доведеться враховувати ще й той факт, що в наш час дитина навіть в найкращому дошкільному закладі виявляється віддаленою від батьків, якщо вони намагаються задовольнити лише органічні та матеріальні її потреби, забуваючи про психологічні та духовні. Психологи вважають, що це травмує дитину. Тому дуже важливо навчити батьків повноцінно використовувати навіть мінімальний час, який вони можуть приділити дитині для спілкування. Виявляючи турботу про тілесне благополуччя дитини, не можна забувати про її внутрішній

світ. Головне — діти повинні бути впевненими, що дорослі їх люблять і готові будь-коли прийти їм на допомогу.

Мова йде про створення нової інфраструктури — бази сімейного дозвілля. Достатньо запитати себе, чи багато знайдеться у місті, селищі, районі, де ви мешкаєте, місць, куди дорослі, чії діти відвідують або не відвідують ДНЗ, можуть прийти з дітьми і де їм разом було б і добре, і цікаво.

Одним із варіантів розв'язання цієї проблеми могло б стати створення при дитсадках «Клубів сімейного спілкування», які допомагали б створити оптиматі умови для:

- відродження традицій сімейного виховання;
- збереження і зміцнення здоров'я дітей;
- інтелектуального розвитку;
- розвитку комунікативної сфери;
- формування навичок соціальних стосунків.

Клуб — це природне доросло-дитяче співтовариство, де зустрічаються, об'єднуються і розкриваються інтереси всіх. Різновидом такого клубу може бути клуб сімейного спілкування «Батьківська турбота», створеного на базі окремо взятого дитячого садочка, призначення якого — надання всебічної допомоги і підтримки сім'ї, а основний принцип діяльності — створення мікроклімату, в основі якого — шанобливе ставлення до особистості, турбота про кожного, довірливі стосунки між дорослими і дітьми, батьками та педагогами, забезпечення взаємозв'язку усіх складових здоров'я: фізичного, психічного і соціального.

Заняття клубу достатньо проводити раз на два місяці. Активними учасниками засідань клубу, що відбуваються в цікавій ігровій формі і надають змогу батькам реалізувати свій творчий потенціал та навчатися разом із дітьми багатьох корисних речей, є мами, тата і діти. Теми занять необхідно обирати разом із батьками через анкетування і «Книгу пропозицій». Обрані теми можуть бути такими:

- «Весела фізкультура вдома»;
- «Серйозно про здоров'я»;
- «Сімейне свято»;
- «Загартовування — за і проти»;
- «Літо і діти»;
- «Музика в житті дитини»;
- «Світ дитячий мрій»;
- «Сімейні старты» тощо.

Заняття в клубі передбачають теоретичну і практичну частини, нетрадиційні форми проведення занять: ділові ігри, круглі столи, клуби веселих та винахідливих тощо.

Тривалість кожного заняття — 1 година. В клубі можна проводити психолого-педагогічний практикум, куди запрошуються інші спеціалісти (медик, психолог, інструктор із фізкультури, інструктор із плавання тощо). Робота в такому клубі принесе багато радості і дітям, і дорослим, дозволить відчувати справжнє піклування та турботу про сім'ї, в яких є діти, а також дозволить батькам:

- виявити інтерес до справ дитини і бути готовими до емоційної підтримки;
- здолати власний авторитаризм та подивитися на світ очима дитини;
- сконцентрувати увагу на дітях;
- зміцнити почуття батьківської самосвідомості;
- формувати прагнення до здорового способу життя;
- реалізувати творчий потенціал.

Із часом, коли клуб стане популярним серед батьків, за його допомогою можна буде розв'язувати проблеми, що виникають в сім'ях під час виховання дітей.

Пропонуємо, як зразки, два заходи клубу сімейного спілкування.

СІМЕЙНЕ СВЯТО «ТАТУСИ І ДОНЬКИ, МАМИ І СИНОЧКИ»

В е д у ч и й. Увага! Увага! Говорить і покаже спортивна зала дитячого садочка. Сьогодні тут відбуваються незвичні змагання, що викликають захоплення і здивування. У цих змаганнях беруть участь наші рухливі діти та їхні любі батьки.

Пропоную всім учасникам розподілитися на дві команди. Діти, на «перший—другий» розрахуйтеся! Розподіліться на команди, а батьки приєднаються до тих команд, в яких знаходяться їх діти.

Діти і батьки займають місця в командах.

В е д у ч и й. Вітаємо учасників змагань!

Д і т и

Батьки у нас — такий народ:
Робота, дача чи город.
Та з нами марно сперечатись,
Усім їм спортом слід займатись!
Спорт, певна річ, потрібен всім,
Зазначимо передусім.
Спорт — помічник, здоров'я, гра.
Фізкульт-ура! Ура! Ура!

Варіант для садочків з російською мовою навчання

Родителям есть чем заняться —
На занятость спешат сослаться.

Но с нами спорить бесполезно, —
Заняться спортом им полезно!
Спорт, конечно, всем нам нужен,
Мы со спортом крепко дружим.
Спорт — помощник,
Спорт — игра,
Физкульт-ура! Ура! Ура!

В е д у ч и й. Перш, ніж розпочати змагання, нашим командам необхідно придумати назви. Пропоную командам порадитися і придумати назви. (*Команди придумують назви.*)

— А тепер вважаю наші сімейні змагання відкритими! І бажаю командам успіхів!

Оголошую першу естафету, яка має назву «Сороконіжка».

Естафета «Сороконіжка»

Команди шикуються в дві колони по одному. Діти та батьки тримаються один за одного (поклавши руки на пояс (плечі) один одному). Потрібно добігти всією командою до фінішу та повернутися.

В е д у ч и й. Молодці! Чудово впоралися із завданням. А зараз ми дещо ускладнимо завдання. Побачимо, хто спритніший.

Естафета «Сороконіжка — 2»

Перший гравець біжить до орієнтира, оббігає його, повертається, бере наступного члена команди і з ним оббігає орієнтир та повертається. Вони беруть наступного і т. д., при цьому всі гравці повинні міцно триматися один за одного.

В е д у ч и й. Молодці! А тепер перевіримо, як дорослі вміють рухатися із дітьми!

Естафета в парі.

Естафета «Вскочте в обруч»

Естафета полягає у тому, щоб пари дісталися фінішу, пропускаючи обруч через себе, тобто пара одягає обруч на себе, вистрибує з нього, потім знову одягає тощо.

В е д у ч и й. Давайте перевіримо, яка команда є найспритнішою.

Естафета «Втримайте рівновагу»

Кожна команда отримує по три кубики. Необхідно поставити їх один на один і, взявшись за нижній кубик, пронести їх по всьому маршруту вперед і назад.

В е д у ч и й. Діти, а як ви вважаєте, чи сильні ваші татусі і мамусі? Давайте-но перевіримо!

Естафета «Хто сильніший?»

Батьки перетягують канат.

В е д у ч и й. А тепер мамі й тата хочуть подивитися, які у них спритні дітки.

Естафета «Смуга перешкод».

Діти пролазять у «трубу», задалегідь виготовлену з цупкого паперу, добігають до орієнтира і повертаються назад.

В е д у ч и й. Я бачу, що наші учасники вже дещо втомилися. Давайте перепочинемо, а водночас дізнаємося, яка з команд є найкмітливішою.

Конкурс «Загадки-розгадки»

В е д у ч и й. Пропоную командам по черзі відгадувати загадки.

- На сметані замісили,
На підвіконні остудили.
Якщо б поклали в коробок,
Може, й не втік би... (*Колобок*).
- Лікує він дітей, звірят, —
Вони до нього в черзі в ряд.
Усіх, напевно, він зцілить —
Наш добрий лікар... (*Айболит*).
- Бабуся онуку дуже любила,
Їй капелюшок червоний купила.
Ім'я вже свого не згадає малеча.
А як її кличуть всі люди, до речі? (*Червона Шапочка*)
- Товстун варення полюбляє
Й на дах, додому, сам літає. (*Карлсон*)

Варіант для садочків із російською мовою навчання

- На сметане я мешан,
На окошке я стужен,
Круглый бок, румяный бок,
Покатился... (*Колобок*).
- Лечит маленьких детей,
Лечит птичек и зверей.
Сквозь очки свои глядит
Добрый доктор... (*Айболит*).
- Бабушка внучку очень любила,
Шапочку красную ей подарила,
Девочка имя забыла своё,
Кто помнит, как все называют ее? (*Красная Шапочка*)
- Толстяк живет на крыше,
Летает он всех выше. (*Карлсон*)

Чути скрекотіння, і до зали «залітає» Карлсон, який тримає в руках повітряні кульки.

К а р л с о н. Привіт, друзі! Можна мені тут на хвилинку приземлитися?

В е д у ч и й. Так, будь ласка!

К а р л с о н. Діти, а ви мене впізнали?

Д і т и. Так, ти — Карлсон.

К а р л с о н. Правильно, мене звать Карлсон. Я красивий, розумний, у міру угодований чоловічок. А ви що тут робите?

В е д у ч и й. У нас спортивне свято. Ми бігаємо, граємося, виконуємо вправи.

К а р л с о н. Я теж полюбляю спортивні вправи. Адже найкращий у світі бігун... хто?

В е д у ч и й. Хто?

К а р л с о н. Найкращий у світі бігун — Карлсон, який мешкає на даху!

В е д у ч и й. Це чудово! Приєднуйся до нас!

К а р л с о н (*вручає кожній команді повітряну кульку*). Із задоволенням! Я знаю одну дуже веселу естафету.

Естафета «Утримайте кульку головами»

Учасники стають парами — один із батьків і дитина. Кожна пара (по черзі) бере повітряну кульку і, притримуючи її головами, біжить до фінішу і назад, передає кульку наступній парі.

В е д у ч и й. Карлсоне, ти задоволений результатами цієї естафети?

К а р л с о н. Так, звичайно!

В е д у ч и й. А сам ти вмієш бігати?

К а р л с о н (*дістає із кишені цукерку*). Щось мені солоденького захотілось.

В е д у ч и й. Чекай-но, Карлсоне, давай подивимось, хто зможе пробігти з цукеркою, не вронивши її.

К а р л с о н. Та це ж нескладно! Значно складніше пробігти, не з'ївши її.

В е д у ч и й. От і побачимо, яка команда впорається із цим завданням.

Естафета «Цукерка в ложці»

Діти та батьки по черзі оббігають орієнтири, намагаючись утримати велику бутафорську цукерку в ложці.

К а р л с о н. А ще я фокуси вмію показувати! Бажаєте? Покажу! Я — найкращий у світі фокусник! Ось у мене цукерка, розгортаю і — гам! Цукерки немає. Цікавий фокус?

В е д у ч и й. Щось нам твій фокус не дуже сподобався.

К а р л с о н. Пусте, справа життєва... Ой, щось мені пити захотілося! А вам хочеться пити?

В е д у ч и й. Карлсоне, ти знову хочеш нас обдурити?

К а р л с о н. Ні, ні! Я дійсно хочу пригостити вас лимонадом.

Естафета «Лимонад у кухлику»

На стіл ставлять тацю із кухликами. Учасникам роздають трубочки. Кожний учасник (по черзі) підбігає до таці з кухликами, вставляє трубочку і випиває весь лимонад із кухлика.

В е д у ч и й. Карлсоне, ти запропонував нам веселі естафети. Дякуємо! А ми навчимо тебе грати в нашу улюблену гру.

Діти з батьками грають в улюблену гру, до них приєднується Карлсон.

В е д у ч и й. От і добігло кінця наше веселе спортивне свято. Ми бажаємо усім здоров'я, щастя і успіхів! Дозвольте вручити вам «Подяки» за участь у святі.

Вручаються «Подяки» всім учасникам змагань.

ЗАХІД «ПОДОРОЖ ДО АФРИКИ»

В е д у ч и й

Радо всіх вас тут вітаємо,
Ми давно на вас чекаємо.
Дружно за руки беріться
І один одному всміхніться!

Варіант для садочка з російською мовою навчання

Рады видеть всех сейчас,
Ведь давно мы ждали вас.
Дружно за руки беремся
И друг другу улыбнемся.

— Давайте наш добрий настрій передамо долонями (поволі стисніть долоні один одному). Зверніть увагу, як це приємно: тепло, добро, добрий настрій передаються через долоньки. І нехай такий настрій залишається упродовж всього заходу.

Зараз ми з вами будемо перевтілюватися на:

- тупотунчиків — робимо дрібненькі крочки;
- слонопотамчиків — великі кроки, корпус нахилений вперед;
- маленьких мавпочок, що граються своїми хвостами, — кругові рухи тіла, рухи легкі.

(Раптом хтось стукає в двері.)

В е д у ч и й. Хто це може бути?

Г о л о с з - з а д в е р е й. Вам телеграма!

В е д у ч и й (*читає*). «Дітям і батькам, які зібрались на це свято. Приїздіть швидше на острів, що розташований поблизу Африки, і врятуйте там сумних звірів. Дорога на вас чекає далека, не проста. Для того, щоб швидше дістатися, скористайтеся моєю картою. Лікар Айболить». (*Діти і батьки розглядають карту.*)

Ведучий збирає всіх навколо себе, щоб з'ясувати, що саме необхідно робити для того, щоб розвеселити звірів на острові. Обговорюють також, як саме дістатися казкового острова. Вирішують летіти на килимі-літаку.

В е д у ч и й. Вхідний білет на килим-літак — скоромовка. Вимовляти скоромовку необхідно поволі, швидко, тихо, голосно.

Діти та їх батьки виконують завдання та розміщуються на килимі-літаку.

В е д у ч и й. Погляньте, які красиві хмари — білі, пухнасті. (*Розглядають зображення хмар.*) А на що, на вашу думку, схожі хмари? (*Діти та батьки фантазують і діляться своїми фантазіями з усіма учасниками дійства.*)

В е д у ч и й. Летіти нам далеко, та щоб не сумувати, пригадаємо улюблені казки, дізнаємося, чи добре ви взагалі їх знаєте.

Гра «З якої казки?»

- Цар, три сини, стріла, болото, жаба... (*«Царівна-жаба»*)
- Батько, лісник, мачуха, три доньки, цар, принц, фея... (*«Попелюшка»*)
- Зла мачуха, дві доньки, Дід Мороз... (*«Морозенко»*)
- Зла мачуха, дві доньки, принцеса, весняні квіти взимку... (*«Дванадцять місяців»*)

В е д у ч и й. Молодці! Потішили мене і з цим завданням упоралися. Я, здається, знаю, як розвеселити звірів на острові! Наші звірі будуть жити дружно в рукавичці! (*Російський варіант: теремок*)

— Здається, ми наближаємося до острова! (*Дивиться у бінокль*) Який густий ліс — нам вже час заходити на посадку!

(Звучить музика.)

(*У лісі*)

Один за одним ми йдемо,

Один для одного дорогу прочищаємо.

(Аудіозапис звуків лісу.)

(*На галявині*) Нам трапилася чудова галявинка, погляньте, скільки тут квітів, а повітря яке чисте і свіже!

(Проводиться дихальна гімнастика.)

А це — болото.

(*На болоті*) Погляньте, горбочки у нас на шляху! По горбочках болота нескладно пройти. Будьте обережними, щоб ніхто не впав у болото.

(Вправи на релаксацію «Ми втомилися вже трохи...»)

В е д у ч и й. Та ми вже майже прийшли! (*Підходять до острова*)

— Погляньте, які звірі живуть тут, який у них настрій? (*Відповіді учасників подорожі.*) Давайте покажемо їм казку «Рукавичка». (*Російський варіант — «Теремок»*) Може, це їх розвеселить?

Діти разом із батьками інсценізують казку. Після казки вихователь перегортає картинки-символи (звірі повеселішали..)

В е д у ч и й. Ось бачите! Як ми всі разом змогли покращити настрій звірям на острові! А який настрій у вас? (Відповіді учасників.) Вам сподобалась наша подорож? Тоді ставайте в коло, і всі разом будемо танцювати танець «Чунга-Чанга».

(Звучить фонограма, всі танцюють.)

В е д у ч и й. Погляньте-но, а звірі хочуть пригостити нас чарівним бананом. Банан цей непростий, а з сюрпризом! (Роздає з «банану» вітамін здоров'я)

— А тепер настав час повертатися назад. Займайте всі свої місця на килимі-літаку і рушаймо!

(Звучить бадьора, весела музика. У польоті діти та їх батьки співають улюблених пісень.)

Проте, створення сприятливих педагогічних умов для фізичного виховання дітей лише в межах дошкільного закладу не є достатньо ефективним заходом. Адже частину активного пильнування діти проводять у сім'ї, тому на батьків покладається особлива відповідальність за організацію фізкультурно-оздоровчої роботи з ними. Особливо актуальною в наш час є проблема взаємодії освітнього закладу і батьків щодо формування сімейних традицій, що передаються молодшому поколінню у різних формах фізичного виховання, а також створення адекватної до віку та індивідуальних особливостей дитини предметно-розвивального середовища в домашніх умовах. Для реалізації цієї проблеми доцільно використовувати не лише форми традиційного інформування батьків про способи фізичного розвитку дітей (збори, консультації педагогів та спеціалістів, оформлення наочної агітації), але й нетрадиційні форми (індивідуальні бесіди про організацію предметно-розвивального середовища вдома, організацію практикумів із демонстрацією варіантів використання іграшок і спортивного обладнання, проведення фізкультурного дозвілля і свят, туристичних походів тощо).

Основними компонентами предметно-розвивального середовища, що забезпечує фізичне виховання дітей вдома, є фізкультурно-оздоровлювальні комплекси, м'ячі, санки, велосипеди, лижі. Більшість батьків з різних причин не може успішно організувати рухливу діяльність своїх дітей відповідно до їхнього віку та індивідуальних особливостей. Деякі дорослі воліють займати позицію стороннього спостерігача або «контролера». Невербальний характер організованої рухливої діяльності може перетворити рухливі ігри, фізичні вправи і тренінги на ефективний засіб взаємодії з сім'ями, які мають різний культурний досвід та несхожі педагогічні установки.

Розгляньте зразки рухливих ігор для дітей та їх батьків. Можливо, вони Вам сподобаються і стануть у нагоді.

РУХЛИВІ ІГРИ

Чарівний м'яч

1. Сидячи на стільчику, необхідно прокочувати м'яч (діаметром 10–15 см) стопами ніг по черзі вперед-назад, вправо-вліво, по колу. Катання босими ногами дерев'яних або шипованих м'ячів (діаметром 4–6 см) впродовж 3 хвилин.
2. Лежачи на спині або сидячи на стільчику, піднімати та опускати ноги із затиснутим між ступнями м'ячем (діаметром 15–20 см) (5–6 разів).
3. Сидячи на стільчику, перекичувати м'ячі (діаметром 6–8 см та 10–15 см) правою і лівою ногами від дитини до одного з батьків та навпаки.
4. Ходіння та стрибки із просуванням вперед, затиснувши м'яч між колінами.

Гра зі скакалкою

1. Перестрибнути вперед через опущену скакалку.
2. Обертати скакалку, складену вдвічі, лише кистю (тримаючи по черзі в правій та в лівій руці). Підстрибувати невисоко на двох випрямлених ногах під час удару скакалки об підлогу.

РУХЛИВІ ІГРИ З ДИХАЛЬНИМИ ВПРАВАМИ

Жуки

Дитина сидить на підлозі по-турецьки, один із батьків промовляє: «Ж-ж-ж, — сказав крилатий жук, — посиджу-ж-ж-у».

Дитина обіймає себе за плечі і промовляє: «Піднімуся, полечу, голосно я задзиж-ж-чу». Дитина і дорослий розводять руки в різні боки і пересуваються по кімнаті, вимовляючи: «Ж-ж-ж» (протягом 2–3 хвилин).

Ведмежа

Дитина лягає на спину, руки — під головою; набирає повітря через ніс і, видихаючи його, «підхрапує». Тато або мама коментує: «Ведмежата сплять в барлозі... Ведмідь прокинувся, потягнувся, на інший бік перевернувся».

Дитина виконує рухи, потягається, згинає ноги в колінах, підтягує їх до живота, виконуючи при цьому глибоке вдихання через ніс; повертається на інший бік і... знову «засинає, підхрапуючи».

Хом'ячки

Дитина і хтось із батьків надувають щоки «як у хом'ячків» (дихають носом) і так ходять по кімнаті. За сигналом другого із батьків кулачками

натискають на щоки, випускаючи при цьому повітря через рот. Тепер у них щоки «як у людей».

Гра повторюється 5–6 разів.

Чий літак далі відлетить?

Дитина і батьки розміщуються на одній лінії. У кожного в руках — паперовий літак. За сигналом «запускають» літаки якнайдалі (можна піддувати на літак, не даючи йому опускатися).

Так, як мама обіймає

Вдихати носом, руки розвести в різні сторони, затримати подих на 3 секунди, видихнути, обійняти себе так міцно, як тільки мама обіймає.

На конкретних прикладах необхідно переконувати батьків. Що кожна дитина, навіть та. Що народилася слабкою, може і повинна стати фізично загартованою, гармонійно розвиненою, якщо до цього докласти зусиль.

ЗАГАРТОВУВАННЯ НІЖОК (МАСАЖ ПІДОШВИ)

1. Підготовчий етап: змазування підошви кремом, що супроводжується приказуванням:

Ми ходили, ми стрибали,
Наші ніжки позбивали.
Щоб рухливість відновити,
Мерщій масаж треба зробити.

(Змазуючи підошву кремом)

На кожну ніжку — крему трішки.
Хоча вони і не машини,
Для змазування є причини!

Варіант для садочків із російською мовою навчання

Мы ходили, мы скакали,
Наши ноженки устали.
Сядем все мы, отдохнем,
И массаж подошв начнем.

(Смазывая подошвы кремом)

На каждую ножку —
Крема немножко.
Хоть они и не машины,
Смазать их необходимо!

2. Основний етап.

Одною рукою тримаємо ногу, другою гладимо її, промовляючи:
Ніжно проведу по нізці,
Так порадили у книжці.

Пешення потрібне й кішці,
Пишуть так (вже в іншій книжці).

Варіант для садочків із російською мовою навчання

Проведем по ножке нежно —
Будет ноженка прилежной.
Ласка всем, друзья, нужна.
Это помни ты всегда.

Розминку ніжки починай,
Ї ретельно розтирай.
Старанним бути намагайся,
При цьому не відволікайся.

Варіант для садочків із російською мовою навчання

Разминка тоже обязательна,
Выполняй ее старательно.
Растирай, старайся,
И не отвлекайся.

По подошві, як граблями,
Зараз проведемо руками.
І корисно, і приємно —
Ви боялися даремно!

(Погладити «граблями»)

Варіант для садочків із російською мовою навчання

По подошве, как граблями,
Проведем сейчас руками.
И полезно, и приятно —
Это всем давно понятно!

Ти по ніжках бий сильніше,
Будуть ніженьки спритніші.
Як розбіжаться вже вони —
Гей, гей, а ну, наздожени!

(Похлопати підошву долонею)

Варіант для садочків із російською мовою навчання

Рук своих ты не жалеяй
И по ножках бей сильней, —
Будут быстрыми они,
Потом попробуй, догони!

Гнучкість нізці теж потрібна —
Користь від неї очевидна.
Раз — згинай, два — випрямляй —
Ну ж бо, хутчіш, давай, давай!

(Зігнути стопу)

Варіант для садочків із російською мовою навчання

Гибкость тоже нам нужна —
Без нее нам никуда!

Раз — сгибай, два — выпрямляй,
Ну, активнее, давай!

Тепер давай відпочивати —
Ногами паличку катати.
Швидше й веселіш катай
Та за нею поспівай.

(Катати ногами паличку, легко натискаючи на неї)

Варіант для садочків із російською мовою навчання

Вот работа, так работа —
Палочку катать охота.
Веселей, дружок, катай
Да за нею поспевай.
В центрі зону відшукай,
Її ретельно розминай.
Бути в дружбі з нею треба,
Бо в здоров'ї є потреба!

(Великим пальцем розтирати зону в центрі підошви)

Варіант для садочків із російською мовою навчання

В центре зону мы найдем,
Хорошенько разотрем.
Надо с нею нам дружить,
Чтобы всем здоровым быть!

3. Заключний етап (погладжування стоп).

Дякую вам, ніжки,
Буду вас любити!
Берегти і мити,
І масаж робити!

Варіант для садочків із російською мовою навчання

В благодарность ножкам
Будем их любить!
По лужайкам бегать
И массажи делать.

Надзвичайно важливою у вихованні дітей є роль здорового способу життя сім'ї. Елементарні відомості про складові здорового способу життя (раціональне харчування, дотримання розпорядку праці і відпочинку, достатня рухлива активність, використання засобів загартовування, вміння правильно, без нервового напруження організувати свою поведінку) доступні навіть наймолодшим дітям.

Головне, щоб усі згадані вище форми роботи і рекомендації не нав'язувалися, а викликали інтерес своєю новизною, подавалися без штампів та моралізування.

Розділ VI

ПІДВИЩЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДОРΟΣЛИХ — ЗАПОРУКА УСПІХУ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

Екологічні проблеми, перш за все, погіршення середовища життя людини, є загальними проблемами населення Землі.

Вчені всього світу є одностайними у думці, що екологічні проблеми і катастрофи пов'язані з освітнім рівнем населення — саме його низький показник або і взагалі відсутність зумовили споживче ставлення людей до життя і природи.

Розвиток екологічної культури, екологічної свідомості і мислення — єдиний для людства вихід із ситуації, що склалася. Необхідним є формування людини нового типу, з новим екологічним мисленням, яка здатна збагнути наслідки своїх дій щодо навколишнього середовища і такої, яка вміє жити у відносній гармонії з природою. Дбайливе ставлення до природи повинно бути нормою для людини будь-якого віку.

У дошкільному дитинстві закладаються основи особистості, в тому числі позитивне ставлення до природи, навколишнього світу. Дитину з раннього віку необхідно переконувати в тому, що любити природу — означає робити добро, змушувати замислюватися над тим, щоб «наш дім» — дім природи — став ще кращим. Від його стану залежить майбутнє дітей та їхнє здоров'я, оскільки діти є особливо чутливими до поганого стану довкілля.

Дитсадок є першою ланкою в системі безперервної екологічної освіти, тому не випадково перед педагогами постає завдання формування у дітей основ екологічної культури. Та система роботи з екологічного виховання дитини неодмінно повинна відбуватися одночасно із роботою дорослих щодо підвищення рівня власної екологічної грамотності і вдосконалення особистісного зростання, адже лише така людина є екологічно перспективною, вона більш чутлива до стану природи і здатна зацікавити цим дитину.

Таким чином, необхідно одночасно планувати роботу та охоплювати діяльністю щодо формування основ екологічної культури дітей і підвищення екологічної культури їх батьків.

Основними завданнями зазначеної діяльності є:

- уточнення, систематизація і поглиблення знань дітей про живу і неживу природу. Крім того, необхідно навчати розуміти причинно-наслідкові зв'язки всередині природного комплексу, демонструвати взаємний зв'язок усього живого із середовищем, в якому його представники живуть, формувати поняття про себе як про жителя планети Земля, від якого залежить життя всього живого;
- формування трудових навичок і вмінь щодо догляду за об'єктами природи;
- формування уявлення про екологічні проблеми свого міста, селища, села, про історію свого краю;
- виховання свободи вибору в реалізації накопичених знань, умінь і практичних навичок у театральній, трудовій, образотворчій діяльності;
- забезпечення емоційно-психологічного здоров'я через формування елементарних екологічних знань, умінь і практичних навичок, через формування навичок безпечної поведінки і спілкування в природному середовищі;
- формування екологічного світогляду педагогів і батьків, їх активної позиції на основі взаєморозуміння та співпраці.

Екологічна виховна та освітня діяльність передбачає роботу за двома напрямками.

Із дітьми:

- спеціально заплановані заняття;
- спільну діяльність дорослих і дітей;
- самостійну діяльність дітей.

Із дорослими (педагогами та батьками):

- педради;
- клуб за інтересами;
- семінари-практикуми;
- вікторини, конкурси, змагання;
- ділові ігри;
- природоохоронні акції;
- свята;
- виставки;
- збори;
- екскурсії;
- ігри-тренінги, тестування;
- трудові десанти тощо.

Одним із найважливіших питань екологічної освіти є проблема залучення дітей до природи, розвиток емоційно забарвленого ставлення

до неї. Цією проблемою повинні опікуватися не лише дитсадки, школи та інші навчально-виховні заклади, а й, перш за все, батьки.

Чи буде досвід спілкування дитини з батьками в системі відносин «батьки — діти — природа» позитивним, залежить від того, яке місце в сім'ї відведене дитині.

Якщо батьки концентрують свою увагу на тому, щоб зайвий раз задовольнити примхи дитини, то вони тим самим закладають основу для формування егоцентричної особистості. Там, де дитина є повноправним членом сім'ї, де вона причетна до родинних справ, поділяє загальні турботи, складаються сприятливі умови для розвитку дитини.

Для реалізації мети, що передбачає взаємодію ДНЗ із сім'єю в екологічному вихованні дошкільників, необхідно розв'язати такі завдання:

- розробити положення про зміст спілкування батьків із дітьми, що матиме емоційно-позитивний настрій;
- визначити зміст еколого-розвивального середовища;
- розробити серію консультацій для батьків;
- розробити методичне забезпечення (перспективний план, примірники конспектів занять, ігри тощо).

Положення про зміст спілкування батьків з дітьми повинне містити такі складові:

- доступність (образи природи, які створюють батьки, повинні бути реалістичними, близькими до емоційно-чутливого досвіду дитини);
- яскравість і колоритність образів (чим яскравіше виражені особливості природного образу, тим більш чітко вони відображені у розповіді або бесіді з дітьми, тим сильніше вони діють на їх почуття і свідомість);
- врахування життєвого досвіду та інтересів дітей у процесі залучення до природи;
- пояснення сутності природи, її явищ та механізмів;
- здійснення процесів залучення до природи в домашньо-побутових умовах, суспільно-трудовій діяльності в межах сім'ї, в умовах свята. Еколого-розвивальне середовище в домашніх умовах повинне містити:
- куточок живої природи, до якого належать різноманітні кімнатні рослини, що їх вирощує дитина самостійно або разом із батьками, а також усі засоби, що необхідні для догляду за ними. Тут, можливо, не бажаним є перебування будь-яких домашніх тварин;
- куточок природного матеріалу;
- фотографії на тему «Природа», журнали і книги про природу.

Під час консультацій для батьків необхідно охопити всі аспекти проблеми залучення дітей 6–7 років до природи шляхом емоційно-позитивного

спілкування з батьками, звертаючи особливу увагу на педагогічні умови здійснення цього процесу.

Консультації обов'язково потрібно супроводжувати переконливими фактами-доведеннями з проблеми і проводити у формі живої дискусії. Теми для консультацій необхідно обирати актуальні та злободенні. Залучати батьків до спільної з ДНЗ роботи з екологічного виховання дітей, як то освітня діяльність, екскурсії, свята тощо.

ЗАХІД-СВЯТО «ІМЕНИНИ ТОРТИЛИ»

Метою заходу-свята «Іменини Тортили» є виховання шанобливого ставлення дітей до природи; розвиток творчості, самостійності і самодіяльності, комунікативних здібностей; розширення знань дітей про конкретного представника тваринного світу — черепаха.

Проведенню свята повинна передувати підготовча пізнавальна робота щодо оформлення приміщення.

Дітям необхідно прочитати книжки про черепах. Батьки разом із дітьми відповідають на питання, заздалегідь запропоновані вихователем, наприклад:

- як обладнати тераріум для черепахи?
- Як правильно годувати сухопутну черепаху?
- Що робити, якщо черепаха захворіла?

Потрібно дібрати загадки про черепах (рептилій). Батьки готують виставку книжок, фотографій, а діти — малюнки для виставки про черепах, різноманітні вироби.

План проведення свята

1. Підготовка до свята, оформлення візиток.
2. Виставка книг, малюнків, фотографій.
3. Вступне слово вихователя.
4. Представлення команд.
5. Виступи дітей.
6. Вікторина.
7. Підбиття підсумків вікторини.
8. Перегляд відеоролика.
9. Конкурс «Зберіть мозаїку». Підбиття підсумків конкурсу.
10. Конкурс «Ми — черепашки».
11. Конкурс «Найвродливіша черепаха».
12. Підбиття підсумків конкурсів «Найвродливіша черепаха» та «Кращий подарунок Тортилі».
13. Перегляд мультфільму. Розучування та виконання пісеньки Черепахи з мультфільму «Як левеня та черепаха співали пісеньку».

14. Підбиття підсумків конкурсу. Визначення переможців. Вручення головного призу переможцям.

15. Привітання Тортили. Торт «Черепаха». Чаювання.

ХІД ЗАХОДУ

1. Усім учасникам заходу видають візитки у формі черепашок і черепа шат жовтого, помаранчевого, червоного і зеленого кольорів: наймолодшим учасникам та їх батькам — у формі черепа шат жовтого, зеленого і помаранчевого кольорів; старшим дітям та їх батькам — у формі черепах жовтого, зеленого і помаранчевого кольорів; педагогічним працівникам, які отримали запрошення на свято, — у формі найбільших черепах червоного кольору.

Всі учасники свята пишуть (самі або за допомогою батьків) на візитках свої імена.

«Жовті», «Помаранчеві» та «Зелені» черепашача становлять три команди учасників конкурсу.

Старші діти — «Жовті», «Помаранчеві» і «Зелені» — ведучі, а їх батьки — керівники команд «своїх черепа шат» та помічники у змаганнях. Педагоги та решта батьків — «Червоні» — виконують роль журі.

2. На початку свята всі ознайомлюються з виставкою книжок про рептилій, виставкою малюнків і виробів, що виготовлені дітьми у подарунок Тортилі. Журі оцінює роботи і відбирає найкращі малюнки для книги «Популярно про черепах», яку буде «видано» після завершення свята.

3. Вступне слово вихователя.

— Діти, сьогодні ми з вами зібралися, щоб відсвяткувати іменини нашої черепахи Тортили. (Днем іменин можна вважати день, коли черепаха потрапила до дитячого садочка.)

Черепахи, на відміну від інших тварин, не звикають до своїх хазяїв. Вони не вмють гратися, як наприклад, кошенята. Вони взагалі мало рухаються і, трапляється, швидко набридають своїм власникам, які перестають піклуватися про них, годувати, віддають їх іншим власникам тощо. Взагалі, за статистикою, із 100 черепашенят, які оселилися в людських помешканнях, до одного року доживає лише одна.

Нашій черепаці пощастило, тому що вона потрапила до Дитячого екологічного центру нашого дошкільного навчального закладу. Ми оточили її любов'ю, назвали Тортилою і не збираємось її нікому віддавати.

Сьогодні ми поговоримо про черепашачий рід, згадаємо близьких родичів черепахи, відповімо на питання щодо утримання черепах вдома.

Діти, які будуть сьогодні виступати, ставитимуть і вам запитання, на які, сподіваюсь, ви зможете відповісти.

4. Команди «Жовтих», «Помаранчевих» і «Зелених» займають свої місця. Учасники команд і члени журі вітають одні одних і представляються. Кожна команда отримує «панцир» черепахи (невелику ємність), в який команда буде складати свої кольорові кружечки-бали за правильні відповіді і перемоги в конкурсах.

На стенді прикріплюють фігурки жовтої, помаранчевої і зеленої черепах, які члени журі будуть пересувати відповідно до результатів, що здобуті командами на шляху до фінішу і головного призу — «золотого ключика».

Вихователь пропонує всім учасникам свята спробувати відчути себе черепахою, рухатися, як черепахи, і не галасувати, оскільки у садочку — День Черепахи.

5. Виступи вихованців з повідомленнями і підготовленими запитаннями. Відповіді на запитання оцінюють сім'ї, які їх підготували. На кожне запитання команди відповідають по черзі.

Варіанти виступів вихованців (нинішнього або минулого років)

- Дехто купує черепах, але не знає, що з ними робити. Найчастіше такими бранцями стають сухопутні середньо азійські черепахи. Вони мешкають в пустелях та напівпустелях, клімат визначає їхній спосіб життя. На волі ці черепахи активні не більше, ніж два-три місяці на рік, коли в пісках можна знайти їжу. Потім вони занурюються у пісок або землю і впадають у сплячку: перестають рухатися і їсти, всі процеси в їхньому організмі уповільнюються. Такий стан — обов'язкова умова життя черепахи. Однак він настає при певній температурі і певній вологості повітря.
- В домашніх умовах, скільки не насипати піску, не можна досягти умов, наближених до тих, що є в пустелі. Іноді черепаха тікає у потаємне місце, наприклад, під холодильник і довго нічого не їсть. Перш за все, необхідно дістати черепаху з її укриття і покласти в коробочку з низькими краями або хоча б у пластиковий тазик — дещо подібне до тераріуму.
- Тваринка не повинна розгулювати Вашою домівкою, де на неї чекає небезпека: вона може наковтатися пилу і захворіти на запалення легенів, на неї можуть наступити, а якщо у Вас є собака, то він може прокусити або розтрити черепашці панцир.
- Якщо Ви при цьому не маєте змоги показати черепаху ветеринарові, то скористайтеся такими порадами. Спочатку викутайте черепаху, наливши в тазик теплої води (близько +35 °C). Щоб черепашка не захлинулася, вода повинна вкривати половину панцира. Нехай вона полежить 10–15 хвилин у воді.

- Рептилії полюблюють купання. Вони п'ють воду і ніжяться у ній. Після купання черепахи необхідно витерти насухо і покласти в тераріум. Такі водні процедури можна влаштовувати до трьох разів на місяць. Під час прибирання ящику можна протирати панцир черепахи вологою ганчіркою. Такого «умивання» їй буде більше, ніж достатньо. Відомо, що при цьому краще і швидше приростає панцир черепахи.
 - Рептиліям потрібні світло і тепло. Нормальна температура повітря для черепах +25°C, тому тераріум у холодні дні потрібно обігрівати. Для цього можна скористатися звичайною настільною лампою, яку потрібно вмикати на декілька годин упродовж дня. При цьому можна спостерігати, як черепаха тривалий час лежить під нею. А ще черепахам, як і всім живим істотам, необхідний ультрафіолет для утворення вітаміну Д. Внаслідок нестачі цього вітаміну у черепахи панцир стає м'яким. Тому тварина обов'язково повинна бувати на сонці. У період нестачі сонячних променів їх може замінити кварцове випромінювання. В період активності черепахи сеанси кварцової терапії проводять кожні 2–3 місяці протягом тижня за допомогою домашньої кварцової лампи. Лампу необхідно встановити на відстані 1,5 м від черепахи. Перший сеанс триває 2–3 хвилини. Потім час процедури збільшують до 10–15 хвилин.
 - Влітку черепах можна випускати на прогулянку. Якщо за ними не стежити, то черепахи відповзають, зариваються в землю і губляться. Тварина в цей час практично неминуче приречена на загибель. Щоб цього не сталося, необхідно пильно стежити за черепахою або акуратно прикріпити на панцир яскраву стрічку чи нитку з повітряною кулькою. Яскраві мітки будуть сигналізувати про місцезнаходження тварини.
 - Порада від знавця (виступ одного із батьків — біолога, працівника зоопарку, ветеринара) батькам вихованців дитсадка. Не заводьте черепаху заради розваги! Це не домашня тварина, а дика рептилія, тому утримувати її в неволі дуже складно.
- Черепахи живуть тихо, вони неграйливі, мовчазні, їх не можна приручити.
- Якщо черепаха потрапила до Вашої оселі, то хоча б ознайомтеся із літературою про її утримання, піклування про рептилій — все це на теперішній час нескладно знайти.

6. Вікторина. Загадки.

На кожне запитання команди відповідають по черзі.

- Що за камінь на стежині?
Є у нього ноги й хвіст.

Проте ноги коротенькі,
Отже, він низький на зріст.
На зріст з'являється з яйця,
Як звати цього молодця? (*Черепаха*)

- Лежить мотузка і шипить,
До рук її ви не беріть!
Бо брати дуже небезпечно,
Ще вкусить, — нагадать доречно. (*Змія*)
- Хто, мов довга чорна стрічка,
Пластично підповза до річки?
Здолав кущі, повис на гілці...
Ба, жовті плями на голівці! (*Вуж*)
- Я на спині дім тримаю,
З цим я клопоту не маю.
Своїм будинком похваляюсь,
Там я від ворогів ховаюсь. (*Черепаха*)
- Бігає поміж каміння —
Щоб спіймать, потрібні вміння!
Я вхопив за хвіст... і — жаж!
Хвіст залишився в руках! (*Ящірка*)
- Живе він в Африці, в річках,
На все живе наводить жаж!
Хто прагне остудити пил?
Усіх ковтає... (*крокодил*).
- Жук від нього ледве втік,
Очі дивляться убік.
Язик липкий і довгий має,
Про нього мало хто з нас знає.
Колір шкіри за життя змінив разів з мільйон,
То повзе... (*хамелеон*).
- Живе спокійно, неквапливо,
Про всяк випадок має щит.
Цей щит — немов надійний дах,
Від ворогів рятує... (*черепах*).

Варіант для садочків із російською мовою навчання

- Что за камень на дороге?
Есть у камня хвост и ноги.
Не похож он на птенца,
А родился из яйца. (*Черепаха*)
- Лежит веревка,
Шипит плутовка.
Брать ее опасно —
Укусить может, ясно? (*Змея*)

- Кто черной лентой извивается,
К ручью проворно пробирается?
Уже преодолел кусты все ловко,
А на маленькой головке
Его по этим признакам узнать должны,
Пятна желтые видны. (*Уж*)
- Бегаёт среди камней,
Не угонишься за ней.
Ухватил за хвост, но — ах!
Удрала, а хвост — в руках! (*Ящерица*)
- В реках Африки живет
Злой зеленый пароход!
Кто б на встречу ни поплыл,
Всех проглотит... (*крокодил*).
- Насекомых он гроза,
Смотрят в сторону глаза,
С липким длинным языком,
Очень мало нам знаком.
Кожи цвет меняет он,
То ползет... (*хамелеон*).
- Живёт спокійно, не спешит,
На всякий случай носить щит.
Под ним, не зная страха,
Гуляєт... (*черепах*).

7. Журі підбиває підсумки конкурсів «Вікторина» і «Загадки».

Фігурки черепах пересувають до бажаної мети — «Золотого ключика».
Визначають команду-лідера.

8. Перегляд кіно фрагменту про черепах та інших рептилій.

9. Конкурс «Зберіть мозаїку».

Командам пропонують розрізаний на частини контур зображення черепахи. Діти повинні розфарбувати частини і, зібравши в одне ціле, склеїти.

Журі оцінює швидкість та якість виконання роботи.

Після виконання роботи звучить «Романс черепахи Тортили»
(сл. Ю. Ентіна, муз. О. Рибникова).

Ведучий ставить дітям запитання.

- Який казковий персонаж виконує цю пісеньку?
- Як називається казка?
- Де жила черепаха?

Підбиваються підсумки конкурсів, пересуваються фігурки черепах.

В е д у ч и й. Виконуючи завдання попередніх конкурсів, ви, діти,
дещо квапилися, забуваючи, що у нас сьогодні — День Черепахи. Тому

у наступному конкурсі вам потрібно буде продемонструвати, як повільно пересуваються черепахи. При цьому вам доведеться, як черепасі, нести на своїй спині панцир — пластиковий тазок.

10. Рухливий конкурс «Ми — черепахи». Дітям пропонують за допомогою пантоміми зобразити черепах, несучи на спинах «панцирі» — пластикові тазки. Журі оцінює конкурс.

11. Конкурс «Найвродливіша черепаха».

Командам пропонують чорно-білі малюнки черепах (можна використати дитячі альбоми для розфарбовування), які необхідно розфарбовувати.

Найкращі роботи прикрасять книгу «Популярно про черепах».

В е д у ч и й. Ми з вами сьогодні, діти, створимо свою книгу про черепах. Чому ми назвали її «Популярно про черепах?» Тому що популярно — означає зрозуміло всім.

12. Журі оцінює конкурси «Найвродливіша черепаха» та «Кращий подарунок для Тортили».

13. Перегляд мультфільмів, героями яких є черепахи.

Всі розучують і виконують пісеньку Черепашки «Я на солнышке лежу» (сл. Козлова, муз. Г. Гладкова) із мультфільму «Як левеня і черепаха співали пісеньку».

14. Підбиття підсумків конкурсів. Вручення головного призу — «Золотого ключика».

15. Чаювання.

До зали вносять торт «Черепаха» (рецепт виготовлення якого наведений нижче), що прикрашений свічками. Наймолодший учасник свята задуває свічки. Всі вітають черепаху Тортилу.

Рецепт тарту «Черепаха»

Тісто: 7 яєць; 2 склянки цукру; 2 склянки борошна; 1 чайна ложка соди, що погашена оцтом.

Випікають коржі. Для 1 коржа — 1 столова ложка тіста. Коржі викладають у декілька шарів, як панцир черепахи. Кожен гарячий шар промазують кремом.

Крем: 400 г сметани; 0,5 л джему.

Випікати лапки, хвостик, голівку черепахи. Все необхідно викласти на великому блюді. Зверху залити глазур'ю.

Глазур: 50 г вершкового масла; 1 столова ложка какао; 3 столові ложки цукру; 2 столові ложки сметани.

Все, помішуючи, необхідно розтопити і кип'ятити 3 хвилини.

Розділ VII

ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ В СІМ'І ТА В ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Права дітей дошкільного віку в дитячому садочку і в сім'ї часто порушуються. Зменшується кількість закладів системи соціальної сфери, внаслідок чого діти все частіше залишаються без нагляду. Як результат — у більшості батьків різні прояви поведінки дітей викликають безпорадність, а подекуди і відчай. Не знаючи, як поводитися в скрутних випадках, батьки часто вдаються до тілесних покарань, погрожують дітям, залякують їх і виявляють надмірну суворість. Подібна ситуація є дуже небезпечною як для здоров'я дитини, так і для розвитку її особистості.

Права і гідність дитини захищає міжнародне та українське законодавство.

Дитячим фондом ООН-ЮНІСЕФ, що здійснює міжнародний захист прав дитини, розроблені такі основні документи:

- Декларація про права дитини (1959 р.);
- Конвенція ООН про права дитини (1989 р.);
- Всесвітня декларація про забезпечення вживання, захисту і розвитку дітей (1990 р.).

Крім того, Україна прийняла законодавчі акти:

- Закон про освіту;
- Закон «Про попередження насильства в сім'ї»;
- Закон «Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей»;
- Закон про охорону дитинства.

Крім того, в державі прийнята національна програма «Діти України» (1996 р.). Охороняє інтереси дитинства Сімейний кодекс України, який обумовлює, що «... здійснення батьками своїх прав та виконання обов'язків повинні ґрунтуватися на повазі до прав дитини та її людської гідності. Батьківські права не можуть здійснюватися всупереч інтересам дитини. Відмова батьків від дитини є неправозгідною, суперечить моральним засадам суспільства. Ухилення батьків від виконання батьківських

обов'язків є підставою для покладання на них відповідальності, встановленої законом» (стаття 155).

Щоб вихователі могли впливати на ситуацію щодо прав дитини, вони, перш за все, повинні бути підготовленими до цієї діяльності.

Розпочинати її потрібно з виявлення неблагополучних дітей. Прикладом ефективного спостереження у цьому напрямку може стати сюжетно-рольова гра «Сім'я», тому що саме в ігровій взаємодії дошкільники відтворюють типові для їх сімей стосунки і взаємини. Змістовну інформацію про психологічний клімат сім'ї можна також отримати з малюнків дітей на теми: «Моя сім'я», «Моя найдорожча людина». Аналізуючи дитячі роботи, важливо звернути увагу на гаму кольорів цих малюнків, склад сім'ї, розміщення її членів, час виконання малюнка і спонтанні реакції (коментарі). Поширеними засобами вивчення сімейного мікросередовища є тестування батьків та відвідування неблагополучних сімей.

Остання з названих форм роботи викликає певні труднощі, її використання в роботі ДНЗ зазвичай уникають. Однак, саме вона є найбільш ефективною в роботі з батьками. Педагогові необхідно звернути увагу на форму звертання до дитини, вживання зменшувально-пестливих імен або грубих слів, реакцію батьків на різноманітні прохання, розповіді дітей, їхні витівки, капризи, а також на емоційне забарвлення (тон, гучність, міміку), тілесні контакти (ласкаві дотики, прогладжування або грубі жести). Ефективним засобом педагогічного і правового спілкування є наочна агітація; семінари, які проводять завідувачі або старші вихователі. На семінарах розбирають проблемні ситуації з використанням анонімних анкет, відтворюють ситуації за допомогою інсценування, обговорюють літературні знахідки, запрошують психолога та інших спеціалістів.

Як наочну агітацію можна використати пересувну теку «Мистецтво бути батьками», що містить такі положення:

1. Ваша дитина ні в чому не завинила перед Вами — ані в тому, що створила Вам додаткові труднощі, ані в тому, що не надала Вам бажаного щастя, ані в тому, що не виправдала Ваших сподівань. І Ви не маєте жодного права вимагати того, щоб вона розв'язала ці проблеми.
2. Ваша дитина — не Ваша власність, а самостійна людина. Вирішувати до кінця її долю, а тим більше ламати її на свій розсуд Ви не маєте жодного права. Ви можете лише допомогти дитині обрати життєвий шлях, вивчивши її здібності та інтереси і створивши умови для їх реалізації.
3. Ваша дитина не завжди буде милою і слухняною. Її упертість і капризи так само неминучі, як сам факт її присутності.
4. У багатьох капризах і витівках малечі винні Ви самі, тому що вчасно не зрозуміли її, не бажаючи сприймати дитину такою, як вона є.

5. Ви повинні завжди вірити в краще і бачити все найкраще, що є у Вашому малюкові. Будьте певні в тому, що рано чи пізно це найкраще обов'язково виявиться.

Настанови батькам щодо використання покарань доцільно розмістити у пересувній теці «Караючи, подумай: задля чого?»

1. Покарання не повинно зашкодити здоров'ю — ні фізичному, ні психічному.
2. Якщо є сумніви щодо того, карати чи не карати, — не карайте. Жодних покарань із метою «профілактики»!
3. За один раз — одне покарання. Не позбавляйте дитину заслуженої похвали або нагороди.
4. Не використовуйте покарань за провини, термін давності яких вже минув. Краще не карати, ніж карати пізніше.
5. Покарали — пробачте.
6. Дитина не повинна боятися покарань.

БАТЬКІВСЬКА ВІТАЛЬНЯ

«ЯКОЮ Б ВИ ХОТІЛИ БАЧИТИ СВОЮ ДИТИНУ?»

Використавши таку форму співпраці з батьками як «Батьківська вітальня», педагогічні працівники ДНЗ можуть, провівши належну підготовчу роботу, повести з батьками відверту розмову за темою «Якою б Ви хотіли бачити свою дитину?»

Мета і завдання заходу

- дати батькам педагогічні знання щодо захисту прав дитини, понайти зі змістом окремих статей основних законів: «Конвенція ООН про права дитини», «Сімейний кодекс України», «Закон України про дошкільну освіту»;
- збуджувати у батьків бажання, потяг до усвідомлення необхідності вивчення правоохоронних документів;
- навчати орієнтуватися в ситуаціях, запобігати і не допускати дій, що обмежують права дитини як зі сторони ДНЗ, так і самих батьків;
- виховувати гуманність, співчуття до чужих дітей, готовність стати на захист її прав;
- ознайомити батьків і дітей зі статтями документу «Конвенція ООН про права дитини». Виховувати міцну співдружність батьків і дітей;
- викликати емоційний відгук на даний захід.

Зустріч проводиться в просторому приміщенні, де батьки сидять за столами впродовж однієї зі стін, а діти, зайшовши пізніше, — на стільчиках напроти, вздовж протилежної стінки.

В и х о в а т е л ь. Вітаю Вас, шановні батьки! Сьогодні ми запросили Вас, щоб разом поміркувати, поговорити, а може навіть і посперечатися на тему «Якою я хочу бачити свою дитину».

Нашу зустріч пропоную розпочати з дитячої гри у м'яча. Ми з дітьми часто граємо у цю гру. Я по черзі кидаю Вам м'яча, а Ви повертаєте його мені зі своєю відповіддю. А запитання сьогодні — одне для всіх: «Якою Ви хочете бачити свою дитину?»

Гра з м'ячем.

Відповіді батьків: щасливою, успішною, перспективною, здоровою тощо.

В и х о в а т е л ь. Щоб наші діти вирости саме такими, на сторожі їх прав та інтересів знаходиться «Конвенція ООН із захисту прав дитини».

Ми — не просто дорослі, ми — старші друзі дітей, друзі, яких хвилює їхнє майбутнє, їхня доля. І нам небайдуже якими вони будуть. І, звичайно, ми за жодних обставин не бажаємо розлучатися з ними надовго.

Під музику до зали вбігають діти, утворюють коло, запрошують до нього батьків, і всі разом виконують пісню про дружбу.

В и х о в а т е л ь. Діти, ми тут з вашими батьками говорили про те, якими вони хотіли б бачити вас у майбутньому. А якими ви б самі хотіли бути, ставши дорослими? Яку б професію обрали? (*Відповіді дітей.*)

— Та яку б професію ви не обрали, звичайно, всі батьки мріють бачити вас щасливими.

(Діти виконують танок із квітами.)

В и х о в а т е л ь. Дітей часто називають квітами життя. А що потрібно для того, щоб вирости красива, пишна, яскрава, здорова, пахуча квітка?

(*Діти зазначають, що про квітку потрібно дбати — поливати її, ско-родити ґрунт, удобрювати, забезпечувати доступ тепла і світла.*)

В и х о в а т е л ь. Правильно! Молодці! Зараз я пропоную виростити незвичайну квітку, яка називається «щаслива дитина», а ваші батьки нам у цьому допоможуть.

Усі сім'ї свого часу отримали домашнє завдання: намалювати плакат до статей Конвенції. Ці плакати будуть пелюстками чудової квітки. До речі, хто може сказати, що таке конвенція? (*Відповіді батьків і дітей.*)

Вихователь кладе на підлогу обруч, а всередину обруча — портрет усміхненої дитини. Він є серцевиною квітки.

Батьки зачитують текст із плакатів, діти розміщують їх навколо обруча.

- Право на відпочинок.
- Право на інформацію.
- Право на освіту.

- Право на сприятливі умови виховання.
- Право на сім'ю.
- Право на повноцінне харчування.
- Право на медичний догляд.
- Рівноправ'я.
- Право на життя.

В и х о в а т е л ь. Усі ми — дорослі і діти — добре вивчили цей документ, взяли активну участь у підготовці нашої зустрічі. Молодці!

А тепер діти оголосять право, яке вони виділили як найголовніше.

Д і т и (*хором*). Діти мають право на дружбу.

Звучить пісня про дружбу та товаришів.

Вихователь пропонує дітям (за підгрупами) розрізані картинки для самостійної роботи. Склавши ці картинки, необхідно пояснити, що це за знак (яку статтю Конвенції, так би мовити, ілюструє) і чи є припустимим його використання у вихованні та розвитку дитини (фрукти, книги, ремінь, палка, серце, посмішка тощо). У цей час батьки відповідають на питання вихователя, обираючи правильну відповідь із запропонованих.

1. Хто несе відповідальність за забезпечення умов життя, що необхідні для розвитку дитини?
 - а) Уряд України;
 - б) місцеві органи влади;
 - в) батьки та інші особи, які виховують дитину.
2. Яким чином має дотримуватися в освітньому закладі охорона здоров'я вихованців?
 - а) Педагогічні працівники повинні регулярно проходити медичне обстеження;
 - б) правильно організувати харчування, заняття вихованців;
 - в) направляти дітей зі слабким здоров'ям до спеціалізованих оздоровчих закладів;
 - г) створювати умови, що гарантують охорону та зміцнення здоров'я вихованців.
3. Вам стало відомо, що Ваші сусіди жорстоко поведуться зі своєю дитиною. Якими будуть Ваші дії?
 - а) Поговорити з батьками дитини і зазначити про їх неправильні дії;
 - б) повідомити освітній заклад, який відвідує дитина;
 - в) зателефонувати до органів опіки і повідомити координати сім'ї, де порушуються права дитини;
 - г) не втручатися, тому що батьки самі знають, що роблять.

4. Між батьками під час розлучення виникла майнова суперечка. У ході судового розгляду в юридичній процедурі необхідна участь шестирічної дитини. Чи має право будь-хто з батьків представляти її інтереси?

- а) Так, тому що батьки є захисниками прав і законних інтересів дітей;
- б) так, якщо цей представник батьків мешкає разом із дитиною;
- в) ні, органи опіки повинні надати дитині представника її прав;
- г) ні, дитина має право на власну думку.

Батьки відповідають письмово, потім вихователь пропонує перевірити себе, називаючи правильну відповідь із посиланням на законодавчі акти.

Вихователь. А тепер послухаємо дітей. Цікаво, які знаки вони зібрали, і що б ці знаки могли означати.

Відповіді дітей можуть бути, наприклад, такими:

— Дітям потрібні фрукти, повноцінне харчування для здоров'я і росту; серце — дітям потрібна батьківська любов; ремінь — це засіб жорстокого покарання, що є неприпустимим тощо.

Вихователь. Увага! Відео запитання! (*Театралізований фрагмент казки «Пригоди Буратіно» О. Толстого*)

Вихователь. Які права героїв цієї казки виконувалися, а які — порушувалися? Хто і як на них зазіхав?

(Відповідають батьки і діти.)

Вихователь. Ми з дітьми готувалися до цієї зустрічі і вивчили вірш.

1 - а дитина
Лиш з'явиться на світ дитина —
Й зроста поволі, мов трава,
У неї, знати всім потрібно,
Є неабиякі права.

2 - а дитина
Вона вже має право жити,
І розвиватися, й дружити.

3 - а дитина
Мати добрий дім просторий.

4 - а дитина
І затишок побутовий

5 - а дитина
Лікарську мати допомогу.

6 - а дитина
І відпочити мати змогу.

7 - а дитина
Бути веселим і добре навчатися.

8 - а дитина
З батьками своїми не сперечатися.

9 - а дитина
Любим бути і любити.

10 - а дитина
Не одному в світі жити!

Вихователь
Ти, малюк, сміливіше зростає
І дорогу свою обирає.
Твої права законами оберігаються,
Що одним словом — конвенцією називаються.

Варіант для садочків із російською мовою навчання

1 - й ребенок
Лишь появится ребенок
И дышать начнет едва,
У него уже с пеленок —
Веские права!

2 - й ребенок
Он имеет право жить,
Развиваться и дружить!

3 - й ребенок
Иметь просторный, добрый дом.

4 - й ребенок
Видеть тихий мирный сон.

5 - й ребенок
Врачей помощь получать.

6 - й ребенок
Обучаться, отдыхать.

7 - й ребенок
Быть веселым и здоровым.

8 - й ребенок
Восхищаться чем-то новым.

9 - й ребенок
Сам люби и будь любимым.

10 - й ребенок
Ты на свете не один.

Воспитатель
Ты, малыш, смелей расти,
Желаем светлого пути!
Защитит тебя закон,
Конвенцией зовется он!

Вихователь. Діти, а як вам живеться?

(Діти виконують пісню про дитячий садочок.)

Вихователь. Діти мають право на відпочинок, надамо їм можливість ним скористатися, вони добре відповідали на наші запитання і можуть піти погратися.

(Діти виходять із зали під музику та оплески батьків.)

Вихователь. А ми продовжимо нашу бесіду і поговоримо про одну з форм дискримінації дитини — жорстокість. Педагоги і психолог нашого дитсадка провели невеличке дослідження, і я хочу ознайомити Вас із результатами анкетування, в якому брали участь і Ви.

Наводяться дані у відсотках щодо кількості батьків, які:

- впевнені у необхідності покарань;
- б'ють дітей (можливо, й несильно рушником або капцями);
- ставлять в куток;
- вірять у доцільність бесіди.

(Можна використати будь-який тест для виявлення жорстокого поведіння або інших методів виховання.)

— А на завершення пропоную Вам фрагмент бесіди з дітьми про жорстокість покарання... (аудіозапис). Без коментарів... Якщо кожен із Вас дізнався дещо нове про свою дитину, подивився іншим поглядом хоча б на одну з проблем, які тут розглядалися, замислився, отже, наше завдання виконане.

Бажаємо Вам усім міцного здоров'я, взаєморозуміння, творчого натхнення та успіхів у вихованні підростаючого майбутнього нашої держави?

Дякую за активну участь і плідну роботу!

Запрошуємо до чаювання в нашу групу.

Розділ VIII

ОСОБЛИВОСТІ І ФОРМИ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ В ДНЗ ТА В СІМ'І

Мета трудового виховання дітей у дошкільному закладі та в сім'ї однакова: педагоги і батьки прагнуть бачити свою дитину працелюбною і такою, що має доступні їй трудові навички, з повагою ставиться до праці людей, виявляє дбайливе ставлення до результатів праці, надає допомогу дорослим членам сім'ї.

Роботу з сім'ями дошкільників у зазначеному напрямку потрібно організовувати за принципами:

- паралельності впливу дошкільного закладу і сім'ї на дітей;
- взаємодоповнення впливу дошкільного закладу і сім'ї на дітей;
- організації спільної діяльності дорослих дітей у дошкільному закладі і в родині.

На основі принципу паралельності впливу дошкільного закладу і сім'ї розв'язується завдання виховання самостійності у дітей дошкільного віку. Цей принцип потрібно розуміти як єдність вимог, прийомів навчання трудових дій, змісту праці дітей.

Виховання самостійності дошкільників. З перших днів перебування у дитсадочку вихователь ставить завдання навчання малюків елементарних навичок самообслуговування. В дитсадочку діти постійно опановують навички роздягання та одягання, прибирання іграшок після гри тощо. Успішне набуття малюками таких навичок є можливим лише за наявності єдності в роботі з сім'єю. Педагог повинен роз'яснити батькам, як важливо підтримувати в дітях прагнення до самостійності, беручи до уваги при цьому дитяче «я сам!», не даючи згаснути цьому прояву зростаючої потреби виявити незалежність від дорослих.

Батькам необхідно пояснити, що виховання відбувається в діяльності, в постійних справах, у доступних дитині діях. Перші трудові навички є доступними для дошкільника, і саме в них може бути реалізована потреба в самостійності.

Дитина зростає, з'являється все більше можливостей для виховання самостійності. Це не лише навички самообслуговування, елементи господарчо-побутової праці, а й вміння поставити мету щодо самостійно обраної діяльності, організувати цю діяльність, виявляти наполегливість щодо досягнення результату, оцінити його, а у випадку помилки — докласти

зусиль, змусити себе виправити її. На допомогу батькам ДНЗ може випустити такий бюлетень.

Розвиток самостійності дітей

Вікова група	Що ми вже вміємо самі?	Чого ми навчаємось?
Молодша група	Знімати білизну перед сном, акуратно розміщуючи її на стільці. Ставити іграшки на місце. Засукувати рукава перед тим, як мити руки. Допомагати вихователю поливати рослини. Ставити стільчик близько до столу, встаючи після вживання їжі	Одягати верхній одяг, виходячи на прогулянку. Дякувати дорослим за допомогу. Розкладати ложки, ставити хлібниці. Мити руки, користуючись милом
Середня група	Одягатися і перевіряти свій зовнішній вигляд перед дзеркалом. Знаходити недоліки у вбранні, зачісці. Розставляти посібники перед заняттям	Мити руки після будь-якого виду роботи. Під час чергування перевіряти, чи все підготовлено. Саджати насіння в ґрунт
Старша група	Одягатися на прогулянку, не відволікаючись і не заважаючи друзям. Виконувати обов'язки чергових у їдальні, у куточку живої природи. Протирати вологою ганчіркою іграшки, мити їх	Надавати допомогу, пропонувати її. Знаходити недоліки у своїй роботі та виправляти їх. Визначати, які рослини потрібно поливати

Принцип взаємодоповнення. Життя дитини і в дитячому садочку і в сім'ї має великі можливості для залучення її до праці, що спрямована на задоволення потреб колективу. Але зміст праці є різним, і це відбивається на формуванні різних трудових навичок у дошкільників. У дитячому садочку дитина накриває на стіл лише тоді, коли чергує. В сім'ї їй можна доручити виконувати це постійно, і ця різниця повинна бути зрозумілою для дитини. Зважаючи на умови сім'ї, можна визначити різні трудові доручення, що будуть виконувати дошкільники: поливати домашні рослини, попередньо заготовляючи воду, годувати кошеня, мити його миску тощо. Здається, всі ці справи є незначними, але вони є постійними дорученнями дитини і дозволяють відчувати, що у неї є обов'язки. Таке залучення до праці окреслює роль дитини як члена сімейного колективу, що має велике значення у вихованні любові до рідного дому.

Сформовані дитиною уявлення про обов'язки переносяться на дитячий садочок. Вона вже розуміє зміст доручень, які їй пропонують в групі, як прояв дбайливого ставлення до однолітків, надання допомоги дорослим, тим самим ми наближаємося до досягнення єдності сім'ї та дитячого садочка щодо виховання відповідального ставлення до справи нашими вихованцями.

Принцип організації спільної діяльності дітей і дорослих у дитячому садочку і в сім'ї. Виготовивши будь-що в групі, дитина з гордістю несе це додому. І навпаки: батьки в сім'ї можуть ремонтувати іграшки, виготовляти атрибути для свят, костюми для дитячих спектаклів, що відбуваються у ДНЗ. До такої праці можна залучити і дітей, визначивши для них доступні трудові операції. Яка гордість за батьків і свою сім'ю при цьому переповнює дитину!

Корисно також організовувати спільну діяльність батьків, педагогів і дітей у дитячому садочку. Такою роботою, що об'єднує дітей та дорослих, може бути прибирання прилеглої до дитсадка ділянки навесні або восени, підготовка клумб до висаджування квітів тощо.

Таким чином, організація різноманітних спільних справ батьків та педагогів наближає сім'ю до дитячого садочка.

Прикладами заходів, що передбачають спільну діяльність батьків, педагогів і дітей, а також проводяться в стінах ДНЗ, можуть бути:

- створення книги трудових династій;
- конкурс-огляд «Улюбленій ляльці — нове вбрання»;
- консультація для батьків «Працюємо на дачній ділянці разом».

КОНКУРС-ОГЛЯД «УЛЮБЛЕНІЙ ЛЯЛЬЦІ — НОВЕ ВБРАННЯ»

Мета і зміст конкурсу-огляду

- Активізувати і розвинути естетичні здібності батьків.
- Залучити батьків до трудової діяльності на користь дитячого колективу (оновити зовнішній вигляд ляльок у групах, розширити різноманіття ляльок завдяки оновленню одягу).
- Конкурс-огляд провести за такими номінаціями:
 - «Лялька-принцеса»;
 - «Лялька-професіонал»;
 - «Лялька — українська красуня»;
 - «Лялька сучасна»;
 - «Лялька — член дружньої родини».

Перелік номінацій є приблизним, тому що винахідливість і здібності батьків є багатогранними. Можливою є участь в одязі з індивідуальною номінацією.

ХІД ОРГАНІЗАЦІЇ І ПРОВЕДЕННЯ КОНКУРСУ-ОГЛЯДУ

Огляд проводиться у першу п'ятницю вересня.

У конкурсі-огляді можуть брати участь батьки усіх груп дитсадка, вихователі, інші працівники закладу.

Для участі в конкурсі необхідно до дня його проведення здати в журі ляльку в новому вбранні і заповнити талон учасника конкурсу, в якому зазначити прізвище, ім'я та по батькові учасника, групу, номінацію.

Основним атестаційним органом є журі у складі завідувача, представників батьків, спеціаліста із зображувальної діяльності тощо.

Підбиття підсумків і нагородження переможців

Учасникам конкурсу-огляду виставляються оцінки від 3 до 5 балів.

Підбиття підсумків проводиться у тижневий термін.

Група або учасник, які набрали найбільшу кількість балів, займають відповідно 1, 2, 3 місця і нагороджуються призовими подарунками, а інші учасники отримують втішливі призи.

Найкращий приз — це гра дітей з оновленими улюбленими ляльками.

СТВОРЕННЯ «КНИГИ ТРУДОВИХ ДИНАСТІЙ»

Мета: підняти статус професії батьків.

Завдання: познайомити дітей із різними професіями через зустрічі з батьками (лірак, токар, учитель, продавець); залучити батьків до патріотичного і трудового виховання через ознайомлення з трудовою династією сім'ї.

Робота щодо створення «Книги трудових династій»

1. Добирання матеріалів про різні професії.
2. Проведення пізнавальних занять із дітьми.
3. Укладання генеалогічного древа сім'ї.
4. Організація зустрічей із представниками різних професій «Всі професії важливі, всі професії потрібні».
5. Оформлення сімейних сторінок «Книги трудових династій» за професіями.
6. Виставка сімейних альбомів (добірок світлин).
7. Екскурсія на підприємство (установи).
8. Проведення пізнавального заняття в музеї підприємства.
9. Сімейне свято—презентація «Книги трудових династій».
10. Видання книги через друкарню підприємства (засобами установи).
11. Урочисте розміщення книги в куточку трудової слави дитячого садочка (в музеї підприємства).

КОНСУЛЬТАЦІЯ ДЛЯ БАТЬКІВ «ПРАЦЮЄМО НА ДАЧНІЙ ДІЛЯНЦІ РАЗОМ»

На дачній ділянці, куди батьки приїждять разом із дитиною, її можна залучити до цікавої і корисної справи. Перш за все, зверніться до неї із проханням допомогти Вам. Але робіть це серйозно, без «сюсюкань». Тим більше, що вона дійсно може надати Вам допомогу.

Якщо Ви висаджуєте насіння, то запропонуйте дитині потримати підготовлене до висівання насіння, заскородити певне місце на грядці або самій покласти у підготовлену лунку зернятко. При цьому розповідайте дитині про свої дії, наприклад: « Ми кладемо зернятко в землю і засипаємо його землею. Коли пригріє сонечко і земля прогріється, то зернятку стане тепло, і воно почне рости, захоче подивитися на сонечко та й вигляне із землі зеленим паростком, ось таким (при цьому необхідно показати будь-яку зелену травинку). Якщо паростку сподобається, то він ставатиме все більшим і більшим. Він принесе нам смачні і корисні плоди, і ти будеш їх смакувати».

Кожного разу, приїжджаючи з дитиною на дачну ділянку, обов'язково пропонуйте їй подивитися, чи не з'явився паросток. Тільки-но Ви помітите паросток, зрадійте!

Якщо Ви висаджуєте розсаду, також пояснюйте дитині свої дії. Якщо це, наприклад, помідори, то нехай дитина підносить Вам по одній стеблинці.

Якщо ненавмисно зламає, візьміть в руки зламану стебелінку і скажіть: «Я думаю, що вона не буде жити і не принесе нам плодів, тому що вона зламалась, але давай-но спробуємо все ж її посадити».

Посадіть поряд з іншими хоча б одну зламану стебеліну. Через декілька днів, коли Ви знову підійдете зі своєю дитиною до грядки з уже зміцнівши ми стеблинками помідорів, покажіть їй зламану стебеліну і нагадайте, що її було зламано під час висаджування. При цьому не розмовляйте з дитиною повчальним тоном, а лише зверніть увагу на факт, нагадайте.

Наступного року дитині необхідно виділити для робіт власну грядку і при цьому в жодному разі не змушувати робити по-своєму або виправляти зроблене дитиною. Можна лише запитувати її, чого вона прагне і як планує цього досягти.

Надати допомогу можна лише запитавши дозволу на спільну роботу.

Коли будете висівати злакові культури, то обов'язково дайте змогу дитині кинути на грядку своєю ручкою зернятка.

Так дитина не лише залучається до праці, а й виявляє інтерес до рослинного світу. Вона не лише буде знати і відчувати, що і як зростає, а й (і це — найголовніше) почне думати, аналізувати.

СПІВПРАЦЯ СІМ'Ї І ДНЗ У МОРАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ ДОШКІЛЬНИКІВ

Моральне виховання — одна із найактуальніших і найскладніших проблем, що повинні розв'язуватися сьогодні усіма, хто має справу з дітьми. Те, що буде закладене в душу дитини зараз, проявиться пізніше, стане її та й нашим життям. Дошкільний вік — період активного пізнання світу і людських взаємин.

До найважливіших завдань роботи з морального виховання дошкільників належать освітні завдання, що полягають у наступному:

- узагальнення і розширення знань дітей про такі поняття, як дружба, друг, чесність, справедливість;
- активізація і поповнення словникового запасу за даною темою;
- засвоєння дітьми вмінь оцінювати почуття і вчинки однолітків у спільних іграх та ситуаціях, мотивувати, пояснювати свої судження;
- розвивальні завдання, які передбачають:
 - розвиток соціальних почуттів (емоцій): співчуття, співпереживання, усвідомлене доброзичливе ставлення, розумова активність, культура мовлення (вміння чітко і грамотно висловлювати свої думки);
 - розвиток здатності розуміти емоційний стан іншої людини і вміння адекватно висловити свій, а також розвиток виразних рухів;
- виховні завдання, провідною з-поміж яких є завдання виховання культури спілкування, дружніх взаємовідносин, бажання підтримувати друзів, піклуватися про них.

Успішність розв'язання усіх цих завдань залежить від якості взаємодії дитячого навчального закладу і батьків.

Але практика свідчить, що робота педагогів із батьками є однонамітною, неефективною і не відповідає вимогам сьогодення.

Батьки відчувають труднощі в процесі виховання дитини, їм необхідна суттєва допомога педагогів щодо підвищення їх педагогічної культури, найважливішою складовою якої є конкретні знання про вікові особливості дитини, про зміст і методи її виховання.

На конкретних зразках освітніх заходів продемонструємо сучасні форми та підходи у роботі педагогів ДНЗ з батьками щодо формування моральних якостей у дітей дошкільного віку.

Проблема педагогічної освіти батьків щодо морального виховання дошкільників в сім'ї та в дитячому закладі розглядається на прикладі запропонованих Вашій увазі батьківських зборів (традиційній формі роботи з батьками), етапи підготовки та проведення яких містять більш дієві, ніж традиційні, форми співпраці дорослих, як то анкети-роздуми, тестування, тренінг-обговорення проблемних ситуацій, прослуховування аудіозаписів із розмірковуваннями дітей за темами зборів тощо.

БАТЬКІВСЬКІ ЗБОРИ «МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ В СІМ'Ї ТА В ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ»

Мета: залучити батьків до спільного осмислення моральних цінностей; провести тренінг навичок морального ставлення до людей і адекватного оцінювання себе та інших; надати досвід змістовного і конструктивного мислення.

Підготовка

1. Заздалегідь провести анкетування дітей та батьків. Запитання для дітей та дорослих, що пов'язані з темою зборів, перегукуються за змістом. Відповіді потрібно проаналізувати і оформити у вигляді діаграм.

АНКЕТА «МОРАЛЬНІ ЦІННОСТІ»

Запитання до дітей

- 1) Якою людиною ти хочеш бути?
- 2) Ким ти хочеш бути?
- 3) Що необхідно для того, щоб у вас вдома всім було добре?
- 4) Без чого людина не може прожити?
- 5) Якби ти знайшов скарб, щоб ти зробив?
- 6) Щоб ти зробив, якби у тебе була чарівна паличка?

Запитання для дорослих

- 1) Які якості є необхідними Вашій дитині як людині?
 - 2) Якою б Ви хотіли бачити свою дитину?
 - 3) Які риси, на Вашу думку, притаманні хорошій сім'ї?
 - 4) Без чого неможна прожити?
 - 5) Що б Ви вчинили, знайшовши скарб?
 - 6) Якби Ви все могли, то що зробили б, що створили б, що виправили б?
2. Заздалегідь підготувати і роздати батькам пам'ятки «Основи моральних стосунків у сім'ї».

ПАМ'ЯТКА

З'явилася зацікавленість у житті і проблемах дитини, будьте ширими — пам'ятаючи, що вона незабаром поверне Вам це.

- Ваші показні ввічливість і чуйність до оточуючих дитина легко розпізнає, вона швидко навчається неправди та лицемірства.
 - Поводьтеся з людьми тактовно, будьте терплячими до недоліків інших — це буде для Вашої дитини уроком доброти і людяності.
 - Не говоріть про людей нешанобливо, погано — дитина виросте і почне так само говорити про Вас.
 - Поведінка — це моральне мірило людини. Виявляйте шляхетність за будь-яких обставин. Станьте прикладом для своєї дитини.
3. Підготувати дитячі виступи для батьків: читання віршів, театралізоване дійство, виконання пісень, що є співзвучними із темою зборів.

ХІД ЗБОРІВ

1. Вступне слово вихователя (повідомлення теми, мети, завдань зборів).
— Виховуючи дитину, вихователі і батьки сподіваються виростити з неї справжню людину. Кожен із батьків бажає пишатися своєю дитиною, прагне бачити її в майбутньому творцем, а не марнотратником життя.

Моральне виховання — це складний процес, в основі якого знаходиться розвиток почуттів. «Ті високі моральні почуття, які характеризують розвинену дорослу людину, які здатні надихнути її на великі справи та на шляхетні вчинки, не даються дитині в готовому вигляді від народження. Вони виникають і розвиваються впродовж дитинства під впливом соціальних умов життя та виховання», — писав О. В. Запорожець.

Вихованню моральних якостей і почуттів в історії педагогіки завжди приділялася значна увага, адже виховання з дитини громадянина своєї Батьківщини є невіддільним від виховання в неї гуманних почуттів: доброти, справедливості, здатності протистояти неправді і жорстокості. Важливо з наймолодшого віку навчати дитину співвідносити власні бажання з інтересами інших людей. Той, хто заради своїх бажань нехтує законами сумління і справедливості, ніколи не стане справжньою людиною і громадянином. Так вважав В. О. Сухомлинський.

Моральні якості розвиваються у дітей в процесі взаємовідносин з дорослими і з однолітками, але основну роль в цьому все ж відіграє сім'я.

(Після цього вихователь ознайомлює присутніх із результатами анкетування, разом із батьками порівнює підсумки опитування за діаграмою, в якій відображені пріоритетні цінності батьків і дітей.)

2. Виступ психолога із повідомленням про те, як моральні принципи по-різному виявляються в сім'ї.
3. Тестування батьків «Мій стиль виховання дитини в сім'ї».

Із трьох відповідей на кожне запитання оберіть ту, яка найбільше відповідає Вашій звичній батьківській поведінці.

- 1) Дитина вередує за столом, відмовляється їсти те, що зазвичай їсть.
Ви:
а) запропонуєте дитині іншу страву;
б) дозволите вийти з-за столу;
в) не дозволите вийти з-за столу, доки дитина все не з'їсть.
- 2) Ваша дитина, повернувшись із прогулянки і виявивши, що загубила улюблену іграшку, розплакалася. Ви:
а) вийдете у двір і пошукаєте дитячу іграшку;
б) будете сумувати разом із дитиною;
в) заспокоїте дитину словами: «Не варто хвилюватися через дрібниці».
- 3) Ваша дитина дивиться телевизор замість того, щоб виконувати завдання, що отримала в дитячому садочку. Ви:
а) без слів вимкнете телевизор;
б) запитаете, що дитині необхідно, щоб розпочати виконувати завдання;
в) присоромите дитину за незібраність.
- 4) Ваша дитина залишила свої іграшки на підлозі і не бажає їх прибирати. Ви:
а) приберете частину іграшок в недосяжне для дитини місце: «Нехай посумує без них»;
б) запропонуєте дитині свою допомогу у прибиранні;
в) покараєте дитину, позбавивши її іграшок.
- 5) Ви прийшли за дитиною до дитячого садочка, сподіваючись, що вона швидко вдягнеться, і ви встигнете кудись зайти у своїх справах, але дитина відволікається від одягання, «тягне» час. Ви:
а) вичитуєте дитині, демонструючи своє невдоволення її поведінкою;
б) говорите дитині, що коли вона так поводиться, то Ви відчуваєте роздратування і досаду, сприймаючи це як байдужість із її боку до Вас і ваших проблем;
в) намагаєтеся самі швидше одягти дитину, відволікаючи її від пустощів, не забуваючи при цьому присоромити, щоб збудити її совість.

Полічіть, яких відповідей більше — а, б, в. Під кожною буквою прочитайте висновок.

А — тип авторитарного стилю виховання, мало довіри до дитини і врахування її потреб.

Б — стиль виховання, за якого визнається право дитини на особистий досвід і помилки, акцент — навчити її відповідати за себе і свої вчинки.

В — стиль виховання без особливих спроб зрозуміти дитину, основні методи — осудження і покарання.

4. Тренінг — обговорення проблемних ситуацій.

Учасникам зборів пропонують декілька педагогічних ситуацій, що мають на меті розв'язання запропонованих завдань і знаходження виходу із цих ситуацій.

Ситуація 1

В автобусі біля вікна місце займає хлопчик, поряд із ним сідає батько. На наступній зупинці до автобуса заходить жінка. Вільних місць немає, і вона зупиняється біля батька з сином.

Запитання

- 1) Як далі буде розвиватися ситуація?
- 2) Хто повинен поступитися місцем?
- 3) Як Ви навчаєте своїх дітей поводитися в транспорті?

Ситуація 2

У сім'ї встановлюють новорічну ялинку. П'ятирічному Олегові дуже хочеться разом з усіма прикрашати ялинку. Мама, хвилюючись за красиві та дорогі кульки, не одразу погоджується на це і весь час насторожено поглядає на сина. Від надмірної старанності і хвилювання хлопчик упустив і розбив найбільшу та найкрасивішу іграшку. Мати почала кричати на нього, а той стояв, понуривши голову, і плакав. Старша сестра спробувала вступитися за брата:

— Мамо, хіба можна через якусь іграшку так сварити Олега?

— Це не твоя справа, своїх дітей будеш виховувати, зрозумієш! — відповіла вона дочці і відіслала сина до його кімнати.

Запитання

- 1) У чому полягає педагогічна помилка матері?
- 2) Як змінити ситуацію, виправити поведінку матері?
- 3) Як би Ви вчинили у такому випадку?

Ситуація 3

У дитинстві Оленка любила гратися з батьком. Їй із ним завжди було весело. Тільки-но батько повертався з роботи додому, Оленка радісно вигукувала:

— Як добре! Отже ми зараз йдемо на прогулянку!

Одного разу батько повернувся з роботи дуже втомленим. Оленка, як завжди, зустріла його окликом, бажаючи йти з ним у двір. Та батько несподівано сказав:

— Сьогодні не підемо, я погано почуваюся!

— Ні, підемо, все рівно підемо! — репетувала дівчинка, хапаючи батька за одяг, і тягла його до дверей.

— Донечко, постривай, давай-но твою руку! — несподівано запропонував батько. Оленка слухняно подала батькові руку, батько приклав її до своїх грудей і запитав:

— Чуєш, як сильно калатає серце? Якщо ми підемо гратися, то воно може не витримати, і тоді у тебе не буде тата.

Дівчинка перелякано глянула на батька, взяла його руку повела до дивану:

— Лягай, таточку, і тихесенько лежи, а я пограюся сьогодні сама.

Запитання

- 1) Яким чином батько в процесі спілкування вплинув на дочку?
- 2) Які почуття до батька виникли в Оленки?
- 3) Як Ви навчаєте своїх дітей виявляти співчуття і жалість до Вас і до інших людей?

Після обговорення педагогічних ситуацій відбувається підбиття підсумків щодо того, якими повинні бути моральні стосунки в сім'ї. Це:

- любов та взаємна повага;
 - взаєморозуміння і взаємна підтримка;
 - значущість особистості кожного члена сім'ї;
 - участь кожного члена сім'ї в її житті — праця, відпочинок, навчання;
 - справедливий розподіл матеріальних і моральних статків між дорослими та дітьми.
5. Виступ педагога з досвідом роботи на тему «Як в дитячому садочку відбувається моральне виховання? Як дітям прищеплюють любов і шанобливе ставлення до членів їх сімей, однолітків, вихователів».
 6. Підбиття підсумків зборів.

Вихователь пропонує батькам висловити свою думку про збори, що відбулися, а потім обговорити пам'ятку, яку вони отримали. Необхідно сформулювати положення, що будуть внесені до рішення батьківських зборів.

Підбиваючи підсумки зборів, необхідно наголосити, що в кожній сім'ї є проблеми, і це неминуче, але важливо не запліщувати на них очі, а розв'язувати їх. Побачити проблему — це зробити крок до її розв'язання. І не доречно відкладати її розв'язання, заспокоюючи себе тим, що дитина ще маленька і нічого не розуміє. Адже, відкладаючи розв'язання проблеми, ми її просто посилюємо.

Завершуючи збори, вихователь може запропонувати батькам продовжити дану розмову і поговорити про деякі більш конкретні речі, що стосуються даної теми, на наступних зборах.

У наш час найбільш актуальною проблемою морального виховання дошкільників є формування у дитини гуманного ставлення до людей, які її оточують, потреби бути корисним і добрим, готовності використати для цього всі свої здібності. В умовах сімейного виховання найсуттєвіші можливості щодо формування емпатійних здібностей як основи

гуманного ставлення має різновид ігрової діяльності дітей — так звана режисерська гра. До речі, будь-яка ігрова діяльність дошкільників створює багаті умови і можливості для виховання гуманного ставлення до людей, а режисерська гра — це той різновид ігрової діяльності, який найчастіше виникає в домашніх умовах. Однак, батьки не мають достатньо знань про способи керівництва її розвитком в умовах сім'ї.

Отже, під час бесіди з батьками «Гра — справа серйозна» пропонуємо довести до їх відома такі методичні рекомендації щодо формування у дітей старшого дошкільного віку гуманного ставлення до однолітків у режисерській грі в умовах сім'ї.

БЕСІДА «ГРА — СПРАВА СЕРЬОЗНА»

1. Про значення гуманного ставлення дитини до однолітків.

У старшому дошкільному віці дитина все частіше починає оцінювати свої особистісні моральні якості, усвідомлювати, диференціювати емоційні стани. Взаємодія дитини з навколишнім світом набуває якісно нового змісту. Стосунки з однолітками у цьому віці набувають особливої значущості для дошкільника.

Гуманні стосунки, відкриваючи низку загальнолюдських цінностей, є тією основою, без якої неможливими є моральний та духовний розвиток людини.

Саме в період дошкільного дитинства у дитини виникає особливий інтерес до сфери людських стосунків, бажання опанувати їх. Тому так важливо забезпечити цілеспрямоване виховання у дошкільника доброзичливого, чуйного, уважного, справедливого ставлення до людей, які його оточують, залучити його до соціальних цінностей. Діти, перш за все, оцінюють ті якості та особливості поведінки однолітків і самих себе, які найчастіше оцінюються оточенням і від яких значною мірою залежить їх становище у групі ДНЗ.

2. Зміст та умови, що є необхідними для соціального розвитку дитини.

Щоб надати дитині можливість краще пізнати «світ людей», необхідно створити низку умов.

- 1) Забезпечити емоційно насичене змістовне спілкування дорослих з дитиною і дітей між собою у грі, різних видах діяльності (частіше спілкуйтеся з дитиною, підтримуйте її дружбу з однолітками, запрошуйте їх в гості і ходіть самі тощо).
- 2) Створити умови для виникнення у дітей почуттів симпатії, прихильності, довіри до близьких та однолітків, прагнення до взаєморозуміння і співпереживання, — це допоможе Вам пізнати їх емоційний

стан, ділові та особистісні якості, здатність до співчуття і розуміння інших людей.

- 3) Для розвитку у дітей інтересу до «світу людей» відвідуйте музеї, театри, виставки, регулярно проводьте прогулянки містом, в зоопарк, в цирк тощо. Це допоможе збагатити уявлення дітей про правила, норми поведінки і мовного спілкування людей, а також про дітей і дорослих у різних життєвих ситуаціях.
- 4) Довільному, свідомому ставленню до себе, своєї діяльності сприяють різні види ігор, у тому числі й режисерська. В ній дитина втілює в своє *Я* безліч образів і позицій. У рольових взаємодіях є можливість для порівняння, зіставлення, об'єктивного оцінювання своїх та чужих вчинків. Особливо важливо створити умови та підтримати ці ігри, тобто ігри, в яких дитина відтворює стосунки між дітьми в групі ДНЗ, а також взаємини між дітьми і дорослими в дитячому садочку, в сім'ї.

3. Про значення режисерської гри.

У наш час актуальною є проблема самоусвідомлення особистості, виховання у неї гуманного ставлення до оточення. Одним із засобів виховання цих якостей в умовах сім'ї є режисерська гра. До того ж, ця гра є найбільш прийнятною в умовах сучасної сім'ї, тому що дитина може гратися сама, не відволікаючи інших членів сім'ї від їх занять.

Вона має величезне значення для загального психічного розвитку і для розвитку ігрової діяльності. У цій грі найбільш яскраво виявляються особливості дитини.

4. Умови, що є необхідними для організації режисерської гри.

Для успішного розвитку цього виду ігор необхідно створити низку умов.

Першою з них є наявність у дитини індивідуального простору для ігор. Створити його допоможуть різні ширми, як готові, так і виготовлені батьками. Вони можуть мати вигляд завіси або книжки-розкладачки, можуть бути гнучкими і такими, що за потреби набувають різних форм. Та найулюбленішим місцем для індивідуальних ігор дітей виявляються картонні коробки.

Другою необхідною умовою є наявність у дитини дрібного ігрового матеріалу. Зараз у продажу є багато різних наборів дрібних іграшок, що об'єднані однією темою.

Якщо у батьків немає можливостей придбати такі набори, то іграшки для режисерської гри можна виготовити самим, за допомогою паперу, клею і фарб. До речі, до іграшок, виготовлених разом із батьками, діти будуть ставитися з більшою любов'ю, ніж до будь-яких інших, будуть берегти їх.

І, нарешті, третя, найважливіша умова організації режисерської гри — вміле керівництво розвитком цієї гри. Дорослі допомагають дітям знайти цікаві заняття. Завдання, що дають дорослі, можуть стати поштовхом до режисерської гри. Вони розвивають і збагачують сюжет, який створюють діти. Крім того, дорослі можуть бути глядачами, але не пасивними, а такими, які цікавляться тим, що відбувається, просять пояснити ті або інші дії, емоційно відгукуються на ті події, що відбуваються під час гри.

Виконання усіх цих вимог забезпечить успішний розвиток режисерської гри в умовах сім'ї.

5. Спільна гра батьків і дітей в сім'ї.

Грайтеся разом із дітьми, це допоможе Вам краще зрозуміти один одного, знайти більше спільних тем, зробити Вашу сім'ю дружнішою і міцнішою. Беручи участь у грі разом із дитиною, спостерігаючи за нею під час гри, Ви зможете краще розібратися в особливостях характеру Вашого малюка.

Якщо на даний момент у Вас немає вільного часу, а дитина запрошує Вас до гри, не відмовляйтеся, не кажіть: «Мені ніколи», «Грайся сам (сама)» або «Я втомився, займися іграшками», краще дайте їй ігрове завдання. Адже і під час миття посуду або приготування вечері також можна гратися з дитиною. Скажіть, наприклад, що Ви — чарівниця, а дитина — Ваш помічник, якого Ви направляєте в інше королівство (кімнату) з особливим дорученням. От гра вже й розпочалася!

6. Розширення тематики режисерських ігор.

Для того, щоб режисерські ігри були різноманітнішими, читайте своїм дітям якомога більше гарних книжок, з яких вони можуть довідатися про те, що таке добро і зло, правда і кривда, заздрість і доброта, честь і совість. Після читання обговорюйте з дитиною прочитане, з'ясууйте, що їй сподобалось, а що — ні, як вона вчинила б на місці героя, що її вразило, найкраще запам'яталося.

Крім того, частіше відвідуйте разом із дитиною театри, кінозали, виставки тощо. Теми для ігор також можна знайти в магазинах і на вулицях міста, в транспорті та у спортивно-оздоровчих закладах тощо.

Обговорюйте з дитиною різні життєві ситуації, діліться враженнями про побачене. Через певний час Ви помітите, що ігри Вашої дитини стали різноманітнішими і цікавішими.

7. Як краще розпочати гру?

Деякі батьки не знають, як краще розпочати гру. Тут багато залежить від творчості і такту дорослої людини.

Пропонуємо лише декілька варіантів. Гру можна розпочати з читання художньої літератури, розглядання ілюстрацій або з розповіді про те,

як Ви самі гралися у дитинстві. Вигадайте цікаву історію про героя, що подобається Вашій дитині, або дайте завдання, наприклад: «Я розпочну розповідати казку, а ти придумай (або покажи) кінцівку», або: «Придумай і покажи казку "Рукавичка" ("Ріпка") за допомогою своїх іграшок» тощо.

Одним із варіантів є такий прийом як залучення до вже розпочатої гри. Дорослий член сім'ї запитує: «Ти хто у цій грі? Пілот-командир екіпажу? Можна, я буду штурманом? Наказуй, командире, що я повинна робити!»

І гра розпочалася!

Пам'ятайте, дорослі не повинні нав'язувати гру дитині, якщо вона вже чимось зайнята, краще дещо зачекати. Інакше гра не принесе задоволення.

8. Проблемні ситуації під час режисерської гри.

Під час режисерської гри створюйте ситуації, в яких дитина може поспівчувати, порадіти за персонажа. Під час гри вона повинна наочно побачити, як потрібно поводитися, і що буде, якщо вчинити погано щодо інших людей. Малюк повинен зрозуміти, що коли поводишся погано з іншими, то зрештою погано буде тобі самому.

Розмовляйте з малюком про ігри, в які Ви з ним грали, ставте різні запитання щодо цього. (Чи можна було під час гри вчинити інакше? Чи повівся б він сам так, як герой гри?) Після таких бесід дитина замислюється над своєю поведінкою і своїми вчинками.

9. Закінчення гри.

Для дитини гра не повинна закінчуватися. Не можна режисерську гру, та й будь-яку іншу також, обривати фразою «Вже пізно, досить гратися, прибирай іграшки!» Все це можна сказати по-іншому: «Вже пізно, іграшки, як і ти, втомилася і хочуть спати, прибери їх на місце, нехай відпочинуть, і ти відпочинь також», або: «Іграшкам час поїсти. Доки вони обідатимуть, може й ти з нами щось перехопиш?», і гра не закінчиться, вона лише призупиняється на деякий час.

10. Про необхідність педагогічних знань.

Постійно розширюйте і поповнюйте свої знання в галузі сімейного виховання, дитячої психології і педагогіки. Чим більше Ви будете знати, тим простіше буде Вам організувати життя дитини в домашніх умовах сім'ї, тим більше Ви зможете допомогти розвитку Вашої дитини, зокрема через режисерську гру. Читайте педагогічну літературу, книжки, що призначені безпосередньо для батьків.

11. Співпраця з ДНЗ.

Кожна сім'я має ті або інші труднощі щодо виховання дитини. Більшу частину дня дошкільник проводить у групі дитячого садочка, і тому

само вихователь зможе допомогти Вам у розв'язанні проблем сімейного виховання. Довірливе спілкування з педагогом допоможе Вам здолати всі труднощі, що виникають на шляху виховання дитини. Від Вашої зацікавленості, активності, творчості в процесі співпраці із ДНЗ багато в чому залежить процес розвитку Вашого сина або доньки.

Ви можете на свій розсуд ознайомитися із життям Вашої дитини в дитячому садочку, її стосунками з однолітками. Поспостерегайте за дитиною у різних видах діяльності, в іграх, у трудових справах, під час вживання їжі, на прогулянці. Такі спостереження — джерело нових, іноді несподіваних, відомостей про дитину. Спільна діяльність у групі дитячого садочка допоможе Вам краще зрозуміти і відчувати дитину, помітити зміни в її розвитку, порадити успіхам і розділити невдачі зі своєю дитиною, Ви зможете також брати активну участь у різних видах діяльності (малювати, ліпити, клеїти, гратися, виконувати спортивні вправи) разом зі своєю дитиною.

Зверніть увагу на методи і прийоми взаємодії вихователя з дітьми у групі, як він до них звертається, чим займається, що пропонує, як спілкується з кожним окремо, як керує іграми. Значну допомогу нададуть Вам семінари, збори, дискусії, ділові ігри, що організовані в ДНЗ. Досвід інших сімей допоможе Вам у нелегкій справі виховання та виявленні недоліків у ній.

Розв'язання проблемних завдань сімейного виховання дозволить Вам правильно проаналізувати прийоми виховання, спрямує на пошук нових способів поведінки з дитиною. Не нехуйте такими емоційно насиченими формами спілкування з дитиною як сімейне дзвілля дорослих і дітей в ДНЗ, фольклорні сімейні вечори, пізнавально-ігрові вікторини тощо.

12. Методична допомога.

Всі батьки мають право на отримання безкоштовної кваліфікованої педагогічної допомоги від дошкільного навчального закладу. В наш час багато дошкільних закладів мають змогу надати батькам допомогу спеціалістів-педагогів допоміжної освіти, психологів, медичних працівників тощо. Вони допоможуть Вам у розв'язанні нагальних проблем виховання Ваших сина або доньки.

Ми бажаємо Вам успіхів у цій нелегкій справі — вихованні гармонійно розвинутої особистості, яка гуманно ставиться до оточуючих!

Розділ X

ОСОБЛИВОСТІ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ТА ФОРМИ СПІВПРАЦІ СІМ'Ї ТА ДНЗ ЗА ЦИМ НАПРЯМКОМ

Останнім часом в нашій країні відбулися суттєві зміни. Це стосується моральних цінностей, ставлення до подій нашої історії. Змінилося й ставлення людей до Батьківщини. Однак труднощі перехідного періоду не є причиною для того, щоб призупиняти патріотичне виховання. Як би не змінювалося суспільство, виховання у дітей любові до своєї країни, свого міста, села залишається необхідною умовою розвитку особистості.

Діти повинні знати, що у кожної людини є рідне місто, село, містечко, де вона народилася. Діти повинні також знати визначні місця, пам'ятники рідного краю.

Основна мета вихователів — батьків і педагогів — показати дітям їх рідне місто, село, містечко або селище, викликати у них почуття захоплення, гордості і любові до своєї малої Батьківщини. Виховання цих почуттів у дошкільників — досить копітка робота, яку необхідно проводити систематично і планомірно.

Під час знайомства дошкільників із рідним населеним пунктом, його визначними місцями матеріал потрібно подавати дохідливо, емоційно, так, щоб було зрозуміло маленьким слухачам.

Починати роботу доцільно з того, що дітей оточує, що вони можуть безпосередньо спостерігати, поступово розширюючи коло їх знань. Якщо в молодшому дошкільному віці достатньо обмежитися спостереженнями за змінами, що відбуваються на прилеглих вулицях, то, починаючи зі старшої групи, дітей вже потрібно знайомити з історією рідного міста, села, пояснюючи, чому місто виникло саме на цьому місці, які назви і чому мають його вулиці, розповідаючи про засновників міста тощо.

Доцільно також ознайомити дітей із гербом міста, але спочатку необхідно розповісти про те, що таке герб, коли й де саме виникли перші герби, що на них було зображено.

Знайомство з рідним краєм у дітей відбувається і на заняттях в дитячому садочку, і в повсякденному житті, побуті.

Роботу щодо ознайомлення дошкільників з історією рідного краю потрібно спланувати і проводити в певній послідовності, залучаючи до неї батьків вихованців. Наприклад:

- ознайомлення дітей з історією виникнення міста (розповіді про місцезнаходження міста, його засновників, походження назви міста);
- ознайомлення дітей із історією назв вулиць міста (детальні розповіді про вулиці, що прилегли до дитячого садочка та будинків, де живуть діти, з акцентом на тому, що в назвах окремих вулиць знайшла відображення історія міста);
- ознайомлення з видатними будівлями міста (бесіди про призначення будівель, ознайомлення з храмами, церквами, найстарішими будівлями, розповіді про історію їх спорудження);
- знайомство з людьми, що прославили рідне місто (перегляд фотографій, портретів відомих людей, якщо це художник, — знайомство з репродукціями його картин або уривків з творів, що доступні за змістом для розуміння дітьми, якщо композитор, — прослуховування записів його творів);
- ознайомлення з видатними культурними місцями міста (відвідування музеїв, пояснення поняття музею).

Готуючи батьків до спільної роботи у зазначеному напрямку, можна провести батьківські збори у формі інтелектуальної гри «Щасливий випадок» або гру-конкурс для батьків «Знавці рідного краю».

Звісно, прищеплення любові до батьківщини і виховання патріотизму не обмежується заходами щодо прищеплення дітям любові до малої Батьківщини. Це, до того ж, ще й наближення до народної культури, виховання почуття гордості за землю, на якій вони живуть, почуття власної гідності представника свого народу.

При цьому, працюючи у даному напрямку з дошкільниками, і педагогам, і батькам необхідно не забувати про загальні дидактичні вимоги: доступність і поступове збільшення обсягу відомостей і знань від простого до більш складного, від одиничного, конкретного — до загального.

Неприпустимо моралізувати, перевтомлювати дітей, завищувати вимоги.

Нехай дошкільник дізнається небагато (знання можна буде отримати в школі), та нехай те, про що він дізнається, має емоційне забарвлення. Найголовніше — навчити дитину відчувати.

Важливо «закохати» дошкільника в рідну країну, її природу, культуру. А для цього необхідно, щоб кожна зустріч дитини зі спадком предків, будь-яке заняття, бесіда або екскурсія з патріотичного виховання були радісними, яскравими і такими, що запам'ятовуються.

Це саме той випадок, коли «краще менше, та краще».

Іншим, не менш важливим аспектом роботи з патріотичного виховання є виховання шанобливого ставлення до історії Батьківщини, борців за її незалежність та визволителів, виховання у хлопчиків рис, що притаманні захисникам Вітчизни. Яскравими і такими, що запам'ятовуються, заходами із вшанування тих, хто в різні часи боронив Вітчизну від ворогів, можуть стати заходи, що проводяться напередодні Дня Захисника Вітчизни.

Наприклад, свято для дітей та їх батьків «Богатирська застава».

СВЯТО «БОГАТИРСЬКА ЗАСТАВА»

Вихователь. Ми зібралися сьогодні, щоб відсвяткувати День Захисника Вітчизни. До цього свята причетні не лише чоловіки. Пригадайте, кого в усі віки захищали богатирі, воїни, солдати? Звісно, що матерів, жінок, дружин, дітей, тобто свої сім'ї, щоб жилося їм швидко та спокійно на рідній землі.

Певна річ, що найскладніші завдання отримують наші богатирі — тата і хлопчики. Їм доведеться пройти через важкі випробовування, а мами та дівчатка будуть за них вболівати, підтримувати та належним чином оцінювати.

Після чергового конкурсу кожна дівчинка та матуся будуть класти один жетон на користь тієї команди, яка, на їхню думку, впоралась із завданням найкраще.

Наприкінці свята підрахуємо кількість жетонів і виявимо, у кого їх найбільше, потім назвемо переможця.

Дівчатка читають вірш «Богатирі».

На лобах бувають гулі,
Під очима — «ліхтарі».
Та все ж, якщо ви хлопці,
То ви — богатирі.
Садно або подряпини —
Дрібниці це неначе?
Та що це там за паводок? —
Сам полководець плаче.
Час йодом рани змазати
І руки збинтувати,
Та є ще, є ще сили,
Щоб ворога здолати!
Такі собі уперті,
Ви знову — в бій, у вир!
Від поединків шрами
Лишились до цих пір.

Варіант для садочка з російською мовою навчання

На любу бывали шишки,
Под глазом — «фонари».
Уж если вы — мальчишки,
То вы — богатыри!
Царапины, занозы —
Вам страшен только йод.
Тут, не стесняясь, слезы
Сам полководец льет!
Пусть головы в зеленке
И в пластырях нога.
Но есть еще силенки,
Чтоб разгромить врага!
Упрямы и настырны,
С утра вы — в бой, в дозор.
От тех сражений шрамы
Остались до сих пор.

I конкурс «Будуємо заставу»

Кожна команда отримує по 2 ящики з «цеглою» — картонними упаковками з-під соку, пластиковими пляшками.

Завдання — не на швидкість, а на якість. Застава повинна вистояти впродовж цього свята. Також під час гри її будівництва доведеться виявити кмітливість, терпіння, працелюбність, вміння злагоджено працювати.

II конкурс «Історичний»

Є ДІМ, В ЯКОМУ Я ЖИВУ
Є дім, в якому я живу,
Для мене він — найсамий,
Тут уві сні і наяву
Я чую голос мами.
А вечорами тато мій,
Коли птахи змовкають,
Розповідає про зірки,
Що так яскраво сяють.
Буває іноді таке,
Що я сварюся з ними.
Та найчастіше все ж ділюсь
Проблемами своїми.
Із року у рік нам тут жить-поживать
У злагоді, мирі й любові.
Історію краю свого шанувать
Завжди і усі ми готові!

Варіант для садочка з російською мовою навчання

Есть дом, в котором я живу,
И для меня он лучший самый.
В нем и во сне, и наяву

Я слышу голос милой мамы.
А вечерами папа мне,
Когда смолкают птицы в гнездах,
Рассказывает о луне,
Ракетах, спутниках и звездах.
Порой бывает иногда,
Могу поспориться я с ними.
Но чаще все-таки, друзья,
Делюсь проблемами своими.
Здесь в мире мы за годом год
Живем, друг другу помогая,
И вместе с нами здесь живет
История родного края.

- 1) У будь-якій справі дуже важливо вміти домовлятися, узгоджувати свої дії. Почнемо з найпростішого. Вивчимо приказки про рідний край, а потім хором дружно і виразно їх промовимо.
- 2) Вгадати і сформулювати приказку за окремо названими словами. (Хто швидше складе.)

Приказка повинна бути про захисника Вітчизни, його якості.

- 3) Визначити назву стародавньої зброї.
Малюнки прикріпити на стенді. Після відгадування хлопчики виконують пісні про шаблю, про гармату тощо.

Підбиття підсумків

— Втомилися наші богатырі, час їм перепочити. Вечір. Тиша. Воїн пригадає свій дім, сім'ю, маму.

Тихо лунає пісня про маму у виконанні дівчаток...

III конкурс «Шифрувальники»

Ведучий ставить запитання. Учасники відповідають ТАК або НІ, батьки обирають належну букву та утворюють вислів, який певним чином зашифрований.

Орієнтовні запитання

1. Окоп — це вирита яма? (Так)
2. Компас — це прилад для вимірювання часу? (Ні)
3. Гімнастерка — це сорочка для занять гімнастикою? (Ні)
4. Танки можуть плавати? (Так)
5. Безкозирка — це головний убір без козирка? (Так)
6. У зірки п'ять променів? (Так)
7. Солдатська служба триває 10 місяців? (Ні)
8. Бойові гранати ростуть на деревах? (Ні)
9. Два чоботи — пара? (Так)
10. Танк є меншим за гармату? (Ні)
11. Парашут зроблений із паперу? (Ні)

12. Якір — це зайвий вантаж, який завжди викидають? (Ні)
13. Бінокль — це предмет, який допомагає розгледіти ворога? (Так)
14. Моряк — це те саме, що і матрос? (Так)
15. Лейтенант за званням старший, ніж генерал? (Ні)
16. «Катюша» — це особистий автомобіль дівчини на ім'я Катерина? (Ні)
17. Відділення — це сім осіб? (Так)
18. На погонах у моряків зображені літаки? (Ні)
19. Компас вказує напрямом? (Так)
20. Магазин — це місце для патронів? (Так)
21. Кок — це повар на кораблі? (Так)
22. У слові казарма три букви А? (Так)

Зашифрованим висловом може бути приказка, вислів відомого полководця або будь-яка крилата фраза про ратну справу.

IV конкурс «Хто назве більше прізвищ визначних полководців, починаючи з Київської Русі?»

V конкурс «З'їжте, а не лишіть ворогові» кожній команді дають по лимону, ніж, кухонну дощечку, тарілку, сіль, цукор.

Лимон необхідно розділити на рівні частини за кількістю учасників. Кожний повинен з'їсти часточку, але не скривившись, всю без остачі з сіллю або з цукром, щоб ворог не помітив, що були з'їдені секретні матеріали.

VI конкурс «Базика — знахідка для шпигуна»

Беруть участь по одному учаснику від команди.

Умова: ТАК або НІ не говорити, кольори не називати.

- Кішки живуть у воді?
- Яким є небо взимку?
- Чи мокра вода?
- Чи люблять дорослі гратися?
- Ти — хлопчик?
- Які яблука ти любиєш?
- У тебе прозорий одяг?
- Чи сніг чорний?
- Якою є трава влітку?
- Який холодильник?
- Які у тебе очі?
- Чи літають крокодили?
- Риби живуть на суходолі?
- Цей стіл дерев'яний?
- Ти любиш спати?

- Ти сидиш за столом поряд із дівчинкою?
- Які квіти тобі подобаються?
- Стеля біла?
- Чи повзають змії?
- Чи вважаєш ти себе справжнім лицарем?

VII конкурс «Влучний постріл»

ХВАЛА АРТЕЛЕРИСТАМ

Хвала артилеристам
Та їх помічникам!
«Ура!» захисникам Вітчизни
Лунає тут і там.
Вшануємо потомків
Прадавніх пушкарів
І генералів славних,
Й гарматних майстрів.

Варіант для садочка з російською мовою навчання

Хвала артиллеристам —
Защитникам наших земель,
Подносчикам снарядов,
Наводчикам, бьющим в цель!
Хвала артиллерии нашей —
Потомкам седых пушкарей,
Ее боевым генералам,
Расчетам ее батарей.

У кожного учасника — дві пластикові майонезні банки. Потрібно влучити ними в обруч і в кошик для білизни.

VIII конкурс «Мінне поле»

Татусі із зав'язаними очима повинні пройти «мінним полем» (майонезні банки).

— Сапер не бачить мін, вони сховані, а у нас навпаки: міни видно, а очі зав'язані.

Хлопчики у цьому конкурсі повинні виконати точний поворот і повернутися на місце також із зав'язаними очима.

IX конкурс «Воєнізована естафета»

1. Намотування онучі. (Татусі демонструють і пояснюють, як це зробити. Хлопчики виконують.)
2. Біг в армійських чоботях завеликого для хлопчиків розміру.
3. Із положення лежачи на маті збити кеглю кеглею.
4. Віджимання від підлоги (татусі демонструють свою силу та міць).
5. Взуття армійські черевики та зашнурувати їх на швидкість (у парах).
6. Армрестлінг (боротьба на руках).

X конкурс «Господарчий» (для татусів і хлопчиків)

Завдання: зварити кашу із сокири або приготувати салат із капусти.

Обладнання: естафетна паличка, фартух, косинка; для миття рук — пляшка з водою, відро, рушник; для салату з капусти — ніж, капуста, морква, цибуля, кухонна дощечка.

Розподілити в командах, хто що робить.

Виходити по двоє гравців від команди — батько і син (або чоловік і хлопчик) і працювати впродовж 1 хвилини.

XI конкурс «Артистичний»

Інсценування «Богатирі», сценка з билин тощо.

XII конкурс «Танцювальний»

Перед цим конкурсом необхідно розбрати і скласти фортеці.

Запросити дівчинку до танцю (по два хлопчики від команди).

- Полька.
- Ламбада.
- Вальс тощо.

Татусі запрошують до танцю мам.

Заключне слово вихователя — подяка всім учасникам.

Розділ XI**РОБОТА З БАТЬКАМИ
МАЙБУТНІХ ШКОЛЯРІВ**

Особливої уваги потребує питання співпраці дитячого садочка з батьками старших дошкільників і виховання позитивного ставлення до школи у дітей підготовчої групи.

Підготовка до школи — складний період у житті дошкільника, його перший соціальний конфлікт.

Не менш складним є цей період і для батьків дошкільника. Необхідно придбати новий одяг, взуття, портфель, посібники, приладдя для майбутнього школяра.

А головне — знайти школу, де він буде навчатися, а можливо й гроші, щоб платити за навчання. Та попри глибоке співчуття до батьківського клопоту, із впевненістю можна стверджувати, що у дитини — майбутнього школяра — клопоту і хвилювань значно більше, ніж у тата з мамою, адже вона входить у зовсім новий для неї світ.

Як воно — «навчатися»? Весело це чи сумно? Важко чи легко? Перш за все, це відповідально. Тепер дитині доведеться забути слово хоча заради слова потрібно! У першому класі дитина розпочинає своє суспільно-трудове життя. Словом, у дитини у зв'язку зі вступом до школи значно більше причин для хвилювання, ніж у батьків.

Вступ до школи і початковий період навчання викликають перебудову способу життя і діяльності дитини. Маленька людина знаходиться в стані очікування: має відбутися дещо значне і привабливе, але поки що невизначене. Весь спосіб життя дитини радикально змінюється. Найсуттєвішими проблемами, з якими їй доведеться мати справу в школі, є:

- зміна розпорядку сну та харчування;
- зміна повітряного режиму: необхідність перебування в приміщенні впродовж більш тривалого проміжку часу, ніж у дитячому садочку;
- збільшення часу, який доведеться проводити без активного руху, сидячи за столом; незвично високий рівень «галасу», «товкотня» на перерві, що призначена для відпочинку (частина дітей взагалі бажає не залишати класну кімнату у цей час);
- зміна стилю спілкування з дорослими: вчитель здебільшого не орієнтований на опіку, піклування і захист, на встановлення індивідуальних

особистісних контактів, тому дитина може відчувати себе на новому місці на початку безпорадною та самотньою;

- необхідність повного самообслуговування під час одягання і роздягання, вживання їжі, користування туалетом; в ситуації, коли за дотриманням гігієнічних навичок, може статися, ніхто не стежить; необхідний повний самоконтроль;
- необхідність самостійно організувати своє робоче місце на парті, зібрати і дістати необхідні посібники, підручники і приладдя з портфеля та акуратно скласти їх туди у «стислі терміни»;
- необхідність правильно реагувати на умовні сигнали — дзвоник на урок і на перерву — і підпорядковувати свою поведінку їм, а також правилам поведінки на уроці — стримувати і довільно контролювати реакції руху, мови та емоції;
- колектив із 25–30 одноліток; необхідність встановлення контактів з ними;
- можливі невдачі в діяльності;
- збільшення обсягу емоційного навантаження.

Перехід до школи — якісно новий етап у розвитку дитини. Цей етап пов'язаний зі зміною соціальної ситуації розвитку, з особистісними новоутвореннями.

Настає період «адаптації» до школи, який триває від 1 до 3 місяців, а іноді — до півроку.

Та не будемо забувати, що адаптація — природний процес під час зміни ситуації розвитку, а спробуємо допомогти здолати його якомога швидше та безболісніше.

Усі життєві ситуації, що пов'язані зі вступом до школи, їх переживання потребують від дитини перегляду та переосмислення створеної нею картини світу, а іноді її серйозного коригування.

Головне, що необхідно дитині, — це позитивна мотивація навчання. Більшість майбутніх першокласників хочуть йти до школи, але у них складається певне уявлення на зразок такого: справжній школяр — це щасливий володар портфеля і шкільної форми, старанний виконавець шкільних правил. Такий учень слухає вчителя, піднімає руку і отримує оцінки, причому лише високі. Дитина впевнена, що буде вправним учнем. У таких дитячих сподіваннях прихована велика небезпека: дитина сприймає школу як чергову гру, яка може виявитися зовсім не такою привабливою, якщо не перетвориться з часом на навчальну співпрацю з вчителем і однолітками.

Ставлення дитини до школи формується ще до того, як вона до неї піде. І тут важливу роль відіграє інформація про школу і спосіб її

подачі з боку батьків і вихователів дитячого садочка. Більшість батьків намагається створити емоційно привабливий образ школи, зазначаючи: «Ти у нас будеш відмінником», «У тебе з'являться нові друзі», «Вчителі люблять таких розумненьких, як ти» тощо. Дорослі вважають, що тим самим вони прищеплюють дитині зацікавлене ставлення до школи. Насправді ж дитина, яка налаштована на радісну і цікаву діяльність, відчувши навіть незначні негативні емоції (досаду, заздрість, ревності), може надовго, а іноді й назавжди втратити інтерес до навчання. Причин для подібних емоцій школа надає дуже багато: невдачі на тлі уявної загальної успішності, складності в пошуках друзів серед однокласників, розбіжності в оцінці вчителя і звичайній батьківській відзнаці тощо.

Іноді ж батьки і вихователі використовують образ школи для залякування, не замислюючись про наслідки: «За таку поведінку тебе в школі покарають і поставлять на облік у дитячу кімнату міліції», «Ти двох слів не зв'яжеш, як ти в школі на уроках будеш відповідати?» тощо.

Такі настанови навряд чи підбадьорять дітей напередодні вступу до школи. Намагаючись бути об'єктивними в оцінюванні їх успіхів, дорослі щедро роздають критичні зауваження і зрештою домагаються того, що дитина взагалі не робить жодних спроб здолати труднощі, реагуючи сльозами на невдачі. Можна зрозуміти її побоювання і тривогу, що пов'язані з майбутнім навчанням у школі.

Таким чином, ані однозначно позитивний, ані однозначно негативний образ школи не принесе користі.

Важливо налаштувати дитину на повсякденну роботу і переконати її в тому, що вона зможе все, якщо буде старанно ставитися до навчання.

Нині школа розв'язує складні завдання навчання і виховання підростаючого покоління.

Успіхи шкільного навчання значною мірою залежать від рівня підготовленості дитини у дошкільний період.

У психолого-педагогічних дослідженнях розглядаються питання спеціальної та загальної готовності дитини до школи.

До загальної готовності належить фізична, особистісна (стосунки з оточуючими, взаємовідношення з однолітками, ставлення дитини до самої себе) та інтелектуальна. До спеціальної — підготовку до засвоєння предметів курсу початкової школи, загальний розвиток, підготовку до читання, письма.

У визначенні готовності дитини 6–7 років до навчання в школі необхідно враховувати той рівень морфологічного і функціонального розвитку, який дозволяє зробити висновок, що вимоги систематичного

навчання, різноманітні навантаження, режим шкільного життя не будуть надмірно обтяжливими для дитини і не погіршать стану її здоров'я.

Особливе значення в особистісній готовності дитини до школи має мотиваційний план, тобто внутрішня позиція школяра — сукупність всіх ставлень дитини до дійсності, що склалася у певну систему. Вона формується в процесі життя і виховання. Зміст і структура поняття позитивного ставлення до школи містить:

- наявність чітко визначених уявлень про школу і форми шкільної поведінки;
- зацікавлене ставлення до навчання і навчальної діяльності;
- наявність соціальних мотивів і готовність виконувати шкільні вимоги, що у підсумку формує шкільну позицію.

Виховання позитивного ставлення до школи у дітей буде найбільш ефективним за дотримання таких умов:

- використання у цілісному педагогічному процесі різноманітних форм і методів роботи щодо ознайомлення дітей зі школою і виховання позитивного ставлення до неї;
- створення предметно-розвивального середовища для збагачення життєвого досвіду дітей і своєчасної його зміни відповідно до нового змісту дидактичних завдань та забезпечення його доступності;
- розуміння вихователем значущості проблеми і проявів його творчої ініціативи щодо вибору форм, методів роботи з дітьми;
- педагогічна освіта батьків із питань готовності до шкільного навчання;
- здійснення зв'язку дошкільного навчального закладу зі школою.

З-поміж перелічених питань виділимо ті, що є предметом нашого дослідження, а саме — питання педагогічної освіти батьків.

Адже у вихованні позитивного ставлення дитини до школи суттєву роль відіграють саме батьки. Без тісного взаємозв'язку із родиною дошкільному закладу неможливо вибудувати свою роботу. Для роботи з батьками у цьому напрямку потрібно добирати цікавий і змістовний матеріал та намагатися урізноманітнювати форми роботи.

Як приклад, можна запропонувати наступне.

1. Проведення усних журналів із розглядом питань:
 - «Ваша дитина — майбутній першокласник»;
 - «Знання, вміння та навички, що є необхідними майбутньому першокласникові»;
 - «Поради батькам майбутніх першокласників».
2. Випуск стіннівки, що допомагає інформувати батьків про життя і навчання дитини у дошкільному закладі.

3. Консультації на тему:
 - «Як обрати школу?»
 - «Що робити, якщо Вашу дитину не приймають до школи?»
 - «Дещо про гру» тощо.
4. Анкетування батьків на тему «Як допомогти дитині у навчанні?»
5. Семінар-практикум «Ігри для підготовки до школи».
6. Рекомендації батькам майбутніх першокласників.
7. Здійснення зв'язку дошкільного навчального закладу зі школою щодо питань наступності.

Наскільки ефективною буде спільна робота педагогів і батьків, продемонструє час. Кожен рік першого вересня разом із тисячами першокласників дорослі здають своєрідний іспит — саме тоді за шкільним порогом виявляються зусилля з виховання.

Вже на урочистій лінійці першого вересня стає очевидним, чи почувуються впевнено діти, які вперше прийшли до школи, чи вони перелякані, пишаються собою або відчувають себе нещасними від самотності; посміхаються і радіють чи шукають очима батьків, сподіваючись на їхню підтримку.

Шкільне життя продемонструє своє різноманіття і доведе, чи готові вони до нової ролі учнів та однокласників.

У школі на першокласника очікують нові правила поведінки і навчальна і навчальна інформація. Тому краще підготувати малюка до майбутніх змін у звичних для нього умовах, поступово крок за кроком вводячи нові установки, що відповідають новим вимогам. Суттєву допомогу в цьому можуть надати сюжетно-рольові ігри, зокрема, гра «Йдемо до школи». Ця гра допоможе дитині успішно увійти в шкільне життя, опанувати необхідний досвід. У грі формуються вміння володіти мовленням, вміння домовлятися (встановлювати правила, розподіляти ролі), вміння керувати і бути керованим. Дитина активно засвоює «світ речей» (пізнавальну і предметно-практичну діяльність) і «світ людей» (норми людських взаємовідносин). Все це дуже необхідно майбутньому першокласникові. Часто, граючи в гру «Йдемо до школи», де вихователь перебирає на себе роль вчителя, а діти — учнів, в яких є портфелі, заняття називаються «уроками», на які кличе дзвоник, ДНЗ озброює дітей моделлю, яку можуть взяти на озброєння і батьки.

Важливо, щоб інформація про школу, яка повідомляється дитині, була не лише зрозумілою для неї, але й такою, що дитина її відчула.

Для цього використовують:

1. Екскурсії (до будівлі школи, потім до бібліотеки, спортивної зали, класу, їдальні).

2. Читання та аналіз дитячої художньої літератури про школу, шкільне життя, заучування віршів даної тематики.
3. Малювання на теми: «Якою я уявляю школу», «Мої враження від відвідування класної кімнати», «Що мені найбільше сподобалося на святі Букваря».
4. Бесіди, розповіді батьків та інших дорослих членів сім'ї про своє навчання та вчителів.
5. Ознайомлення з приказками та прислів'ями, в яких підкреслюється значення книги, навчання та сумлінної праці.
6. Споглядання шкільного приладдя і загадування загадок про нього.
7. Дидактичні та словесні ігри шкільної тематики.

Крім різноманітних форм і методів роботи з виховання позитивного ставлення у дітей до школи, необхідно подбати про створення предметно-розвивального середовища.

Виготовлення атрибутів до сюжетно-рольової гри «Йдемо до школи», оформлення ілюстративного альбому про школу, добирання загадок, віршів, прислів'їв та приказок про школу, шкільне приладдя, знання, книжки, виготовлення виробів із паперу — парт, столу, стільців сприятиме цьому.

Робота зі створення предметно-розвивального середовища повинна відбуватися спільно з батьками і дітьми.

Щоб батьки, провідна роль яких у вихованні позитивного ставлення дітей до школи ні в кого не викликає сумніву, були найкраще підготовленими і належним чином озброєними теоретично, здійснюється педагогічна просвіта батьків. Для роботи з батьками, як і з дітьми, потрібно ретельно добирати цікавий і необхідний матеріал, а також намагатися урізноманітнювати форми роботи. Наприклад, започаткувати:

1. Усний журнал, де розглядаються питання:
 - «Ваша дитина — майбутній першокласник»;
 - «Знання, вміння і навички, що необхідні майбутньому першокласнику»;
 - «Деякі поради батькам майбутніх першокласників».
2. Виставку на тему «Все це потрібно для школи».
3. Видання інформаційного листка (газети), який допоможе інформувати батьків про хід підготовки дитини до школи у дитячому садочку.
4. Консультації на тему:
 - «Як обрати школу»;
 - «Що робити, якщо Вашу дитину не приймають до школи?»;
 - «Дещо про гру» тощо.
5. Анкетування батьків на тему «Як допомогти дитині в навчанні?»

6. Семінар-практикум «Ігри для підготовки до школи».
7. Стенд, що постійно оновлюється, «Рекомендації батькам майбутніх першокласників».
8. Здійснення зв'язку дошкільного навчального закладу і школи із питань наступності.

На допомогу педагогічним працівникам дошкільних навчальних закладів пропонуємо такий матеріал.

I. Деякі поради батькам майбутніх першокласників

1. Найголовніше — поспілкуватися з майбутньою вчителькою. Вона повинна стати «другою мамою», створити комфортне для навчання середовище.
2. Поговорити з батьками, чії діти навчаються в даній школі, по цей навчальний заклад, дізнатися їх думку.
3. Добре, коли школа міститься поряд із Вашим помешканням.
4. Зайдіть, якщо це можливо, на сайт школи та уважно вивчіть його.
5. Нова шкільна споруда не обов'язково означає хорошу школу.
6. Обираючи школу для гіперактивної або, навпаки, повільної дитини, потрібно, перш за все, обирати вчительку. Вона повинна бути спокійною і врівноваженою.
7. Домашню дитину, яка не звикла працювати в колективі, краще віддати до приватної школи, де класи нечисельні і вчитель зможе приділити їй більше уваги.
8. Хворобливу дитину краще не віддавати до гімназії або спеціалізованої школи: процес приготування домашніх завдань перетвориться для неї на каторгу.

II. Рекомендації батькам майбутніх першокласників

- Поважайте дитину як особистість!
- Зберігайте доброзичливу емоційну атмосферу в сім'ї.
- Розвивайте і підтримуйте інтерес дитини до навчання.
- Переконайте дитину у необхідності дотримання правил підтримання здоров'я, розвитку необхідних для цього навичок.
- Заохочуйте в успіхах, не акцентуйте увагу на невдачах у навчанні.
- Не вимагайте за будь-яку ціну лише високих результатів та оцінок.
- Пояснюйте, як важко отримувати нові знання і розвивати свої здібності.
- Не сваріть і не карайте дитину обмеженням її русальної активності (не забороняйте гуляти разом із іншими дітьми на свіжому повітрі).
- Суворо дотримуйтеся розпорядку дня.
- Переносьте на суботу перегляд телевізійних передач, комп'ютерні ігри (з метою обмеження часу перебування в статичній позі).

- Здійснюйте у вихідні сімейні прогулянки на свіжому повітрі, виїзди на природу, по можливості, організуйте відвідування басейну.
- Під час виконання домашніх завдань (не більше, ніж 90 хвилин) проводьте фізкультхвилинки, стежте за поставою дитини.
- Для мобілізації дитини нагадуйте правило тих, хто встигає:

Кожен хай все робить сам, не чекає тат і мам.
Справою займайтеся, не відволікайтеся!

(Делай все скорее сам, не смотри по сторонам.
Делом занимайся, а не отвлекайся!)

- Двічі на тиждень виконуйте з дитиною комплекс вправ для зміцнення м'язів спини, плечового поясу і живота (із метою збереження правильної постави).
- Разом із дитиною якомога частіше робіть «пальчикову» гімнастику, використовуючи пісеньки для покращення вентиляції легенів і підтримання доброго настрою.
- Проводьте релаксаційну гімнастику з використанням аудіо записів звуків природи (лежачи на спині у розслабленому стані із заплющеними очима, впродовж 10 хвилин).
- Стежте за тим, щоб після школи дитина гуляла на свіжому повітрі 30–60 хвилин.
- Забезпечте те, щоб дитина лягала спати не пізніше, ніж о 21.00.
- За 10 хвилин до того, як дитина ляже спати, провітріть кімнату.
- Перед сном запропонуйте дитині скупатися у воді комфортної температури, при цьому стежте за тим, щоб вона заплющила очі і полежала нерухомо.
- Щоб зняти збудження перед сном, можна застосувати аромопроцедури (наприклад, використати аромалампу з маслом лаванди — 2–3 краплі).
- Посидьте на ліжку поряд із дитиною; м'яко, поволі проведіть долонею вздовж її спини, по хребту, поцілуйте, скажіть, щ завтра усе буде добре, все в неї вийде, що вона розумна і добра.
- Стежте за тим, щоб пробудження дитини не було не раптовим (вона повинна полежати в ліжку не менше, ніж 10 хвилин, перш, ніж вставати; ставити будильник у голові дитячого ліжка заборонено).
- Проводьте з дитиною водні гігієнічні процедури, а після провітрювання кімнати — ранкову гімнастику.
- Перед сніданком дайте дитині випити склянку фруктового або овочевого соку.
- Використовуйте для приготування страв продукти, що багаті на мінерали і мікроелементи, білки, легкі вуглеводи, вітаміни.

- У період ризику захворювання на ГРЗ давайте у вигляді приправ до супів часник і зелену цибулю.
- Забезпечте дитину одягом із натуральних матеріалів для того, щоб вона сприяла повноцінному диханню шкіри і правильному теплообміну.
- Переконайте дитину у необхідності зняти після фізкультури спортивну майку та надіти суху змінну.
- Попередьте дитину, що одразу після фізкультури неможна пити холодну воду (якщо дуже хочеться пити, то краще взяти в їдальні теплий солодкий чай з лимоном або скористатися «водним запасом», що принесений у пляшці з дому).

III. Анкета для батьків на тему «Як допомогти дитині в навчанні»

1. Чому Ви віддаєте перевагу: навчанню читання, лічби або загальному розвитку пам'яті, уваги, допитливості? Чому?
2. Якою б Ви хотіли бачити свою дитину на порозі школи?
3. Чи з радістю ваша дитина піде до школи?
4. Чи готова, на Вашу думку, Ваша дитина до школи?
5. Що Вас найбільше хвилює, беручи до уваги підготовку до школи?
6. Як часто дитина ставить Вам запитання? Які саме?
7. Чи відбиваються здобуті враження на різних видах діяльності Вашої дитини?
8. Чим найбільше цікавиться Ваша дитина?
9. Чи з легкістю Вам вдається виховувати у дитини вміння володіти собою? Чому?
10. Які знання, вміння, навички Ваша дитина повинна отримати в дитячому садочку, щоб їй було легше навчатися в школі?
11. Чи готуєте Ви дитину до навчання в школі! Як саме?

IV. Якими знаннями, вміннями та навичками повинна володіти дитина під час вступу до школи?

Основний пріоритет в питанні освіти дитини на етапі її підготовки до школи, як і всього періоду дошкільного дитинства, повинен належати загальному розвитку дитини. Саме він забезпечує подальшу успішність навчання дитини в школі. Це означає, що педагоги дошкільних навчальних закладів і батьки, діти яких збираються до школи, повинні подбати, перш за все, про те, щоб у них були сформовані ті загальні здібності і ті якості особистості, що необхідні дитині для здійснення принципово нової для неї діяльності — навчання.

Серед основних складових поняття «готовність до школи» — розвиток допитливості і пізнавальної активності дитини, вміння самостійно думати та розв'язувати найпростіші розумові вправи.

Інтелектуальна підготовка до школи передбачає не лише накопичення певної суми знань, умінь та навичок з окремих предметів, а, здебільшого, формування у дітей здатності сприймати знання, розвиток у них особистого досвіду пізнання, проблемно-пошукової діяльності, елементарного експериментування. Головне в дошкільному навчанні — розвиток потенційної здатності пізнавати нове, тому на етапі дошкільного дитинства знання, вміння, навички розглядаються не як самоціль, а як засіб розумового розвитку. Їх обсяг не повинен перевищувати вікових можливостей дітей і дублювати шкільні навчальні програми.

Найважливішими показниками рівня підготовки дитини до школи є добре розвинуті мовлення, сприйняття, пам'ять, уява, наочно-образне мислення, вміння елементарно розмірковувати, виділяти суттєві ознаки предметів та явищ, що є доступними для розуміння дитини, порівнювати предмети, знаходити спільне і відмінне, виділяти ціле і його частину, групувати предмети за певними ознаками, робити найпростіші висновки та узагальнення тощо.

Окрім перерахованих якостей, для здійснення успішної навчальної діяльності в першому класі необхідно, щоб у дитини були розвинуті волеволі якості особистості, щоб вона в доступних для її віку межах керувала своєю поведінкою, вміла спрямовувати свої зусилля на розв'язання навчальних завдань, була організованою, розуміла та виконувала правила, які будуть висуватися їй вчителем.

Важливо, щоб майбутній учень вмів спілкуватися з людьми, які його оточують, був доброзичливим у ставленні до інших дітей, дорослих, у тому числі до педагогів тощо.

Важливо також, щоб дитина вміла володіти своїм тілом, добре рухалась і орієнтувалась в просторі, щоб у неї була розвинута моторика рук. А також були скоординовані рухи руки та очей.

Необхідно також відзначити, що є неприпустимими перевірки вміння читати і писати під час прийому дитини до першого класу, які орієнтують батьків і вихователів дитячих садочків на зовсім неправильний шлях підготовки дитини до школи. Адже, навчити дитину читати і писати — завдання початкової школи.

Розділ XII

ПРАКТИЧНІ ПОРАДИ ТА МАТЕРІАЛИ НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГАМ ДНЗ У РОБОТІ З БАТЬКАМИ

ПРОЕКТ РОБОТИ З БАТЬКАМИ «МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ»

Мета: надати батькам можливість виявити свої творчі здібності.

Завдання:

- на особистому прикладі виховувати моральні якості дітей — турботливість, доброзичливість, чуйність;
- ознайомити їх методами і прийомами організації діяльності під час дозвілля в сім'ї;
- вчити бути чутливими до потреб дитини під час спільних розваг, відпочинку.

Мета для педагога: сприяти створенню позитивних емоційних переживань у дітей та батьків під час спільного святкування.

Завдання:

- спонукати батьків і дітей до активної участі у святкуванні, наприклад, Дня Матері;
- забезпечити атмосферу доброзичливості, комфортності у спілкуванні між батьками, між батьками і педагогами, батьками і дітьми;
- сприяти згуртованості батьківського колективу.

План реалізації

1. Анкетування батьків. Стендова консультація.
2. «Батьки — провідники на шляху пізнання».
3. Батьківські вечорниці. Репетиції.
4. Свято «День Матері».

Перший етап

- Вивчення методичної літератури щодо роботи з батьками;
- укладання проекту роботи з батьками;
- індивідуальні бесіди з батьками.

Другий етап — основний

1-й тиждень

Анкетування батьків та обробка результатів.

2-й тиждень

- Стендова консультація;
- батьківські вечорниці з метою ознайомлення із загальним аналізом анкетування, обговорення ідей реалізації проекту.

3-й тиждень

Репетиції обраних номерів:

- казка «Зимівля тварин»;
- пісня про дітей;
- танок «Матусині хороводи».

4-й тиждень

- Свято «Наші мами дуже вмілі, вони — справжні майстрині» («Наші мами завжди на все руки мастера»);
- чаювання.

Суть проекту

Даний проект створюється з метою згуртування батьківського колективу, а його реалізація дозволяє донести до батьків просту істину: «Слова вчать, а приклад змушує наслідувати». На особистому прикладі батьки можуть продемонструвати дітям, що необхідно піклуватися один про одного, бути чуйним, здатним прийти на допомогу.

Проект надає можливість реалізувати творчі можливості батьків, а дітям — привід пишатися своїми мамами.

ЗНАЙОМСТВО ЗІ СВЯТОМ ДНЯ МАТЕРІ

Мета: познайомити дітей зі святом Дня Матері.

Завдання:

- навчати дітей робити приємні сюрпризи для мам;
- розвивати творчий потенціал кожної дитини;
- виховувати моральні якості.

Мета для педагога: створити умови для задоволення дитячої потреби в позитивних емоційних переживаннях.

Завдання:

- мобілізувати дитячі бажання та можливості щодо досягнення мети;
- організувати діяльність дітей, що спрямована на створення святкового концерту;
- забезпечити можливість реалізувати творчі задумки щодо приготування подарунків для мам.

План реалізації

- Бесіди про виникнення цього свята;
- гра-подорож до міста Співчуття та Щедрості;
- вивчення віршів;
- відбирання номерів для концерту;
- індивідуальні репетиції;
- приготування подарунків.

СВЯТО «НАШІ МАМИ ВМІЛІ, ВОНИ — СПРАВЖНІ МАЙСТРИНІ»*Перший етап* — підготовчий

- Добирання художньої літератури для читання з дітьми, заучування;
- складання пісень, частівок;
- розробка конспекту гри-подорожі;
- розробка проекту.

Другий етап — основний*1-й тиждень*

- Бесіди про свято;
- заучування віршів, читання обраних оповідань, аналіз прочитаного, виділення моральних аспектів: турбота, любов, доброта.

2-й тиждень

- Гра-подорож — із метою дати можливість на практиці засгосувати знання, що отримані під час читання художніх творів;
- розподіл учасників концерту за бажанням дітей, первинне знайомство з матеріалами концерту.

3-й тиждень

- виготовлення подарунків за бажанням дітей;
- індивідуальні репетиції.

4-й тиждень

Спільне з мамами свято «Наші мами дуже вмілі, вони — справжні майстрині».

Суть проекту

Метою втілення даного проекту є знайомство зі святом День Матері. Діти не лише ознайомляться з даним святом, а й нарівні з мамами зможуть брати участь у заході. Вони зрозуміють, що давати радість так само приємно, як і отримувати подарунки; навчаться розрізняти моральні якості через художню літературу; реалізовувати свої бажання і можливості щодо виготовлення подарунків; ствердяться у думці, що МАМА — це завжди тепло, затишок, радість.

БАТЬКІВСЬКИЙ КЛУБ «ПЕДАГОГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ З СІМ'ЄЮ»

Мета програми: ліквідація причин неефективного ставлення батьків до дітей, гуманізація взаємин батьків і дітей.

Завдання

1. Підвищення батьківської чуттєвості до дитини.
2. Вироблення адекватного уявлення про дитячі можливості і потреби.
3. Ліквідація психолого-педагогічної безграмотності.

Заняття № 1. «Знайомство»

- Об'єднання учасників у групу.
- Актуалізація проблеми дитячо-батьківських стосунків.

Заняття № 2. «Проблеми дитини»

- Розвиток рефлексії і само рефлексії у спілкуванні з дитиною.
- Актуалізація проблем стосунків батьків і дітей.
- Об'єднання учасників в групу, розвиток здатності до децентрації.

Заняття № 3. «Конфлікти»

- Створення належної атмосфери, об'єднання учасників в групу.
- Актуалізація негативного досвіду спілкування з дітьми.
- Формування позитивних образів, розв'язування конфліктних ситуацій.

Заняття № 4. «Образ матері та батька»

- Об'єднання, зняття напруги у стосунках між усіма учасниками групи.
- Переформування батьківських стереотипів.
- Розвиток адекватного сприйняття батьківської ролі.
- Ознайомлення з дитячими іграми.

Заняття № 5. «Сімейне дозвілля»

- Розвиток взаєморозуміння з використанням невербальних засобів спілкування (міміка, жести).
- Формування позитивних образів спілкування в сім'ї.

Заняття № 6. «Покарання та заохочення»

- Розвиток адекватних форм застосування покарань і заохочувань дітей.
- Ознайомлення з іграми, розвиток інтересу до спільних з дітьми ігор.

Заняття № 7. «Домашні обов'язки»

- Розвиток саморефлексії.
- Розвиток адекватного сприйняття домашніх обов'язків.

- Розвиток вміння розподіляти домашні обов'язки між усіма членами сім'ї.
- Ознайомлення з іграми, розвиток до спільних ігор сім'ї.

Заняття № 8. «Родинні труднощі»

- Розвиток взаєморозуміння.
- Розвиток емоційної та інтелектуальної децентрації в сім'ї.
- Розвиток інтересу до спільної творчої діяльності сім'ї.

Засідання батьківського клубу проводять один раз на два місяці. Батьківська група зазвичай складається з 6–8 осіб. Завелика кількість батьків у групі є небажаною, тому що це буде заважати ефективній взаємодії всередині групи. Під час роботи з батьками вводиться необхідна інформація про психологію сімейних стосунків і психологію виховання, поряд із висловлюваннями учасників групи. Таке переплетення навчальної інформації з проблемами, що хвилюють батьків, призводить до того, що знання сприймаються і засвоюються батьками осмисленіше.

У клубі батьки часто знаходять розв'язання проблем і нові способи спілкування з дітьми. Основним предметом корекції стають сфера свідомості, самосвідомості батьків, система виховання дітей і стосунків з ними. А також форми взаємодії в сім'ї.

Батькам відводиться активна роль в обговоренні та осмисленні їх сімейних проблем і проблем стосунків із дітьми, пропонується самостійно їх розв'язати під час групового обговорення, а також обмінятися досвідом.

ПРОЕКТ ДОВГОТРИВАЛОЇ РОБОТИ ДНЗ І БАТЬКІВ ІЗ ДІТЬМИ «ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ЧЕРЕЗ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ПРАВИЛАМИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ»

Мета проекту: формувати у дітей стійкі навички переключення на самоконтроль (вміння користуватися знаннями та стежити за своєю поведінкою) в навколишньому дорожньо-транспортному середовищі.

Завдання проекту

1. Навчити дітей безпечно поводитися в дорожньому середовищі.
2. Ознайомити дітей зі значенням дорожніх знаків, навчити розуміти їх схематичне зображення для правильної орієнтації на вулицях і дорогах.
3. Формувати і розвивати у дітей цілісне сприйняття навколишнього дорожнього середовища.
4. Формувати у дітей навички та уміння спостерігати за обстановкою на дорозі і передбачати небезпечні ситуації, вміння обходити їх,

а у випадку потрапляння у такі ситуації виходити з них із найменшою шкодою для себе та оточення.

5. Розширювати словниковий запас із дорожньої лексики.
6. Виховувати дисциплінованість і свідоме виконання правил дорожнього руху, культуру поведінки в дорожньо-транспортному процесі.
7. Активізувати роботу щодо пропаганди правил дорожнього руху і безпечного способу життя серед батьків.

Етапи реалізації проекту

I етап — перша молодша група (діти 3–4 років);

II етап — друга молодша група (діти 4–5 років);

III етап — середня група (діти 5–6 років);

IV група — старша група (діти 6 років).

Учасники проекту

- Діти;
- батьки;
- педагоги ДНЗ;
- інспектор ДАІ.

Основні напрямки роботи з дітьми

- діагностика (виявлення рівня знань та вмій дітей із правил безпечної поведінки на вулиці);
- організовані форми навчання на заняттях;
- спільна діяльність дорослих та дітей;
- самостійна діяльність дитини;
- екскурсії та спостереження;
- ознайомлення з навколишнім дорожнім середовищем;
- розвиток мовлення;
- художня література;
- вікторина, КВК із ПДР;
- конструювання;
- образотворча діяльність;
- гра;
- зустрічі з інспектором ДАІ;
- дозвілля та розваги.

Методична база проекту

- картотека рухливих ігор із ПДР;
- картотека дидактичних ігор із ПДР «Дорожня ігротека»;
- добірка художньої літератури для ознайомлення дітей із ПДР;
- конспекти занять, бесід, розваг;
- добірки спостережень на екскурсіях, цільових прогулянках вулицею, до зупинки, перехрестя щодо ПДР;

- розробки консультацій для вихователів «Зміст роботи з ознайомлення дітей дошкільного віку з ПДР»

Для підкріплення самовиховання необхідний позитивний приклад дорослих, оскільки на цьому прикладі дитина вивчає закони дороги, у неї формуються навички поведінки згідно з правилами дорожнього руху. Отже, необхідно проводити просвітню роботу і з батьками вихованців. Для цього можна використовувати найрізноманітніші форми. Наприклад:

- анкетування;
- пам'ятки і листівки-звернення до батьків про необхідність дотримуватися ПДР;
- консультаційний матеріал «Дошкільник і дорога»;
- пересувні теки, що містять матеріали про ПДР, що є необхідними для засвоєння як дітьми, так і дорослими;
- батьківські збори «Дитина і дорога», «Дисципліна на вулиці — запорака безпеки пішоходів»;
- зустрічі-бесіди батьків з інспектором ДАІ («Роль сім'ї у профілактиці дорожньо-транспортного травматизму», «Типові помилки дітей під час переходу вулиць і доріг»);
- конкурси, вікторини і розваги з ПДР за участі дітей і батьків.

Наочність

1. Куточок «Дорожнього руху» в приміщенні групи.
2. Стенд «Світлофори» на веранді (в коридорі) ДНЗ.
3. Наочні матеріали:
 - настінні друковані ігри;
 - дидактичні ігри з ПДР;
 - плакати, ілюстрації, сюжетні малюнки, що відображають дорожні ситуації;
 - відеокасета з ПДР;
 - дорожні знаки;
 - макети і малюнки транспортних засобів різного функціонального призначення;
 - атрибути для сюжетно-рольової гри «Транспорт».

Все це разом дозволяє педагогам комплексно розв'язувати завдання навчання дітей безпечної поведінки в дорожньому середовищі, враховуючи вікові особливості дітей та рівень їх психічного і фізичного розвитку; виховувати дисциплінованість і свідоме виконання правил дорожнього руху, культуру поведінки в дорожньо-транспортному середовищі.

Очікувані результати

- Розширення уявлень дітей про навколишнє дорожнє середовище і правила дорожнього руху.

- Сформованість навичок спокійної, впевненої, культурної і безпечної поведінки в дорожньо-транспортному середовищі.
- Вміння дітей передбачати небезпечні ситуації та уникати їх.
- Підвищення активності батьків і дітей щодо забезпечення безпеки дорожнього руху.

РОЗВАЖАЛЬНА ПРОГРАМА ДЛЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ТА ЇХ БАТЬКІВ «ЩАСЛИВА РОДИНА»

В е д у ч и й (вихователь). Вітаю всіх присутніх! Ми раді, що ви зібралися тут і погодилися взяти участь в ігровій програмі «Щаслива родина». Сьогодні, коли здебільшого зустрічаються похмурі обличчя, бачити людей із лагідними привітними посмішками на обличчях, щасливими поглядами, звичайно, радісно і приємно. А якщо ці люди — сім'я, то приємно вдвічі.

Зараз ми разом оберемо сім'ї, які братимуть участь у змаганнях. (Обираються сім'ї.) А оскільки у нас змагання, то це означає, що повинно бути журі — суворе і справедливе. (Ведучий представляє членів журі.)

От вже всі й представлені, можна починати. Дозвольте побажати нашим сімейним командам успіхів та перемог.

Щоб учасники мали змогу ближче познайомитися, пропоную декілька хвилин розминки.

Завдання для розминки

— Пригадайте забавний випадок із життя Вашої дитини. (Дорослі по черзі розповідають по одному цікавому випадку.)

— Розминку завершено. Дякую всім! Ми переконалися, що перед нами — незвичайні сім'ї! Переходимо безпосередньо до конкурсів.

Перший конкурс «Мій дім — моя фортеця»

— Хвилинка спливає так швидко, що й не помічаєш. Здається, що впродовж хвилини нічого не встигнеш зробити. Та чи це так? Виявляється, що за хвилину все ж дещо можна зробити, якщо докласти зусиль.

Я надаю вам дві хвилини, впродовж яких потрібно збудувати дім. Ось ваші будівельні матеріали (комплект «Юний архітектор») і майданчик — ваш стіл. Виявіть якомога більше фантазії. Отже, відлік часу розпочався!

Другий конкурс «Педагогічна ситуація»

— Ніщо не дається нам так легко і не обходиться так дорого, як помилки у вихованні. Уявіть собі досить знайому ситуацію: ввечері дитину важко вкласти спати, а вранці — важко розбудити. Якими бувають ваші дії? (Учасники діляться секретами виховання.)

Під час музичної паузи діти виконують пісню.

Третій конкурс «Похід по магазинах»

— Пропоную вам похід до віртуального магазину. Перед вами — кошики, в які ваші діти мусять перенести картоплю, кожен — до свого кошика. Брати картоплю їм доведеться ложкою, не допомагаючи рукою.

Четвертий конкурс «Смачний»

— Настав час приготування їжі. Хто у вашій сім'ї цим займається? Прошу підійти до столів (мами готують свою фірмову страву за 6–10 хвилин).

П'ятий конкурс «Федорине горе (для татусів)»

— До вашої уваги — уривок з дитячої казки «Федорине горе» К. І. Чуковського (вільний переклад Л. Сухаревої).

І зітхає посуд тяжко:
«Ох, було у баби важко!
Вона посуд не любила,
Закоптила і побила.
Вона посуд геть згубила!»
Ось чому він втік від баби,
Втік від баби, мов від жаби.
І гуляє він полями,
Болотами і лугами.

Варіант для садочків із російською мовою навчання

И ответила посуда:
«Было нам у бабы худо.
Не любила нас она.
Запылила, закоптила,
Загубила нас она!
Оттого-то мы от бабы
Убежали, как от жабы,
И гуляли по полям,
По болотам, по лугам.»

— Вам необхідно назвати посуд, який є у вас вдома, у господарстві. Називайте пестливо, з любов'ю, щоб ваш посуд від вас не втік.

Шостий конкурс «Казковий» (для дітей)

- У кошику є дівчинка,
Ведмідь того не знає.
На спину кинув кошика,
Додому йде, співає.
Ви відгадали загадку?
Згадали, певно, вміть,
Що казка називається... («Маша і ведмідь»).

Варіант для садочка із російською мовою навчання

- Сидит в корзині дівочка
У мишки за спиною.

Он, сам того не ведає,
Несет ее домой.
Ну, отгадал загадку?
Тогда скорей ответь.
Названье этой сказки... («Маша и медведь»).

- Гарна така дівчинка лісом йде кудись.
Та не знає дівчинка — тут дехто причаївсь.
Злющі очі святяться, як в цій скруті бути?
Небезпека трапиться, її не оминати.
Запитає дівчинку: «Звідки? Хто? Куди?»
І обдурить бабцю, щоб у дім вийти.
Хто така ця дівчинка, і хто такий цей звір?
Як казка називається? Хто написав цей твір?

(Червона Шапочка. На останнє запитання діти відповідають, користуючись допомогою батьків, — брати Грімм.)

Варіант для садочка з російською мовою навчання

- Девочка хорошая по лесу идет,
Но не знает девочка, что опасность ждет.
За кустами светится пара злющих глаз.
Кто-то страшный встретиться девочке сейчас.
Кто расспросит девочку о ее пути?
Кто обманет бабушку, чтобы в дом войти?
Кто же эта девочка? Кто же этот зверь?
На загадку можешь отвечать теперь.
(Красная Шапочка)
- Про море інша казка, що котить хвилі тихо,
Старий закинув невід і щось спіймав на лихо.
Про жадібну бабу тут розповідь йде,
А жадібність, діти, до добра не веде.
І все закінчиться коритом тим самим,
Та не новим, а розбитим, поганим.
(«Казка про рибку та рибалку»)

Варіант для садочка з російською мовою навчання

- Сейчас потолкуем о сказке другой,
Тут синее море и берег морской.
Старик вышел в море, он невод забросит,
Кого-то поймает и что-то попросит.
О жадной старухе рассказ тут идет,
А жадность, ребята, к добру не ведет.
И кончится дело все тем же корытом,
Но только не новым, а старым, разбитым.
(«Сказка о рыбаке и рыбке»)
- Біля лісу, на рівнинці
Трое їх живе в хатинці.
Там три стільці, три кружки,

Три ліжка, три подушки.
Вгадайте без підказки
Усіх героїв казки. (Три ведмеді)

Варіант для садочка з російською мовою навчання

- Возле леса, на опушке,
Трое их живет в избушке.
Там три стула и три кружки,
Три кровати, три подушки.
Угадай-ка без подсказки,
Кто герои этой сказки? (Три медведя)

В е д у ч и й. Ми добре попрацювали, настав час відпочинку. Оголошуємо музичну паузу. (Діти виконують танець.)

Сьомий конкурс «Домашнє завдання»

Сім'ї презентують заздалегідь підготовлені номери — вірші, пісні, інсценування. Журі підбиває підсумки. Усі разом виконують пісню. Після цього — урочисте чаювання.

СВЯТО «ЗДРАСТУЙ, ДИТЯЧИЙ САДОЧОК!» ДЛЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОЇ ГРУПИ ТА ЇХ БАТЬКІВ

Взаємодія педагогів і батьків, що являє собою спосіб організації спільної діяльності і здійснюється на основі соціальної перцепції та за допомогою спілкування, повинна розпочинатися з моменту першої зустрічі з моменту першої зустрічі та містити невід'ємний компонент — психолого-педагогічний супровід у період адаптації дітей до умов дитячого садочка.

Зразком ефективної роботи у цьому напрямку є свято «Здрастуй, дитячий садочок!», яке проводиться для малюків із батьками. Батьки тут є не лише організаторами, а й активними учасниками заходу.

Учасники: діти, батьки, вихователі, веселий клоун.

Обладнання: обруч зі стрічками, мильні бульки, великий м'яч, качечки, магнітофон, аудіо запис музики «Танок маленьких каченят».

ХІД СВЯТА

Вихователі запрошують дітей і батьків до музичної зали. В залі лунає весела музика. Дітей зустрічає клоун.

К л о у н. Вітаю вас, діти! Вітаю вас, мамусі і татусі! Я прийшов сюди на запрошення ваших вихователів (називає імена та по батькові). Мене звуть Петрик, а вас як?

Діти і батьки голосно йому відповідають (ті, на кого він вказує) або всі хором.

Петрик. Ні, так не годиться. Я от що придумав. Відгадайте-но загадку.

Він і круглий,
І гладенький,
По доріжці скаче,
А впаде — не плаче.
Що це таке?

Варіант для садочка з російською мовою навчання

Он и круглый,
Он и гладкий.
Очень ловко скачет,
Упадет — не плачет.
Что же это?

Всі. М'ячик!

Петрик. Саме так, м'ячик! От він нам і допоможе.

Гра «Давайте познайомимось»

Петрик кидає м'яч учасникам, а вони, повертаючи м'яч, називають свої імена.

Петрик. От ми і познайомились. А тепер будемо кататися на каруселі. Давайте усі візьмемося за руки і будемо дружно рухатися по колу, повторюючи за мною слова.

Вихователі і діти допомагають Петрикові.

Гра «Каруселі»

Петрик

Ледве-ледве не спізнались — Каруселі завертілись. Швидше, швидше поспішайте, Хто відстав, наздоганяйте. А тепер біжіть, біжіть, Каруселі розкрутіть. Біг уповільніть, не розганяйтесь! Раз-два, раз-два, Закінчилася наша гра!	Карусель поволі рухається. Темп мовлення і рухів поступово прискорюються. Темп рухів уповільнюється. Всі зупиняються
--	--

Вихователь. Петрику, ти втомився? Пропоную тобі відпочити. Сядь-но, спочинь.

Вихователь (*звертається до дітей та батьків*). Покажіть, будь ласка, де ваші ручки. Ось вони (*обертальні жести кистями рук*).

Сховали ручки (*ховають за спину*).

Гра «Де наші ручки» (різновиди завдань, які запропоновані вище).

Петрик. Ой, які молодці! А я люблю тішитися мильними бульками! Погляньте, як їх у мене багато. Хто хоче побавитися? Підходьте!

Гра «Мильні бульки»

Петрик. Полетіли мильні бульки на стільчики. Ось вони вже сідають, на діток поглядають.

Діти сідають на стільчики.

Петрик. А у нас ще є добрі друзі (*показує підняті руки*). Вони вміють гратися і прибирати іграшки, вміють умиватися, а ще вміють гучно плескати!

Що це за друзі?

Діти. Долоньки!

Петрик. От які у нас долоньки (обертає кистями рук). Давайте пограємося з ними. Виконуйте рухи разом зі мною.

Гра «Долоньки» (необхідно вчасно і правильно повторювати рухи за Петриком).

Вихователь виходить у масці Качечки.

Петрик. Діти, подивіться. Хто завітав до нас у гості. Це моя подружка — Качечка. Давайте з нею потанцюємо.

Виконується «Танок маленьких каченят».

Вихователь. Молодці, малята!

А тепер, шановні гості, запрошуємо вас до столу на чаювання.

Свято доцільно провести на початку адаптаційного періоду у вересні, краще у другій половині дня. Його тривалість — 20 хвилин. Всі діти запрошуються на свято з батьками.

Звичайно, щоб свято вийшло дієвим і принесло радість дітям і дорослим, потрібно провести попередню роботу. Розпочати її необхідно з бесіди для батьків про особливості психоемоційного розвитку дітей раннього і молодшого дошкільного віку, звернути увагу батьків на те, як важливо малюкові в незнайомих умовах мати підтримку близької людини.

Пізніше батьків потрібно запросити на репетицію і познайомити з репертуаром свята. На даному етапі завдання педагогів і психолога — переконати батьків у тому, що вони є найпершими помічниками своїх дітей. Тому від того, наскільки серйозно та активно будуть налаштовані батьки залежить успіх свята.

Завершується захід чаюванням, під час якого відбувається тісніше знайомство дітей і батьків із педагогами та між собою.

Важливо відзначити, що проведення свят для малюків із батьками — це чудовий спосіб уникнення сліз на інших (планових) дитячих заходах.

Позитивне налаштування педагогів і батьків на спільну діяльність має величезну педагогічну цінність.

Батьки впевнені в тому, що дошкільний заклад завжди допоможе їм у розв'язанні педагогічних проблем, і в той же час не зашкодить, оскільки буде враховувати думку сім'ї і пропозиції щодо взаємодії з дитиною.

Педагоги, в свою чергу, заручаються розумінням з боку батьків у більшості проблем.

Насамперед у найбільшому виражі будуть діти, заради яких і здійснюється дана взаємодія.

КОНФЕРЕНЦІЯ ЯК ФОРМА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Сучасні сім'ї утворюються і розвиваються в умовах якісно нової та суперечливої суспільної ситуації. З одного боку, спостерігається повернення суспільства до проблем сім'ї, зміцнення і підвищення її значущості у вихованні дітей, а з іншого — все більше позначаються соціальні проблеми: повільне зростання рівня життя, збільшення кількості неповних сімей і сімей, які мають одну дитину.

Природно, що за таких складних умов сім'ї потребують систематичної і кваліфікованої допомоги з боку педагогів. Розв'язувати проблеми розвитку особистості дошкільника можна лише у взаємодії педагогів та батьків.

Конференція є однією із форм психолого-педагогічної освіти і передбачає розширення, поглиблення і закріплення знань про виховання дітей.

Конференція потребує ретельної підготовки колективу і, звичайно, активної участі батьків. Як правило, під час підготовки до конференції проводять анкетування дітей. Діти готують малюнки на запропоновану тему. Вихователі записують відео сюжети, беруть інтерв'ю у батьків та у колег-педагогів, складають проєкт звернення учасників конференції, готують спеціальний випуск стіннівки або друкованої газети (залежно від можливостей ДНЗ) для батьків тощо.

Схема проведення конференції може бути традиційною: перед початком учасникам пропонують анонімно відповісти на запитання анкет, результати яких будуть оголошені наприкінці зустрічі. Конференція відкривається вступним словом ведучого, потім поступово відбувається обговорення ключових питань за темою. Зазвичай декілька осіб попередньо готують певне питання конференції, а під час проведення заходу слово надається кожному, хто бажає взяти участь в обговоренні.

Після завершення заходу ведучий підбиває підсумки і пропонує проєкт звернення учасників конференції для узгодження та прийняття. Текст звернення можна розмістити на інформаційному стенді для того, щоб батьки і педагоги мали змогу ознайомитися з ним.

Батьківська конференція є такою формою взаємодії, за якої обговорення моральних, загальнолюдських, соціальних та інших проблем зближує сім'ю і дитячий садочок, не дозволяє дорослим лишатися байдужими до майбутнього нашого суспільства.

Конференція «Витоки доброти»

План проведення конференції

1. Реєстрація батьків.
2. Вступне слово ведучого:
 - про проведення конференції;
 - про поняття доброти, про значення доброти у вихованні дітей;
 - ознайомлення з результатами анкетування дітей.
3. Діалог із залу:
 - виступи батьків після прослуховування записаного на магнітофон інтерв'ю з вихованцями;
 - думка вихователів щодо добрих стосунків між батьками і дітьми.
4. Звернення дітей до батьків, педагогів і до всіх дорослих.
5. Результати анкетування батьків.
6. Завершення конференції.

Напередодні конференції серед дітей проводять анкетування. Їм пропонують відповісти на запитання:

- 1) Світ, в якому ти живеш, добрий чи ні?
- 2) Чи вважаєш ти себе доброю людиною?
- 3) Кого ти зустрів частіше — добрих або недобрих людей?

Дітям також пропонують намалювати своїх батьків у ситуаціях, коли вони бувають у доброму гуморі і коли сердяться.

Найцікавіші відповіді на запитання (анонімні) записані вихователями, а найцікавіші малюнки пропонуються до уваги батьків і розміщуються на стендах у залі.

Записані на магнітофон інтерв'ю дітей

- 1) Як ти розумієш значення слів *добра людина*?
- 2) Що потрібно зробити для того, щоб бути доброю людиною?
- 3) Що ти відчуваєш, коли раптом батьки сердяться і стають недобрими до тебе?

Безпосередньо перед початком конференції батькам пропонують анонімно відповісти на питання анкет.

- 1) Чи караете ви своїх дітей? (*Так, ні, іноді*)
- 2) Чи цілуєте ви своїх дітей? (*Так, ні, іноді*)
- 3) Чи проводите ви вільний час разом із дітьми? (*Так, ні, іноді*)

Отже, батьки — у залі, «експерти» опрацьовують результати анкет батьків, конференція розпочинається.

В е д у ч и й. Кожен із батьків мріє виростити своїх дітей добрими, щасливими людьми. Ніхто з батьків не хоче виховати погану людину. Однак, лише бажання замало. Прорахунки, помилки дорослих часто обертаються моральними недоліками їхніх дітей. Серед багатьох цінних людських якостей доброта — головний показник розвиненості людського у людини. Тому

необхідно у кожній сім'ї щодня і щогодини усіма способами життя формувати у дитячій душі доброту. Успіх цієї складної і важкої роботи багато в чому залежить від правильної уяви батьків про доброту. Дуже важливо, щоб батьки розуміли — шляхетнішого, ніж це, немає завдання у сімейному вихованні.

Далі ведучий ознайомлює присутніх із результатами анкету учнів (*зчитує найцікавіші відповіді учнів на запитання анкети*).

Після ознайомлення з відповідями вихованців звучить пісня про добро, добре ставлення людей один до одного (пісню необхідно дібрати організаторам, а виконує вокальна група педагогів ДНЗ).

Ведучий запрошує присутніх до діалогу.

В е д у ч и й. Наше перше запитання: «Як ви розумієте значення слів *добра людина*»? Та спочатку пропоную прослухати відповіді дітей на це саме запитання, які ми записали на магнітофон.

Після обговорення ведучий підсумовує, що поняття *добра людина* — досить складне. Воно містить найрізноманітніші якості, що їх здавна цінували люди. Доброю можна назвати людину, в якій розвинуті любов до Батьківщини, до свого народу, до людей, що живуть поряд, активне прагнення творити добро і здатність до самозречення на користь інших людей, а також чесність, совісність, почуття обов'язку, справедливість. Основна особливість цієї гами — їх нерозривність.

Для обговорення пропонується таке питання: «Що потрібно зробити для того, щоб бути доброю людиною?»

В е д у ч и й (*підсумовує*). Захистити, допомогти, обіграти, втішити, зберегти, поділитися останнім — ось прагнення доброї людини, що обумовлені її моральними потребами. Таких людей цінували здавна. Це про них казали: «Добра людина останнє віддасть».

До уваги присутніх і на їх обговорення пропонується питання: «Що відчуває дитина, коли батьки сердяться і стають недобрими до неї?»

В е д у ч и й (*підсумовує*)

Неможна виховати цуценя
Посередництвом окрику й стусана,
Бо цуценя, що виховане стусанами,
Не буде товаришувати з вами.
Ви після грубих стусанів
Його шукатимете кілька днів!
(Вільний переклад вірша С. Маршака Л. Сухаревої)

Варіант для садочка з російською мовою навчання.

Нельзя воспитывать щенков
Посредством криков и пинков.
Щенок, воспитанный пинком,
Не будет преданным щенком!
(С. Маршак)

Наступне запитання ведучий адресує вихователям: «Чи можна за поведінкою вихованця визначити, як до нього ставляться вдома? Якими є взаємини в сім'ї?»

Обговорення завершується. «Експерти» ознайомлюють присутніх із результатами анкет батьків.

В е д у ч и й

Цілують нас батьки —
І ми ніяковіємо.
З дитинства, в котрий раз
Добром відповідати ми не вміємо.
(Вільний переклад вірша
Н. Зінов'єва Л. Сухаревої)

Варіант для садочка з російською мовою навчання

Целуют родители нас.
В неловкости мы каменеем.
И с детства, в который уж раз,
Добром отвечать не умеем...
(Н. Зиновьев)

Ведучий зачитує текст звернення.

Звернення дітей до батьків, вихователів та всіх дорослих!

Любі мами й татусі!

Пам'ятайте, що ми — найцінніше і найдорожче з того, що є у Вас. Бережіть нас, Ваших дітей. Дослухайтесь до нашої думки, радьтеся з нами, довіряйте нам. Нам часом так не вистачає розуміння, Вашої участі у розв'язанні наших проблем. Станьте уважнішими та ласкавішими до нас.

Повірте, що ми дуже Вас любимо, нам хочеться більше часу проводити з Вами, бачити Вас у доброму гуморі.

Дорогі вихователі!

Ми розраховуємо на Вашу підтримку, повагу, справедливість. Намагайтеся побачити наші найкращі якості. Любіть і розумійте нас — Ваших вихованців.

Шановні дорослі!

Станьте добрішими один до одного і до нас, дітей! Так хочеться чути навколо добрі, ввічливі слова, бачити усміхнені обличчя, відчувати, що поряд є люди, які завжди можуть тобі допомогти, зрозуміти тебе, дати добру раду!

В е д у ч и й (*завершує конференцію*). Любов і віра батьків мають виняткове значення для виховання в дітях доброти. Любов батьків до дитини робить її впевненою у собі, розкутою і вільною. Дитина, яка отримує багато любові у сім'ї, буде щедро ділитися нею з людьми впродовж усього свого життя.

ЗАКОН УКРАЇНИ ПРО ДОШКІЛЬНУ ОСВІТУ (ВИТЯГ)

(зі змінами, внесеними згідно із Законом № 2905-III (2905-14) від 20.12.2001)

Загальні положення

Стаття 7. Завдання дошкільної освіти

Завданнями дошкільної освіти є:

- збереження та зміцнення фізичного, психічного і духовного здоров'я дитини;
- виховання у дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної та рідної мови, національних цінностей українського народу, а також цінностей інших націй та народів, свідомого ставлення до себе, оточення та довкілля;
- формування особистості дитини, розвиток її творчих здібностей, набуття нею соціального досвіду;
- виконання вимог Базового компонента дошкільної освіти, забезпечення соціальної адаптації та готовності продовжувати освіту;
- здійснення соціально-педагогічного патронату сім'ї.

Стаття 8. Роль сім'ї у дошкільній освіті

1. Сім'я зобов'язана сприяти здобуттю дитиною освіти у дошкільних та інших навчальних закладах або забезпечити дошкільну освіту в сім'ї відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти.
2. Відвідування дитиною дошкільного навчального закладу не звільняє сім'ю від обов'язку виховувати, розвивати і навчати її в родинному колі.
3. Батьки або особи, які їх замінюють, несуть відповідальність перед суспільством і державою за розвиток, виховання і навчання дітей, а також збереження їх життя, здоров'я, людської гідності.

Розділ VI. Учасники навчально-виховного процесу у сфері дошкільної освіти

Стаття 27. Учасники навчально-виховного процесу

Учасниками навчально-виховного процесу у сфері дошкільної освіти є:

- Діти дошкільного віку, вихованці, учні;
- директори (завідувачі), заступники директора (завідувача) з навчально-виховної (виховної) роботи, вихователі-методисти, вихователі, старші

вихователі, вчителі (усіх спеціальностей), вчителі-дефектологи, вчителі-логопеди, практичні психологи, соціальні педагоги, інструктори з праці, інструктори з фізкультури, інструктори слухового кабінету, музичні керівники, керівники гуртків, студій, секцій, інших форм гурткової роботи та інші спеціалісти;

- помічники вихователів та няні у будинках дитини, яслах та яслах-садках;
- медичні працівники;
- батьки або особи, які їх замінюють;
- батьки-вихователі дитячих будинків сімейного типу;
- фізичні особи, які надають освітні послуги у сфері дошкільної освіти за наявності ліцензії.

Стаття 28. Права дитини у сфері дошкільної освіти

1. Права дитини у сфері дошкільної освіти визначені Конституцією України (254к/96-ВР), Законом України «Про освіту» (1060-12), цим Законом та іншими нормативно-правовими актами.
2. Дитина має гарантоване державою право на:
 - безоплатну дошкільну освіту в держаних і комунальних дошкільних навчальних закладах;
 - безпечні та нешкідливі для здоров'я умови утримання, розвитку, виховання і навчання;
 - захист від будь-якої інформації, пропаганди та агітації, що завдає шкоди її здоров'ю, моральному і духовному розвитку;
 - безоплатне медичне обслуговування у держаних і комунальних дошкільних навчальних закладах;
 - захист від будь-яких форм експлуатації та дій, які шкодять здоров'ю дитини, а також від фізичного та психологічного насильства, приниження її гідності;
 - здоровий спосіб життя.

Стаття 36. Права та обов'язки батьків або осіб, які їх замінюють

1. Батьки або особи, які їх замінюють, мають право:
 - вибирати дошкільний навчальний заклад та форму здобуття дитиною дошкільної освіти;
 - обирати і бути обраними до органів громадського самоврядування дошкільного навчального закладу;
 - звертатися до відповідних органів управління освітою з питань розвитку, виховання і навчання своїх дітей;
 - захищати законні інтереси своїх дітей у відповідних держаних органах і суді.

2. Батьки або особи, які їх замінюють, зобов'язані:
- виховувати у дітей любов до України, повагу до національних, історичних, культурних цінностей українського народу, дбайливе ставлення до довкілля;
 - забезпечувати умови для здобуття дітьми старшого дошкільного віку дошкільної освіти за будь-якою формою;
 - постійно дбати про фізичне здоров'я, психічний стан дітей, створювати належні умови для розвитку їх природних задатків, нахилів та здібностей;
 - поважати гідність дитини;
 - виховувати у дитини працелюбність, шанобливе ставлення до старших за віком, державної і рідної мови, до народних традицій і звичаїв.

Президент України Л. Кучма
м. Київ, 11 липня 2001 року
№ 2628—III

КОНВЕНЦІЯ ПРО ПРАВА ДИТИНИ (ВИТЯГ)

(Конвенція ратифікована Постановою ВР № 789—XII (789—12) від 27.02.91)

Дата підписання Україною: 21 лютого 1990 р.

Набуття чинності для України: 27 вересня 1991 р.

(Додатково див. Резолюцію (995_b10) від 21.12.1995)

(Додатково див. Факультативний протокол (995_b09) від 01.01.2000)

Частина I

Стаття 3

1. В усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини.
2. Держави-учасниці зобов'язуються забезпечити дитині такий захист і піклування, які необхідні для її благополуччя, беручи до уваги права й обов'язки її батьків, опікунів чи інших осіб, які відповідають за неї за законом, і з цією метою вживають всіх відповідних законодавчих та адміністративних заходів.
3. Держави-учасниці забезпечують, щоб установи, служби і органи, відповідальні за піклування про дітей або їх захист, відповідали нормам, встановленим компетентними органами, зокрема, в галузі безпеки

та охорони здоров'я та з точки зору численності і придатності їх персоналу, а також компетентного нагляду.

Стаття 8

1. Держави-учасниці зобов'язуються поважати право дитини на збереження індивідуальності, включаючи громадянство, ім'я та сімейні зв'язки, як передбачається законом, не допускаючи протизаконного втручання.

Стаття 9

1. Держави-учасниці забезпечують те, щоб дитина не розлучалася з батьками всупереч їх бажанню, за винятком випадків, коли компетентні органи згідно з судовим рішенням, визначають відповідно до застосованого закону і процедур, що таке розлучення необхідне в якнайкращих інтересах дитини. Таке визначення може бути необхідним у тому чи іншому випадку, наприклад, коли батьки жорстоко поводяться з дитиною або не піклуються про неї, або коли батьки проживають роздільно і необхідно прийняти рішення щодо місця проживання дитини.
2. Під час будь-якого розгляду згідно з пунктом 1 цієї статті всім заінтересованим сторонам надається можливість брати участь у розгляді та викладати свою точку зору.
3. Держави-учасниці поважають право дитини, яка розлучається з одним або обома батьками, підтримувати на регулярній основі особисті відносини і прямі контакти з обома батьками, за винятком випадків, коли це суперечить найкращим інтересам дитини.

Стаття 12

1. Держави-учасниці забезпечують дитині, здатній сформулювати власні погляди, право вільно висловлювати ці погляди з усіх питань, що стосуються дитини, причому поглядам дитини приділяється належна увага згідно з її віком та зрілістю.

Стаття 13

1. Дитина має право вільно висловлювати свої думки; це право включає свободу шукати, отримувати і передавати інформацію та ідеї будь-якого роду незалежно від кордонів в усній, письмовій або друкованій формі, у формі творів мистецтва чи за допомогою інших засобів на вибір дитини.

Стаття 14

1. Держави-учасниці поважають право дитини на свободу думки, совісті та релігії.
2. Держави-учасниці поважають права та обов'язки батьків і у відповідних випадках законних опікунів керувати дитиною в здійсненні її права методом, що відповідає здібностям дитини, які розвиваються.

Стаття 15

1. Держави-учасниці визнають право дитини на свободу асоціацій і свободу мирних зборів.

Стаття 16

1. Жодна дитина не може бути об'єктом свавільного або незаконного втручання в здійснення її права на особисте і сімейне життя, недоторканність житла, таємницю кореспонденції або незаконного посягання на її честь і гідність.
2. Дитина має право на захист закону від такого втручання.

Стаття 18

1. Держави-учасниці докладають всіх можливих зусиль до того, щоб забезпечити визнання принципу загальної та однакової відповідальності обох батьків за виховання і розвиток дитини. Батьки або у відповідних випадках законні опікуни несуть основну відповідальність за виховання і розвиток дитини. Найкращі інтереси дитини є предметом їх основного піклування.
2. З метою гарантування і сприяння здійсненню прав, викладених у цій Конвенції, Держави-учасниці надають батькам і законним опікунам належну допомогу у виконанні ними своїх обов'язків щодо виховання дітей та забезпечують розвиток мережі дитячих установ.
3. Держави-учасниці вживають всіх необхідних заходів для забезпечення того, щоб діти, батьки яких працюють, мали право користуватися призначеними для них службами та установами щодо догляду за дітьми.

Стаття 19

1. Держави-учасниці вживають всіх необхідних законодавчих, адміністративних, соціальних і просвітніх заходів із метою захисту дитини від усіх форм фізичного та психологічного насильства, образи чи зловживань, відсутності піклування або недбалого і брутального поведіння та експлуатації, включаючи сексуальні зловживання, з боку батьків, законних опікунів або будь-якої іншої особи, яка турбується про дитину.

Стаття 27

1. Держави-учасниці визнають право кожної дитини на рівень життя, необхідний для фізичного, розумового, духовного, морального і соціального розвитку дитини.
2. Батько (-ки) або інші особи, які виховують дитину, несуть основну відповідальність за забезпечення в межах своїх здібностей і фінансових можливостей умов життя, необхідних для розвитку дитини.

Стаття 28

1. Держави-учасниці визнають право дитини на освіту..

Стаття 29

1. Держави-учасниці погоджуються щодо того, що освіта дитини має бути спрямована на:
 - а) розвиток особи, талантів, розумових і фізичних здібностей дитини в найповнішому обсязі;
 - б) виховання поваги до прав людини та основних свобод, а також принципів, проголошених у Статуті Організації Об'єднаних Націй;
 - в) виховання поваги до батьків дитини, її культурної самобутності, мови і національних цінностей країни, в якій дитина проживає, країни її походження та до цивілізацій, відмінних від її власної;
 - г) підготовку дитини до свідомого життя у вільному суспільстві в дусі розуміння, миру, терпимості, рівноправності чоловіків і жінок та дружби між усіма народами, етнічними, національними і релігійними групами, а також особами з корінного населення;
 - е) виховання поваги до навколишньої природи.

Стаття 31

1. Держави-учасниці визнають право дитини на відпочинок і дозвілля, право брати участь в іграх і розважальних заходах, що відповідають її віку, та вільно брати участь у культурному житті та займатися мистецтвом.
2. Держави-учасниці поважають і заохочують право дитини на всебічну участь у культурному і творчому житті та сприяють наданню їй відповідних і рівних можливостей для культурної і творчої діяльності, дозвілля та відпочинку.

ЗАКОН УКРАЇНИ ПРО ОХОРОНУ ДИТИНСТВА (ВИТЯГ)

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2001, № 30, ст. 142)

(Зі змінами, внесеними згідно із Законом
№ 3109—III (3109—14) від 07.03.2002)

Цей Закон визначає охорону дитинства в Україні як стратегічний загальнонаціональний пріоритет і з метою забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист та всебічний розвиток встановлює основні засади державної політики у цій сфері.

Розділ I. Загальні положення*Стаття 3. Основні принципи охорони дитинства*

Всі діти на території України, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного, етнічного або соціального походження, майнового стану, стану здоров'я та народження дітей і їх батьків (чи осіб, які їх замінюють) або будь-яких інших обставин, мають рівні права і свободи, що визначені цим Законом та іншими нормативно-правовими актами.

У порядку, встановленому законодавством, держава гарантує всім дітям рівний доступ до безоплатної юридичної допомоги, необхідної для забезпечення захисту їх прав.

Розділ II. Права та свободи дитини

Стаття 6. Право на життя та охорону здоров'я

Кожна дитина має право на життя з моменту визначення її живо народженою та життєздатною за критеріями Всесвітньої організації охорони здоров'я.

Держава гарантує дитині право на охорону здоров'я, безоплатну кваліфіковану медичну допомогу в державних і комунальних закладах охорони здоров'я, сприяє створенню безпечних умов для життя і здорового розвитку дитини, раціонального харчування, формування навичок здорового способу життя.

Стаття 7. Право на ім'я та громадянство

Кожна дитина з моменту народження має право на ім'я та громадянство. Місце і порядок реєстрації народження дитини визначаються законодавством про шлюб, реєстрацію актів громадянського стану, а підстави і порядок набуття та зміни громадянства визначаються Законом України «Про громадянство України» (2235–14), іншими нормативно-правовими актами.

Стаття 8. Право на достатній життєвий рівень

Кожна дитина має право на рівень життя, достатній для її фізичного, інтелектуального, морального, культурного, духовного і соціального змісту.

Батьки або особи, які їх замінюють, несуть відповідальність за створення умов, необхідних для всебічного розвитку дитини, відповідно до законів України.

Стаття 9. Право дитини на вільне висловлення думки та отримання інформації

Кожна дитина має право на вільне висловлювання особистої думки, формування власних поглядів, розвиток власної суспільної активності, отримання інформації, що відповідає її віку.

Стаття 10. Право на захист від усіх форм насильства

Кожній дитині гарантується право на свободу, особисту недоторканість та захист гідності. Дисципліна і порядок у сім'ї, навчальних та інших закладах мають забезпечуватися на принципах, що ґрунтуються на взаємоповазі, справедливості і виключають приниження честі та гідності дитини.

Розділ III. Дитина і сім'я

Стаття 11. Дитина і сім'я

Сім'я є природним середовищем для фізичного, духовного, інтелектуального, культурного, соціального розвитку дитини, її матеріального забезпечення і несе відповідальність за створення належних умов для цього.

Кожна дитина має право на проживання в сім'ї разом із батьками або в сім'ї одного з них та на піклування батьків.

Батько і мати мають рівні права та обов'язки щодо своїх дітей. Предметом основної турботи та основним обов'язком батьків є забезпечення інтересів своєї дитини.

Стаття 12. Права, обов'язки та відповідальність батьків за виховання та розвиток дитини

Виховання в сім'ї є першоосновою розвитку особистості дитини. На кожного із батьків покладається однакова відповідальність за виховання, навчання і розвиток дитини. Батько або особи, які їх замінюють, мають право і зобов'язані виховувати дитину, піклуватися про її здоров'я, фізичний, духовний і моральний розвиток, навчання, створювати належні умови для розвитку її природних здібностей, поважати гідність дитини, готувати її до самостійного життя та праці.

Виховання дитини має спрямовуватися на розвиток її особистості, поваги до прав, свобод людини і громадянина, мови, національних історичних і культурних цінностей українського та інших народів, підготовку дитини до свідомого життя у суспільстві в дусі взаєморозуміння, миру, милосердя, забезпечення рівноправності всіх членів суспільства, злагоди та дружби між народами, етнічними, національними, релігійними групами.

Держава надає батькам або особам, які їх замінюють, допомогу у виконанні ними своїх обов'язків щодо виховання дітей, захищає права сім'ї, сприяє розвитку мережі дитячих закладів.

Позбавлення батьківських прав або відібрання дитини у батьків без позбавлення їх цих прав не звільняє батьків від обов'язку утримувати дітей.

Порядок і розміри відшкодування витрат на перебування дитини в будинку дитини, дитячому будинку, дитячому будинку-інтернаті, школі-інтернаті, дитячому будинку сімейного типу, прийомній сім'ї, іншому закладі для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, встановлюються законодавством України.

Батьки або особи, які їх замінюють, несуть відповідальність за порушення прав і обмеження законних інтересів дитини на охорону здоров'я, фізичний і духовний розвиток, навчання, невиконання та ухилення від виконання батьківських обов'язків відповідно до закону.

У разі відмови від надання дитині необхідної медичної допомоги, якщо це загрожує її здоров'ю, батьки або особи, які їх замінюють, несуть відповідальність згідно із законом. Медичні працівники у разі критичного стану здоров'я дитини, який потребує термінового медичного втручання, зобов'язані попередити батьків або осіб, які їх замінюють, про відповідальність за залишення дитини в небезпеці.

Стаття 18. Право дитини на житло

Держава забезпечує право дитини на проживання в таких санітарно-гігієнічних та побутових умовах, що не завдають шкоди її фізичному та розумовому розвитку.

Президент України Л. Кучма
м. Київ, 26 квітня 2001 року

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА ВІД 18.01.1996 № 63/96 ПРО НАЦІОНАЛЬНУ ПРОГРАМУ «ДІТИ УКРАЇНИ»

Надаючи важливого значення становищу дітей, їх соціальному захисту, створенню сприятливих умов для фізичного, інтелектуального й духовного розвитку, майбутньої повноцінної життєдіяльності та з метою координації дій, пов'язаних з виконанням Конвенції ООН про права дитини, постановляю:

1. Затвердити Національну програму «Діти України» (додається).
2. Міністерствам і відомствам України, уряду Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям розробити і затвердити до 1 березня 1996 року територіальні та галузеві заходи щодо виконання Національної програми «Діти України».
3. Кабінету Міністрів України, починаючи з 1996 року, при формуванні проектів Державного бюджету України та нормативів відрахувань від загальнодержавних податків і зборів до місцевих бюджетів, Державної програми економічного і соціального розвитку, виходячи із реального стану економіки країни, передбачити фінансові ресурси для виконання Національної програми «Діти України».
4. Кабінету Міністрів України подавати щорічно, починаючи з 1997 року, Президентові України державну доповідь про становище дітей в Україні.
5. Міністерствам і відомствам України, уряду Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям щорічно з урахуванням державної доповіді про становище дітей в Україні та виходячи з реальних умов подавати

Кабінету Міністрів України пропозиції про зміни і доповнення до Національної програми «Діти України»,

6. Координацію робіт щодо виконання Національної програми «Діти України», а також контроль за цільовим використанням коштів, що виділятимуться на її реалізацію, покласти на Кабінет Міністрів України.

Президент України

Л. КУЧМА

м. Київ, 18 січня 1996 року № 63/96

ЗАТВЕРДЖЕНО Указом Президента України

від 18 січня 1996 року №63/96

НАЦІОНАЛЬНА ПРОГРАМА «ДІТИ УКРАЇНИ»

Вступ

Одним з найважливіших завдань соціально орієнтованої держави є сприяння розвитку молодого покоління, задоволення його потреб та виконання обов'язків, передбачених Конвенцією ООН про права дитини, Всесвітньою декларацією про забезпечення виживання, захисту і розвитку дітей та Планом дій щодо її виконання. Втілення в життя вимог цих документів потребує від Української держави невідкладних дій, спрямованих на пріоритетне ефективне вирішення проблем дитинства.

Ситуація, що склалась у сфері розвитку дітей, — складова демографічної кризи, яка характеризується погіршенням не лише кількісних, а й якісних характеристик населення, зокрема загострення проблем здоров'я дітей.

Вже вступаючи до школи 60% дітей мають ті чи інші порушення соматичного та психічного характеру. Зростає кількість дітей, які мають психоневрологічні захворювання (328,8 тисячі), хвороби нервової системи і органів чуття (1,3 мільйона). 10 % від загальної кількості дітей, які вступають до 1-го класу загальноосвітньої школи, мають затримку психічного розвитку. У значній частини школярів спостерігається недорозвиненість емоційно-почуттєвої, інтелектуальної та вольової сфери. Почастішали випадки порушення імунної системи, хронічних запальних захворювань бронхолегеневої системи, органів травлення, сечових шляхів та захворювань щитовидної залози. Загострюється проблема соціального сирітства. Серед дітей-сиріт і дітей, які залишилися без піклування батьків (близько 90 тисяч), лише 7 % — круглі сироти. Серед підлітків та молоді поширюються куріння, алкоголізм, наркоманія, токсикоманія, венеричні захворювання, посилюється загроза епідемії СНІДу. Частішають

випадки вагітності неповнолітніх. Помітно зростає дитяча бездоглядність, злочинність, проституція, кількість самогубств.

У духовному розвитку спостерігається розпливчатість життєвої мети, девальвація загальнолюдських і культурно-національних цінностей, для значної частини дітей властивий стан соціальної інфантильності. Актуалізуються проблеми культури спілкування, адаптованості дітей і підлітків до навчально-виховних колективів. Об'єктивними причинами різкого зниження фізичного, психічного, соціального і духовного здоров'я підростаючого покоління є глибока соціально-економічна криза, екологічні проблеми, критичний стан щодо забезпечення дітей раціональним харчуванням, слабка матеріально-технічна база системи охорони здоров'я і освіти. Комерціалізація соціальної сфери обмежує доступ дітей до позашкільної освіти, задоволення їх культурних інтересів та спортивно-оздоровчих потреб. Поліпшення умов розвитку дітей має розглядатися як передумова сприятливого соціально-економічного і демографічного майбутнього, як проблема національного значення, що потребує першочергового розв'язання.

Мета, основні завдання програми

Основна мета національної програми «Діти України» — це забезпечення права кожної дитини народитися здоровою, вижити і мати умови для всебічного розвитку, бути надійно соціально і психологічно захищеною. Програма розрахована на період до 2000 року і має стати орієнтиром для формування регіональних дій стосовно поліпшення становища дітей та відповідних територіальних програм на основі інтеграції діяльності державних установ з громадськими та іншими організаціями. Основними завданнями Програми є:

- створення сприятливих умов для фізичного, психічного, соціального і духовного розвитку дітей, забезпечення їх правового та соціального захисту;
- формування гармонійно розвиненої особистості, громадянина, здатного до повноцінної життєдіяльності в усіх сферах виробництва, науки, освіти і культури;
- профілактика захворюваності та забезпечення дітей найбільш досконалими видами медичної допомоги, засобами лікування і відновлення здоров'я;
- проведення радикальних заходів щодо запобігання інфекційним і паразитарним захворюванням;
- створення умов для ліквідації недоїдання дітьми, а також запобігання хворобам, пов'язаним з неповноцінним харчуванням;
- здійснення заходів щодо профілактики злочинності, наркоманії, алкоголізму і куріння серед дітей;

- реалізація наукових розробок, спрямованих на розв'язання актуальних проблем дитинства;
- удосконалення системи інформації населення щодо забезпечення здорового розвитку дитини.

Основні напрямки програми

Національна програма «Діти України» реалізується у комплексі з програмами, затвердженими урядом, зокрема Довгостроковою програмою поліпшення становища жінок, сім'ї, охорони материнства і дитинства, Національною програмою імунопрофілактики населення на 1993—2000 роки, Державною національною програмою «Освіта» (Україна XXI століття), Національною програмою планування сім'ї, Комплексною програмою розв'язання проблем інвалідності, за такими напрямками:

- поліпшення умов розвитку, виховання і освіти дітей;
- поліпшення стану здоров'я підростаючого покоління шляхом профілактики захворювань жінок і дітей та вдосконалення охорони системи здоров'я;
- сприяння повноцінному харчуванню дітей та розвитку індустрії дитячого харчування;
- поліпшення умов дітей, які перебувають в особливо складних і надзвичайних умовах;
- удосконалення правового законодавства щодо захисту материнства і дитинства.

У подоланні кризи, що склалася, у справі забезпечення виживання, захисту і розвитку дітей основну роль мають відігравати сім'я, держава, суспільство.

Сім'я

Сім'я є і залишається природним середовищем для фізичного, психічного, соціального і духовного розвитку дитини, її матеріального забезпечення і несе відповідальність за створення належних умов для цього. Вона повинна виступати основним джерелом матеріальної та емоційної підтримки, психічного захисту, засобом збереження і передачі національно-культурних і загальнолюдських цінностей наступним поколінням. У першу чергу сім'я повинна залучати дітей до освіти, культури і прищеплювати загальнолюдські норми суспільного життя. Основним методами збереження та зміцнення здоров'я в умовах сім'ї повинна стати профілактика захворювань та дотримання певних гігієнічних правил у повсякденному житті, оптимальна фізична активність, загартування організму, повноцінне харчування, запобігання шкідливим явищам — курінню, алкоголізму тощо. Усі державні та суспільні інституції повинні підтримувати зусилля батьків або осіб, які їх замінюють,

спрямовані на забезпечення відповідних умов для виховання, освіти, розвитку здорової дитини.

Держава

Держава сприяє правовому і соціальному захисту дітей, створенню належних умов для всебічного розвитку молодого покоління. Предметом особливої ваги держави є:

- зменшення негативного впливу навколишнього природного середовища на стан здоров'я дітей, розвиток служб планування сім'ї, генетичних центрів, закладів амбулаторно-поліклінічної мережі та забезпечення спеціалізованої медичної допомоги кожній дитині, яка цього потребує;
- забезпечення збереження та оптимізація мережі закладів освіти, розвиток і створення нових типів навчально-виховних закладів для дітей різного віку, організація їх повноцінного дозвілля, сприяння розвитку психолого-педагогічних служб, основним завданням яких має бути діагностико-психологічне обстеження, профілактика, корекція, консультативно-методична допомога всім учасникам навчально-виховного процесу, просвітницька робота, психологічна експертиза нових технологій навчання та виховання.

Під особливою увагою і турботою держави повинні бути діти, які з тих чи інших причин перебувають у скрутних умовах існування. Державна опіка щодо цих дітей має стати одним із пріоритетних напрямів соціальної політики. На заміну ізольованому інтернатному вихованню повинне прийти інтегроване навчання та виховання.

Реабілітаційні заходи стосовно хворих дітей та дітей-інвалідів розширюватимуться за рахунок розвитку сфери соціальної реабілітації.

Держава підтримуватиме розвиток усіх форм благодійності та спонсорства стосовно дітей.

Суспільство

Суспільство повинно забезпечити дітям повноцінну участь у всіх сферах діяльності, що їх стосуються. Головні зусилля суспільства та його інституцій повинні бути спрямовані на створення розвинутої системи патронажу сімей трудовими колективами та громадськими організаціями, що сприятиме наданню адресної допомоги дітям з особливо неблагополучних, уразливих сімей.

Очікування наслідків реалізації програми

Здійснення намічених Програмою заходів дасть змогу:

- стабілізувати та надалі скоротити рівень смертності дітей у віці до одного року до 12 на 1000 народжених живими;

- знизити рівень смертності дітей від 0 до 14 років до 98 на 100 000 населення відповідного віку за рахунок зменшення смертності від:
 - а) інфекційних захворювань — до 3;
 - б) вроджених вад розвитку — до 20;
 - в) травм, нещасних випадків та отруєнь — до 20;
 - г) хвороб нервової системи та органів чуття — до 4;
 - д) хвороб органів дихання — до 5;
- знизити рівень загальної захворюваності дітей на 15 %;
- підвищити рівень охоплення дітей профілактичними щепленнями до 95 %, що дасть змогу:
 - а) знизити інфекційну захворюваність у цілому;
 - б) ліквідувати захворюваність на поліомієліт та випадки смерті від дифтерії;
- довести рівень грудного вигодовування немовлят у віці до чотирьох місяців до 75 %, що сприятиме значному зменшенню захворюваності дітей молодшого віку;
- знизити рівень інвалідизації дитячого населення;
- забезпечити право кожної дитини на отримання кваліфікованої медичної допомоги;
- скоротити рівень недостатності харчування дітей, подолати вітамінну (вітаміни А і С) та йодну недостатність у дітей;
- створити економічні умови для розвитку вітчизняної індустрії дитячого харчування, що дасть змогу скоротити обсяги закупівлі продуктів дитячого харчування за кордоном;
- поліпшити якість освіти та виховання дітей з урахуванням їх індивідуальних здібностей і потреб;
- створити належні умови для соціальної адаптації та захисту інтересів дітей-сиріт, дітей, які залишилися без піклування батьків, дітей-інвалідів;
- забезпечити підтримку творчо обдарованої особистості;
- забезпечити формування нових засад соціального та правового захисту дітей та сімей із дітьми;
- забезпечити інтеграцію зусиль центральних і місцевих органів державної виконавчої влади, установ та організацій, спрямованих на захист прав дітей.

ДЕКЛАРАЦІЯ ПРАВ ДИТИНИ

Проголошена Генеральною Асамблеєю
Організації Об'єднаних Націй 20 листопада 1959 року

Преамбула

Беручи до уваги, що народи Об'єднаних Націй знову підтвердили в Статуті свою віру в основні права людини і в гідність та цінність людської особи і сповнені рішучості сприяти соціальному прогресу та поліпшенню умов життя при більшій свободі;

беручи до уваги, що Організація Об'єднаних Націй у Загальній декларації прав людини проголосила, що кожна людина повинна володіти всіма зазначеними в ній правами і свободами без будь-яких відмінностей за такими ознаками як раса, колір шкіри, стать, мова, релігія, політичні або інші переконання, національне або соціальне походження, майновий стан, народження чи інша обставина;

беручи до уваги, що дитина внаслідок її фізичної і розумової незрілості потребує спеціальної охорони і піклування, включаючи і належний правовий захист, як до, так і після народження;

беручи до уваги, що необхідність у такій спеціальній охороні була зазначена в Женевській декларації прав дитини 1924 року і зазначена у Загальній декларації прав людини, а також у статутах спеціалізованих установ і міжнародних організацій, що займаються питаннями добробуту дітей;

беручи до уваги, що людство зобов'язане давати дитині краще, що воно має,

ГЕНЕРАЛЬНА АСАМБЛЕЯ

проголошує цю

ДЕКЛАРАЦІЮ ПРАВ ДИТИНИ

з метою забезпечити дітям щасливе дитинство і користування, для їх власно-блага і блага суспільства, правами і свободами, які тут передбачені, і закликає батьків, чоловіків і жінок як окремих осіб, а також добровільні організації, місцеву владу і національні уряди до того, щоб вони визнали і намагалися дотримуватися цих прав шляхом законодавчих та інших заходів, поступово застосованих відповідно до таких принципів:

Принцип 1. Дитині повинні належати всі зазначені в цій Декларації права. Ці права мають визнаватися за всіма дітьми без будь-яких винятків і без відмінностей чи дискримінацій за ознакою раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового стану, народження або іншої обставини, що стосується самої дитини чи її сім'ї.

Принцип 2. Дитині законом або іншими засобами повинен бути забезпечений спеціальний захист і надані можливості та сприятливі умови, які дозволили б їй розвиватися фізично, розумово, морально, духовно та у соціальному відношенні здоровим і нормальним шляхом і в умовах свободи та гідності. Під час видання з цією метою законів основним міркуванням має бути найкраще забезпечення інтересів дитини.

Принцип 3. Дитині має належати від її народження право на ім'я і громадянство.

Принцип 4. Дитина повинна користуватися благами соціального забезпечення. Їй має належати право на здорове зростання і розвиток; з цією метою спеціальний догляд і охорона повинні бути забезпечені як їй, так і її матері, з належним допологовим і післяпологовим доглядом. Дитині має належати право на відповідне харчування, житло, розваги і медичне обслуговування.

Принцип 5. Дитині, яка є неповноцінною у фізичному, психічному або соціальному відношенні, повинні забезпечуватися спеціальні режим, освіта та піклування, необхідні зважаючи на її особливий стан.

Принцип 6. Дитина для повного і гармонійного розвитку її особи потребує любові і розуміння. Вона повинна, якщо це можливо, зростати під опікою і відповідальністю своїх батьків і, в будь-якому разі, в атмосфері любові і моральної та матеріальної забезпеченості; малолітню дитину не потрібно, крім тих випадків, коли є виняткові обставини, розлучати зі своєю матір'ю. На суспільстві і на органах публічної влади повинен бути обов'язок здійснювати особливе піклування про дітей, що не мають сім'ї, і про дітей, що не мають достатніх засобів для існування. Бажано, щоб багатодітним сім'ям надавалась державна або інша допомога на утримання дітей.

Принцип 7. Дитина має право на здобуття освіти, яка має бути безкоштовною і обов'язковою, у будь-якому разі на початкових стадіях, їй має надаватися освіта, яка сприяла б її загальному культурному розвитку і завдяки якій вона могла б на основі рівності можливостей розвинути свої здібності і особисте мислення, а також усвідомлення моральної і соціальної відповідальності, і стати корисним членом суспільства.

Якнайкраще забезпечення інтересів дитини має бути керівним принципом для тих, хто відповідає за її освіту і навчання; ця відповідальність покладається насамперед на її батьків.

Принцип 8. Дитина повинна за всіх обставин бути серед тих, хто першими отримують захист і допомогу.

Принцип 9. Дитина повинна бути захищена від усіх форм недбалого ставлення, жорстокості та експлуатації. Вона не повинна бути об'єктом торгівлі в будь-якій формі. Дитину не потрібно приймати на роботу до

досягнення належного вікового мінімуму; їй в жодному разі не повинні доручатися або дозволятися роботи, заняття, які були б шкідливими для її здоров'я чи освіти або перешкождали її фізичному, розумовому або моральному розвитку.

Принцип 10. Дитина має бути захищена від практики, яка може захочувати расову, релігійну або будь-яку іншу форму дискримінації. Вона повинна виховуватися в дусі взаєморозуміння, терпимості, дружби між народами, миру і загального братерства, а також у повному усвідомленні, що її енергія та здібності мають бути присвячені служінню на користь інших людей.

Сухарева Лілія Станіславівна
ПІКЛУЄМОСЬ РАЗОМ.
РОБОТА З БАТЬКАМИ ДОШКІЛЬНИКІВ

Навчально-методичний посібник

Головний редактор *Ю. С. Бардакова*
Редактор *Н. Ф. Юрченко*
Технічний редактор *О. В. Лєбєдєва*
Коректор *О. М. Журенко*

Підписано до друку 29.10.2007. формат 60×90/16. Папір газетний.
Гарнітура Ньютон. Ум. друк. арк. 8,00.
Замовлення № 7-12/17-05.

Виробник: ПП «Тріада+»
Свідоцтво ДК № 1870 від 16.07.2007 р.
Харків, вул. Киргизька, 19. Тел.: (057) 757-98-16, 757-98-15

Тов «Видавнича група «Основа»». Свідоцтво ДК № 1179 від 27.12.02 р.
61000, м. Харків, вул. Плеханівська, 66
Тел. (057) 731-96-31.
e-mail: office@osnova.com.ua